

Mobilitet, translokaltitet og stedstilhørighet;

en studie av stedsopplevelser blant tilflyttere i Midt-Troms.

—
Maiken S. Granberg

Masteroppgave i samfunnsplanlegging og kulturforståelse - Mai 2015

SAMMENDRAG

I denne studien utforsker jeg hvordan utenlandske tilflyttere i Midt-Troms navigerer mellom sitt nåværende bosted og andre steder som de har kontakt med for å skape tilhørighet og trivsel i hverdagslivet. Det er en kvalitativ studie som er primært basert på elleve intervjuer med tilflyttere fra flere land. Fokus for studien er å se på utenlandske tilflyttere stedsopplevelser, og hvordan de opplever å bosette seg i Midt-Troms. Jeg har sett på hvordan tilhørighet til det nye bostedet oppleves og skapes, men også hvordan tilhørighet til andre steder opprettholdes. Studien ønsker å stille spørsmålsteget ved ideen om flytteprosesser som ren forflytning, og se på hvordan mobilitet fortsetter å være en del av tilflytternes liv. Med et relasjonelt stedsperspektiv, translokalitet og stedstilhørighet som inntak, har jeg forsøkt å se på hvordan tilflyttere lever på flere steder som følge av deres translokale nettverk og praksiser. Og jeg har sett på hvordan tilhørighet oppleves for mennesker som er mobile.

FORORD

Da var dagen kommet for innlevering av oppgaven jeg har jobbet med i to år, det kjennes både godt og vemodig på samme tid. Arbeidet med oppgaven har vært krevende, men først og fremst veldig lærerikt.

Det er flere som skal takkes, men først en stor takk til tilflytterne som ville dele sine erfaringer med meg. Jeg håper jeg har gitt opplevelsene deres rettfærd.

Tusen takk til Ulrike, Mike og Angelika for at dere åpnet hjemmet deres for meg. Det var vertskap og gjestfrihet på sitt beste, og jeg er evig takknemlig for at jeg fikk komme.

En stor takk går også til min veileder, Anniken Førde, som har vært helt fantastisk å ha i denne prosessen. Takk for alle timer med kritisk lesing av tekst og gode tilbakemeldinger, jeg har satt utrolig stor pris på det!

Jeg vil også takke Herbjørg Valvåg i Midt-Troms Regionråd, og Katja Strand fra Regionalt Vertskap i Midt-Troms for at jeg fikk muligheten til å komme til Midt-Troms for å skrive oppgave, og for stipendiet som fulgte med.

Takk til folkene på kullet, som tok så godt i mot meg da jeg dukket opp etter ett år med distansstudier.

En siste takk går til min samboer. Takk for at du var så tålmodig, og for at du aldri tvilte på at jeg skulle få det til.

INNHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	i
FORORD	iii
1. INNLEDNING	1
Translokalisitet og stedstilhørighet	3
Problemstilling og tema for analyse	5
Oppgavens oppbygging	6
2. MIDT-TROMSREGIONEN	8
Møtet med Midt-Troms	8
Midt-Troms: demografi og arbeidsliv	10
Tilflyttingsprosjektet: Det gode liv i Nord	11
Regionalt vertskap i Midt-Troms	12
3. TEORETISKE PERSPEKTIV: MOBILITET, TRANSLOKALITET OG TILHØRIGHET	14
Global verden, mobile mennesker	14
Å forstå sted	15
Transnasjonalisme og translokalisitet	17
Translokal ruralitet	19
Stedstilhørighet	23
Narrativ tilnærming	27
4. METODE: VALG OG UTFORDRINGER	29
Å forske i det komplekse	29
Å finne samtalepartnere	30
Gjennomføring av intervju	32
Deltagende observasjon	34
Etiske refleksjoner	35
Representativitet og situert kunnskap	36
5. «DERFOR FLYTTET VI TIL MIDT-TROMS»	37
Å flytte til familien	38
Å flytte etter jobben	43
Å få bosetting	49

Fortellinger om arbeidsliv og økonomi	51
Avslutning	54
6. «Å HØRE HJEMME»	57
Fortellinger om medborgerskap	57
Fortellinger om landskap	61
Fortellinger om å høre hjemme flere steder	68
Avslutning	72
7. «Å LEVE PÅ FLERE STEDER»	75
Språk	75
Tradisjoner og religion	77
Translokale sosiale relasjoner	80
Steders kompaktet og begrensninger	85
Hva med fremtiden?	91
Avslutning	92
8. TRANSLOKALE STEDSOPPLEVELSER: EN AVSLUTNING	94
Oppsummering av analyse	94
Avslutning	98
REFERANSELISTE	101
VEDLEGG:	105
Informasjonsskriv	105
Intervjuguide	107

1. INNLEDNING

Today's society is a society on the move¹

Hvordan skal vi forholde oss til steder i en verden som blir mer global? Blir steder borte, vil bosted miste sin betydning? Hvordan kan vi ha tilhørighet til steder hvis de er flyktige, og vi er mobile? Hva er det som gjør at mennesker er villig til å gi opp alt som er kjent og flytte til et nytt sted? Og hvordan klarer mennesker som har måttet flykte fra hjemlandet forholde seg til nye steder?

I dag er ulike flytteprosesser noe som de fleste av oss vil gå gjennom på flere tidspunkt i livet. Noen skal flytte innenfor oppvekststedet, andre skal flytte på langs og tvers av hjemlandet, mens andre igjen skal flytte og bosette seg i et helt nytt land. Innvandringen til Norge har mangedoblet seg på noen få år, vi tar i mot flyktninger, rekrutterer arbeidsimmigranter, og får livsstilsflyttere som vil skape seg et hverdagsliv her. Denne oppgaven handler om mennesker som har vært «on the move», og hvordan de realiserer livet på et nytt bosted. Det handler om mennesker som av ulike grunner har flyttet fra andre land til et mindre sted i Norge, nærmere bestemt til Midt-Troms. Og det handler om hvordan de navigerer mellom det kjente og det ukjente.

Mange kommuner opplever at folketallet går ned, og de forsøker aktivt å tiltrekke seg nye innbyggere med ulike virkemidler. Noen forsøker å rekruttere folk direkte gjennom kontakt med bemanningsbyråer, mens andre driver med omdømmebygging for å bli mer attraktive. Felles for alle er at de ønsker seg flere innbyggere, og de ønsker å skape et sted hvor tilflyttere kan trives slik at de skal bli boende. Studien «Tilflytting for enhver pris» viser at 80 % av distriktskommunene i Norge driver eller har drevet med rekrutteringsarbeid (Aure og Grimsrud 2013). Samtidig viser også studien at mange tilflyttere ikke føler seg ivaretatt når de kommer, og at vi trenger mer kunnskap om hvorfor og hvordan mennesker begynner å trives på bostedet (ibid). Vi vet også at tilflyttingsarbeidet bare er en medvirkende faktor til at mennesker flytter, fordi det vanligvis foreligger planer om å flytte eller flyttelyst (ibid). Dette

¹Gustafson 2013: 1

viser at tilflytterne som kommer er mennesker som er villige til å flytte på seg, og som også lett kan flytte videre om de mistrives. Å vite hvorfor mennesker kommer og hva som må til for at de skal trives er helt vesentlig for kommuner som driver med tilflyttingsarbeid.

I denne oppgaven handler om å flytte til kommunene i Midt-Troms; Dyrøy, Sørreisa, Bardu, Målselv, Lenvik, Berg, Torsken og Tranøy. Midt-Troms er en region som har mistet over 2000 innbyggere de siste tyve årene, derfor har de jobbet mye med å tiltrekke seg flere innbyggere. Regionrådet som er et interkommunalt samarbeid, har kjørt to prosjekter som skal hjelpe regionen i arbeidet med å få opp folketallet. Det første prosjektet, «Det gode liv i Nord» gikk fra 2010-2013. Her hadde man fokus på tyske tilflyttere. Resultatene av dette prosjektet førte til at Regionrådet valgte å videreføre det med bolystatsingen «Regionalt vertskap i Midt-Troms», som går i perioden 2013-2015. «Regionalt vertskap» jobber med kartlegging og tiltak som skal gjøre tilflytting og integrering lettere. Vertskapsprosjektet er hovedgrunnen til at jeg har valgt akkurat denne regionen som felt. De ønsket at en masteroppgave skulle skrives i tilknytning til prosjektet for å få mer kunnskap om lokale forhold. Dette gjaldt både mer kunnskap om hvorfor folk velger å bosette seg i regionen, men også hvordan de opplever å komme hit og skape seg et liv her. Å komme med tiltak som skal øke trivsel og ikke minst tilknytningen til steder krever mye kunnskap om de lokale forholdene og om hva som er viktig for migranter. I likhet med det Det gode liv-prosjektet har jeg har valgt å jobbe med tilflyttere som kommer fra andre land. Regionen har aktivt satsset på denne gruppen tilflyttere, og mange av kommunene bosetter også flyktninger. Flyttebeslutninger lar seg ikke lett måle, men Aure og Grimsrud (2013) påpeker at vi likevel trenger å utvikle kunnskapen om flytting og tilflyttingsarbeid, og hva som kan virke i dette arbeidet. Intensjonen med min oppgave er å bidra til at vi får mer kunnskap om flytteprosesser, og hva som ligger i et godt bosted for migranter. Jeg vil også sette fokus på hvordan migranter forholder seg til flere steder og vise hvordan dette bidra til nye forståelser av sted.

Den tradisjonelle tilnærmingen til flytting har hatt et strukturelt perspektiv med vekt på å gi statistiske beskrivelser av flyttestrømmer (Munkejord 2009). For å forklare årsakene til at mennesker flytter på seg ble det lagt vekt på teorier om arbeidsmarkedet og strukturendringer innenfor de ulike næringsveiene (ibid). Ifølge bo- og flyttemotivundersøkelsen fra 2012

(Sørлие m.fl.) har det skjedd en samfunnsmessig endring i form av økende valgfrihet på stadig flere områder. Dette utfordrer noe av den etablerte kunnskapen i flytteforskningen, spesielt når det kommer til de viktigste flyttemotivene i form av arbeid og økonomiske forhold. Hvis arbeid ikke er en begrunnelse for å flytte, flytter mennesker dit de har mest lyst ut fra helt andre motiver og preferanser. Mange av de senere bidragene har vært mer opptatt av hvordan flyttere selv snakker om en flytteprosesser, og hvordan de beskriver det som noe meningsfullt og identitetsformende. Bostedsvalg bør forstås som en åpen prosess uten en klar begynnelse eller slutt (Munkejord 2009). En mer åpen tilnærming gjør at man er mer opptatt av at flyttesituasjoner og -valg er dynamiske og komplekse, og at de er innvevd i folks fortellinger (Boyle og Halfacree 1998 i Sørлие m.fl. 2012). I følge forskning fra NIBR (Sørлие m.fl. 2012) er det også behov for en mer aktør- og meningsorientert tilnærming for å forstå folks bostedsvalg, istedenfor den strukturelle tilnærming som har preget mye av flytteforskningen. Aure og Grimsrud (2013) argumenterer for det som kan betegnes som en praksisorientert retning. Denne tilnærmingen forsøker å overkomme et ensidig fokus ved å kombinere materielle faktorer som jobb og bolig, med refleksivitet og spørsmål om identitet og tilhørighet. Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming med intervju som metode. I intervjuene har vi snakket om alt fra barndom til flyttehistorier til hverdagsliv. I likhet med Aure og Grimsrud har jeg tatt for meg både tilflytternes oppfatning av jobbmuligheter og boligforhold, men også deres fortellinger om tilhørighet og mer subjektive opplevelser av sted. På den måten ønsker jeg å bidra med kunnskap om hvordan migranter opplever steder, og hvordan det er å skape seg et liv i Midt-Troms.

Translokalisitet og stedstilhørighet

I mange europeiske land handler debatten om innvandreres tilhørighet om fullstendig integrasjon som et overordnet mål. Grunnen til dette er en forestilling om innvandrere som rotløse, og at de trenger «ny jord å sette røttene sine i». Forskning på migranter har likeledes fokusert på integrasjon eller mangel på dette istedenfor de erfaringer om mobilitet og selve migrasjonsprosessen menneskene har med seg i bagasjen. Dette er problematisk fordi de viktige erfaringene og relasjonene til andre steder og mennesker som migrantene har med seg blir visket ut. Det blir umulig å se på hvilken betydning disse relasjonene har for hverdagen i et nytt land, og for identitetskonstruksjon og forhandling om tilhørighet (Wimmer & Glick-

Schiller 2002 i Mathiesen & Stenbacka forthcoming). Migranter kan bedre beskrives som translokale mennesker. At de er translokale betyr at deres identitet er basert på erfaringer og forestillinger fra flere lokasjoner, for eksempel steder de har bodd tidligere, eller steder de av andre grunner føler en tilhørighet til gjennom for eksempel reiser eller familie (Appadurai 1996). I følge Mathiesen og Stenbacka (forthcoming: 1) har de «nettverk som strekker seg på kryss og tvers mellom rurale periferier og urbane noder både lokalt og transnasjonalt, og de er aktører som aktivt er med på å forme sine hverdagsliv og sine lokalsamfunn». Å ta et translokalt perspektiv innebærer at det settes fokus på de dagligdagse praksisene og relasjonene migranter har på tvers av lokalsamfunn, og forstå fenomener som tilhørighet ut i fra andre geografiske nivåer enn det nasjonale (Mathiesen & Stenbacka forthcoming). Migranter kan ha ha tilknytning til steder transnasjonalt, men de kan også ha tilknytning til ulike steder som går over ulike nasjonale grenser (ibid). Selv om vi snakker om migranter vil det fremdeles være forskjeller mellom dem, enkelte kan være mer stedbundne og likevel beholde sin translokalisme gjennom forestilte felleskap med mennesker på andre steder.

Translokale nettverk og aktører har betydning for hvordan vi ser på tilhørighet, og vi må utforske nye måter å forstå tilhørighet på. I denne oppgaven vil jeg forstå stedstilhørighet som de kulturelle og sosiale praksiser hvor mennesker aktivt bruker sted i fortellinger om hvem de er. Tidligere er tilhørighet blitt forstått som den tilknytningen en person har til det sosiale nettverket på et gitt sted, dette kan være venner eller familie (Inglis 2009). Nyere forskning har argumentert for å se på tilhørighet i et mer åpent perspektiv, hvor mennesker i større grad kan velge tilhørighet (Savage m.fl 2005). Sted er en viktig del av vår identitetsutforming, både for hvem man er og hvem man ønsker å være (Dale & Berg 2013). Mennesker kan også ha ulike grad av tilhørighet. Rose (1995) viser at mennesker kan velge å identifisere seg med et sted, mot et sted eller man kan la være å identifisere seg. Det siste kan skje dersom personer opplever at de ikke har valgt eget bosted, eller at de har flyttet mye i løpet av livet.

Stedstilhørighet må derfor sees på som et dynamisk fenomen som kan endre seg over tid, og som vil variere i ulike livsfaser. Det finnes forskning som viser at stedstilhørighet og steds-kvaliteter fremdeles er viktige i flytteavgjørelser, selv om det i dag er snakk om mer valgte tilhørigheter (Søholt m.fl 2012). Men stemmer dette også for translokale aktører? Ved å bruke translokalitet som utgangspunkt kan vi forsøke å gripe hvordan bosted oppleves og hva

tilhørighet er for mennesker som er «on the move». Når vi ønsker å fange tilhørighet og bolyst kan vi ta utgangspunkt i menneskers fortellinger om steder og hverdagsliv. Det er gjennom hverdagens gjøremål at steder skapes og gjenskapes, og de vedlikeholdes gjennom ritualer, minner og myter (Røe & Sæter forthcoming: 5). Det er på mange måter fortellinger som gjør steder beboelige og forståelige, og det er de som organiserer den usynlige betydningen til et sted (Simonsen 2005). «Fortellinger om migrasjon, etablering og hverdagsliv i rurale miljøer vil også bidra til å synliggjøre globale og lokale sammenhenger» (Mathiesen & Stenbacka forthcoming: 1). Nyere forskning har vist at perifere/rurale steder også tar aktivt del i nettverk som knytter sammen lokaliteter på globalt nivå (Woods 2007 i Mathiesen & Stenbacka forthcoming). Distriktene har lenge stått som symboler på det stabile og tradisjonelle, mens de urbane områder har vært synonymt med forandring og utvikling. Med en slik bakgrunn er distriktene blitt sett på som passive mottagere av globaliseringens konsekvenser og ikke som aktive deltakere i globaliseringsprosesser (Stenbacka 2012). Men både utenlandsk tilflytting og distriktskommunenes arbeid med mottak og bosetting av flyktninger viser hvordan globale økonomiske og politiske spørsmål håndteres på lokalt nivå (Mathiesen & Stenbacka forthcoming). Jeg vil i denne oppgaven vise hvordan tilflyttere bidrar til at Midt-Troms er en del av nettverk som strekker seg over flere land og lokaliteter.

Problemstilling og tema for analyse

Gjennom elleve intervju med utenlandske tilflyttere som har bosatt seg i ulike kommuner i Midt-Troms vil jeg se på årsakene til at de flyttet til Midt-Troms, og hvordan tilflytterne beskriver tilhørighet til bostedet, men også til steder de har flyttet fra. Jeg vil sette fokus på hvordan det oppleves å bosette seg på et nytt sted, og jeg vil se på hvordan de bruker andre stedserfaringer til å fortelle om hverdagslivet. Ved å sette fokus på tilhørighet i et translokalt perspektiv kan jeg utforske både hvordan tilhørighet skapes til Midt-Troms som er viktig med tanke på integrering, men og hvordan tilflytterne opprettholder tilhørighet til andre steder. Dermed setter jeg også fokus på hvordan mobilitet påvirker både steder og stedstilhørighet.

Problemstillingen for oppgaven er:

Hvilke fortellinger om å flytte til Midt-Troms og skape seg et liv på et nytt sted har tilflyttere, og hvilke implikasjoner har denne mobiliteten for opplevelsen av sted og tilhørighet?

Jeg har valgt en narrativ tilnærming og materialet vil bli delt inn i ulike fortellinger: *Derfor flyttet vi til Midt-Troms, Å høre hjemme og Å leve flere steder*. For å besvare problemstillingen har oppgaven tre undertema som også har formet strukturen på analysekapitlene:

Det første jeg vil gjøre er å se på hvorfor tilflytterne er bosatt seg i Midt-Troms, og hvilke forhandlinger og tilpasninger som skjer i flytteprosessen.

Det andre jeg vil sette fokus på er hvordan de forteller om tilhørighet til Midt-Troms, og til andre steder.

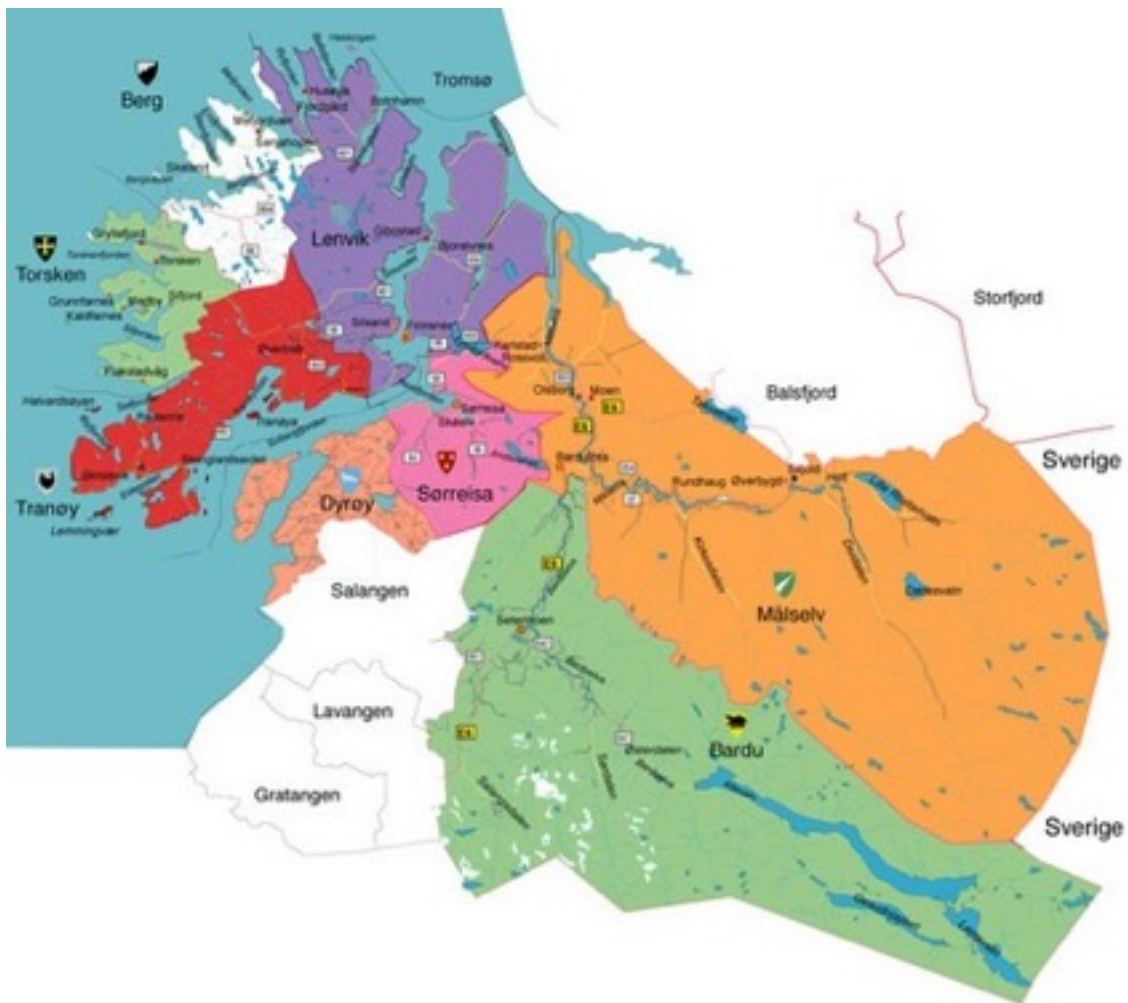
Det siste jeg vil ta for meg er å se på hvordan tilflyttere opprettholder kontakt og tilhørighet til steder de har flyttet fra.

Oppgavens oppbygging

I innledningen over har jeg introdusert tema og problemstillingen for den videre oppgaven. I neste kapittel vil jeg presentere Midt-Troms som region ved å se kort på demografi, arbeidsliv og næringsliv. Deretter skal jeg se på de to prosjektene som denne oppgaven har blitt skrevet i tilknytning til, og oppsummere funn og målsetninger for disse. Videre i oppgaven vil jeg se på de teoretiske perspektivene som skal brukes i analysen, og de metodiske tilnærmingene. Jeg vil gå nærmere inn på hvordan man kan forske i komplekse sammenhenger, og situert kunnskap. I teorikapittelet vil jeg fokusere på hvordan en relasjonell stedsforståelse er vesentlig for å forske på mobilitet. Og videre ta for meg begrep som translokalitet, stedstilhørighet, medborgerskap og tilnærminger til landskap. Jeg viser også hvordan narrative tilnærminger er fruktbare for studier av hverdagsliv og opplevelser. Videre presenteres selve analysen, som til dels er skissert i problemstillingen. Analysen er delt inn i tre kapitler som tar for seg de ulike undertemaene. I kapittel fem ser jeg på flytteprosessen, og hvordan tilflyttere opplever å komme til Midt-Troms. I andre analysekapittel utforsker jeg fortellinger om stedstilhørigheter, og hvordan tilflytterne opplever tilhørighet til ulike steder.

Til slutt forsøker jeg å belyse hvordan tilflytterne er del av translokale nettverk, og hvordan de opprettholder ulike tilhørigheter gjennom translokale praksiser. Avslutningsvis vil jeg oppsummere analysen, og drøfte mulige implikasjoner av denne studien.

2. MIDT-TROMSREGIONEN

Kart over kommunene i Midt-Troms, fra regionrådets hjemmeside.

Møtet med Midt-Troms

Jeg er på vei med fly til Bardufoss, og på vei til mitt første ordentlige møte med Midt-Troms. Vi lander og jeg kommer meg på bussen. Et lite stykke inn i bussturen innser jeg at jeg ikke aner hvor jeg skal av. Jeg går frem til bussjåføren og spør om han kan gi beskjed når vi kommer til Sørreisa, han svarer «hvis jeg husker det». Vel tilbake på plassen min dunker en mann meg på skulderen: «Jeg skal av på samme sted som deg, så jeg skal passe på at du kommer rett sted». Lettelse! Resten av turen ser jeg ut vinduet og tenker det er veldig fint her, men for meg føles naturen ukjent. Vi skal av bussen, mannen som hjalp meg ser Ulrike som jeg skal bo hos under feltarbeidet og bemerker «du skal til Ulrike ja». Jeg tenker at

stereotypien av den rurale idyllen er intakt: folk er hyggelige, naturen er fin, og alle kjenner alle.

Senere i uken reiser jeg videre, denne gangen lenger ut mot havet. Jeg er på vei hjem til Daniel og Sarah. Når jeg kommer inn til dem blir jeg bedt på middag, på pizza. En pizza som jeg er godt kjent med fra barndommen min, tjukk bunn med masse fyll og ost på toppen. Omgivelsene er litt annerledes enn når jeg spiste pizza som barn, det er ikoner på veggene og fine leirkrukker i skapene. Mens vi sitter med middagsbordet snakker vi om feiringen de hadde tidligere i mai. Det var nasjonaldagen til deres afrikanske hjemland, og det ble duket til fest med dans og mengder med mat. Under festen hadde de på tv-sendingen fra feiringen, og de hørte på taler fra landets president. Det siste fant jeg litt underlig, hvorfor bruker de tid på en mann de har måttet flykte fra? Ekteparet svarer at landet og kulturen er viktig for dem, selv om staten og presidenten ikke er det. Når de og barna høre på presidenten er det ikke fordi de liker alt han sier eller er enig i det, men fordi han også forteller mye om landets historie i talen og de er opptatt av at barna skal kjenne denne historien. Selv om barna sier at de er glad i stedet de når bor og trives godt, forteller likevel minstejenta at hun savner Afrika. Vi snakker mye om hvordan hverdagen er i et nytt land. Det meste er bra og de føler seg godt ivaretatt i nærmiljøet. Men de forteller meg også om praktiske vanskeligheter som å ikke ha bil når en bor på et perifert sted, og problemer med å finne arbeid. Og de forteller om når datteren kommer hjem og vil ha kakao som hun har fått på skolen, og mor kjøper kakaopulver, varmer opp vann og heller hele posen ned i gryta til det blir en tykk grøt. Dette er en av de fine situasjonene som man kan flire av i ettertid, men ikke alle situasjoner er ikke slik. Når jeg spør om det er noe familien savner svarer de «å spise en god mango eller appelsin som ikke smaker vann». Vi smiler av dette mens jeg kler meg for å reise videre. Jeg reiser fra derfra hjem til den andre familien som har vært så snille å gi meg husvær mens jeg er feltarbeid. Når jeg kommer frem hører jeg at det er fullt liv på kjøkkenet. Familien har fått besøk av besteforeldre fra Tyskland. Det er midt i middagstiden, og komfyren er full av gryter. Vil jeg spise sammen med dem? Jeg takker ja. På menyen er det hvit asparges. Asparges som har kommet kjørende med bobil helt fra Tyskland. Den blir servert med poteter og hollandaise. Mine fem tyske ord blir brukt flittig supplert med litt gestikulering og norske ord innimellom.

Vi kunne ha vært i Tyskland på en aspargesfest, det føltes nesten sånn, men vi var fremdeles i Midt-Troms.

Midt-Troms: demografi og arbeidsliv

Historien over viser noen av mine møter med Midt-Troms som sted, og hvordan jeg opplevde regionen og dens flerkulturelle miljø. I avsnittene under skal jeg ta for meg noen fakta om Midt-Troms som region, og jeg skal se på hvordan regionrådet har jobbet med tilflytting gjennom prosjektene «Det gode liv i Nord» og «Regionalt vertskap i Midt-Troms».

Det er ikke fastsatt offisielle grenser for Midt-Troms som region, men Regionrådet definerer den som de åtte kommunene Dyrøy, Sørreisa, Bardu, Målselv og Senja-kommunene Lenvik, Berg, Torsken og Tranøy. Regionsenteret er Finnsnes som ligger i Lenvik kommune. Fra kartet ser man at det er store avstander, for eksempel er det 137 km fra Setermoen i Bardu som er på innlandet, til Gryllefjord i Torsken som ligger helt mot havet på Senja. De store avstandene blir gjerne litt mindre om man ser på forbindelsene til andre byer i Troms. Fra Finnsnes går det hurtigbåt til Tromsø og Harstad, begge med reisetid på rundt en time, og regionen har egen flyplass som ligger i Bardufoss.

Siden 1990 har Midt-Troms kommunene mistet rundt 2.000 innbyggere, dette tilsvarer to ganger folketallet i Berg kommune. Samtidig som det skjer utflytting eldes også den gjenboende befolkningen, slik som i resten av landet. Dette betyr at Midt-Troms både nå og i fremtiden vil ha behov for mer arbeidskraft. Regionen hadde i 4. kvartal 2014 en samlet befolkning på 30 244 (SSB 2012). Befolkningsnedgangen er blitt stabilisert de siste årene, og det har vært en liten vekst i folketallet. Regionen har et fødseloverskudd på 1,7 per 100, dette er noe lavere enn gjennomsnittet for resten av Nord-Norge. Selv om prognosen for fremtiden viser befolkningsvekst i Lenvik kommune og innlandskommunene, forventes det at Berg, Torsken og Tranøy kommer til å få en fortsatt reduksjon i folketallet (Strategisk utredning Midt-Troms 2014).

Regionen har lav ledighet, men det er variasjoner innad med Tranøy kommune som har en ledighet på 0,9 prosent mot Torsken som har 7,8 prosent (nav Troms). Det er anslått regionen

må rekruttere over 500 arbeidstakere med høyere utdanning de neste fem år, bare innenfor kommunal sektor, i tillegg kommer behovene i privat næringsliv (Hanssen & Naumann 2013). Behovet for arbeidskraft er heller ikke særegent for Midt-Troms, det gjelder hele Norge. Beregninger utført av Statistisk sentralbyrå viser at Norge vil mangle 40.000 helsefagarbeidere og 13.000 sykepleiere frem mot år 2030. Dette betyr at regionen må konkurrere med alle andre steder som også er avhengig av de samme arbeidstakerne. NHO har årlig et kommune-NM hvor Midt-Troms i 2014 hadde blant de 20 dårligste resultatene i undersøkelsen (Bruvoll & Toftdahl 2014). Regionen får en score på 64 i denne målingen, mens tilsvarende tall for Tromsøregionen er på 9. Scoren indikerer grunnlaget for lokal attraktivitet og vekstkraft for næringslivet i et område. Den høyeste scoren et område kan ha er 1, mens det laveste scoren i undersøkelsen er 79. Poengsummen er basert på fem hovedområder: arbeidsmarked, demografi, kompetanse, lokal attraktivitet og kommuneøkonomi. Når det gjelder Midt-Troms viser tallene en mulighet til forbedring, og dette kan bedres ved hjelp av økt tilflytting. Både demografi og kompetanse kan få en høyere score ved tilflytting av kompetansearbeidskraft.

Det er et variert næringsliv i Midt-Troms med sysselsetting innenfor industri som smelteverk, metall- og mineralindustri, byggevareindustri med trevare, isolerglass og ferdigelementer, høyteknologisk tavler til elektrobransjen, og landbruk og fiskeindustri. I tillegg har alle kommunene i regionen ulike serviceyrker, både innenfor offentlig forvaltning og privat næringsliv. De siste årene er det satset mye på sjømat, og det finnes aktive fiskerier innen hvitfisk, og hele bredden innenfor havbruk med smoltanlegg, oppdrett og slakterier. Senjakommunene har alle sysselsetting innenfor fiskeri som har en stor andel sesongbasert arbeid. For kommunene Bardu, Målselv og Sørreisa er forsvaret en viktig arbeidsgiver, og har til sammen ca. 1500 ansatte og 3000 vernepliktige i regionen.

Tilflyttingsprosjektet: Det gode liv i Nord

Det positive for Midt-Troms-kommunene er at det er registrert merkbar tilflytting de siste årene, spesielt fra tyskere, men også fra andre land. I 2011 bodde over 100 tyske statsborgere i regionen, mot cirka 30 i år 2000. Men statistikken viser også at rundt halvparten av tyskerne forlater landet igjen etter fem år (Hanssen & Naumann 2013). Dette er noe av grunnen til at

prosjektet «Det gode liv i Nord» ble startet opp, med fokus på nettopp tyske tilflyttere. Her ble det intervjuet mennesker som var i prosessen med å flytte til Midt-Troms, og mennesker som hadde flyttet tilbake til Tyskland etter å ha bodd i regionen i en periode. Det gode liv-prosjektet har sett spesielt på hvilke praktiske problemer som finnes når mennesker vil flytte til Norge, og de avdekket at det finnes en god del utfordringer som ikke er godt nok adressert. Alle tilflytterne i studien hadde opplevd noen startvansker når de kom til Norge, både på jobb og i fritiden. For eksempel var det mange som ønsket seg en bedre og mer fleksibel språkopplæring som kan kombineres med jobb, spesielt siden engelsk ikke er et utbredt arbeidsspråk i alle yrker. De som hadde besøkt landet som turister fant ikke igjen den samme gjestfriheten når de faktisk hadde flyttet. Det ble også avdekket problemer med å finne bolig, og arbeid til medflyttere. Dette tyder på at det er for lite fokus på at det er en hel familie som kommer, og ikke bare en arbeidstaker. Prosjektet har også vært gjennom hele flytteprosessen med flere av informantene, og de beskriver et tungt byråkratisk system som kan fremstå som lite koordinert hvor de ulike etatene ikke kommuniserer med hverandre. For eksempel kan det ta lang tid å få utdelt personnummer, og uten personnummer kan det være svært vanskelig å få organisert livet sitt i Norge.

Når det kommer til de sosiale sidene ved tilflytting fant prosjektet ut at mange kommuner «glemmer» de som kommer når de først er på plass. Kommuner ønsker seg innbyggere og arbeidskraft, men glemmer ofte at det er «hele» mennesker som kommer med sine erfaringer, tradisjoner, drømmer og verdier (ibid). Opplevelsen av å bli tatt godt imot er ofte avhengig av tilfeldigheter, og det finnes ingen som har en klar vertskapsrolle. Når det kom til integrering hadde barna til tilflytterne veldig ulike erfaringer når det gjelder å bli inkludert i lokalsamfunnet. Flere opplevde at det var vanskelig å bli kjent med folk, og bli en del av fellesskapet på skolen og i fritida. Et viktig poeng her er at når barna og medflytter trives, øker sannsynligheten for at familien blir boende på stedet (ibid). Dette er bakgrunnen til at Regionrådet valgte å søke midler til et nytt prosjekt med fokus på vertskap.

Regionalt vertskap i Midt-Troms

Prosjektet Regionalt vertskap har som mål å gjøre Midt-Troms mer attraktivt for tilflytting og varig bosetting. «Det gode liv i Nord» avdekket at det offentlige, bedrifter og lokalsamfunnet

har mye å vinne på å bli mer bevisste og mer profesjonelle i vertskapsrollen (Hanssen & Naumann 2013). Det nye prosjektet jobber derfor videre med de ulike kommunene for å sette fokus på hvor viktig vertskap er for å tiltrekke seg flere tilflyttere. Prosjektet er gjennom arbeidet med kommunene en viktig del av regional kompetansebygging. I tillegg til at prosjektlederen gir råd om ulike tiltak som kommunene kan gjøre for å bedre vertskapet, arrangeres det også ulike seminar hvor det leies inn foredragsholdere. Det siste seminaret omhandlet omdømmebygging med fokus på kommunikasjon, og de hadde invitert tilflyttere til å bidra med sine synspunkter på regionens omdømme.

Et viktig mål for prosjektet er også å skape en webportal som skal markedsføre regionen for potensielle arbeidstakere, og den skal gi informasjon om blant annet natur- og fritidstilbud til de som allerede har flyttet dit. I tillegg jobbes det også med å opprette tilbud om norskopplæring på kveldstid, slik at tilflytterne kan stå i full jobb og samtidig lære språket.

Min oppgave er en del av dette prosjektet, og jeg sto helt fritt til å velge problemstilling selv. Det gode liv i Nord-prosjektet påpeker hvor viktig det er at familier trives i Midt-Troms for å bli boende, av denne grunn har jeg valgt å ha fokus på stedsopplevelser. Jeg har spesielt hatt en ønske om å se på hva som kan bidra til å skape en tilhørighet til regionen, og hva som bidrar til trivsel. Samtidig har jeg hatt et ønske om å utforske hvordan mobilitet virker inn på opplevelsen av sted og tilhørighet, og jeg vil se på hvordan Midt-Troms blir en del av et større translokalt nettverk.

3. TEORETISKE PERSPEKTIV: MOBILITET, TRANSLOKALITET OG TILHØRIGHET

I innledningskapittelet skisserte jeg at tema for denne oppgaven er utenlandske tilflyttere og deres opplevelser med å bo i Midt-Troms. Jeg viste hvordan mange kommuner i dag driver med rekrutteringsarbeid, og videre at dette bringer med seg en debatt om integrering og stedstilhørighet. I dette kapittelet vil jeg sette disse temaene inn i en større kontekst, og se på sentrale teoretiske perspektiver og begreper. Jeg skal se på hvordan globalisering og mobilitet har ført til nye forståelser av sted og deres relevans. Videre skal jeg ta for meg hvordan perspektiver på integrering av migranter har endret seg de siste årene, og hvordan det har kommet nye perspektiv for å forstå den komplekse sammenhengen mellom steder, identitet og tilhørighet. For å forstå utenlandske tilflyttere og deres stedsopplevelser vil jeg bruke begrepet translokalitet som inngang. Translokalitet henger også sammen med en større diskusjon om tilhørighet, og jeg skal se på ulike tilnærminger til tilhørighet i moderne samfunn. Til slutt vil jeg se på hvordan en narrativ tilnærming kan brukes som inngang til å studere mobilitet, translokalitet og stedsopplevelser.

Global verden, mobile mennesker

Globalisering betegner en situasjon der teknologiske og institusjonelle forhold skaper prosesser med verdensomspennende rekkevidde som de fleste mennesker blir berørt av (Sørensen m.fl. 2008:171). De tidligere barrierene som tid og avstand er blitt mindre og flyten av for eksempel kapital, politikk og kultur skjer fortere og i større grad enn før. Globalisering har også ført med seg en økende forståelse av at verden er tilgjengelig for de fleste av oss til enhver tid. Mobilitet er et komplekst begrep og dermed også vanskelig å definere, men en vanlig forståelse er at det omfatter flyten av mennesker, ideer og informasjon (Urry 2007:17). Begrepet har tidligere blitt forstått som et rent geografisk fenomen, mens nå i nyere tid forstås mobilitet også som en del av sosiale forhold (Urry 2000). For Urry karakteriserer mobilitet verden i dag, og den skaper de komplekse nettverkene og strømmene av mennesker som beveger seg på forskjellige nivå uavhengig av tid og sted. Mobilitetens dynamikk blir også sett på som en vedvarende del av menneskers hverdagsliv gjennom prosesser som alltid er lokalt forankret. Mobilitet kan ikke forstås som en motvekt til det stabile og sedentære, fordi

mennesker som flytter vil ikke nødvendigvis slutte å forholde seg til steder de har forlatt (Cresswell 2006).

Som en konsekvens av økt globalisering og mobilitet har Giddens (1991) hevdet at steder er i ferd med å miste sin betydning for menneskers hverdagsliv. Utgangspunktet er hans diskusjon av den moderne verden som er preget av forhold der den lokale konteksten for det sosiale livet forsvinner, noe han kaller frikobling. Bakgrunnen for frikoblingen er at mennesker er mer mobile nå enn før, og trenger i mindre grad forholde seg til det lokale. Giddens (1991) argumenterer også for at flerstedstilknytninger er med på å bidra til at bosted mister betydning fordi steder blir bare noe vi befinner oss på. Andre studier viser det motsatte av Giddens' argumenter, nemlig at til tross for globalisering og økt mobilitet har bosted fremdeles betydning og er viktig for identitetsutformingen (Dale & Berg 2013). I min oppgave vil jeg se på hvordan ulike steder er en del av menneskers hverdagsliv, og hvordan mobilitet spiller inn på opplevelsen av steder.

Å forstå sted

I møte med det globale har forståelsen av sted blitt endret. I dag er det vanskelig å se på steder som adskilte og autentiske enheter. Massey (1995) viser til Giddens som mener at interaksjon, innflytelse og kommunikasjon er blitt så utvidet, så tilgjengelig og så kjapp at grenser som tidligere definerte steder som en separat enhet er borte eller grumsete. Dette er en av hovedutfordringene for studier av sted, nemlig at steder blir vanskeligere å avgrense. I dette avsnittet skal jeg se nærmere på noen stedsforståelser som er relevante for å studere stedsopplevelser i en global verden.

Massey (1991) har argumentert for å se på steder som åpne og progressive sider ved sosialt liv. Hun mener at den idealiserte tanken at steder en gang besto av en homogen og sammensveist befolkning som i dag er byttet ut med fragmentering og oppbrudd er feil. For å overkomme problemet med sted i møte med det globale argumenterer Massey for å tenke nytt om sted og redefinere forståelsen av sted. I tesen om at steder mister sin betydning på grunn av kompresjonen av tid og rom, ligger ideen om at mennesker må ha et sted eller noe å henge fast i for å føle seg sikre. Steder i Masseys forståelse gir en følelse av åpenhet, og viser

hvordan nettverk linker det globale og det lokale. For menneskers stedsidentitet betyr dette at den formes av både ytre globale prosesser og lokale forhold. Massey (1991) beskriver det som «a global sense of place». Steders unikhet kommer heller ikke fra den lange internaliserte historien, men fra det faktum at steder er plassert i en geografisk differensiert verden. Massey argumenterer for at globalisering ikke gir større homogenisering, tvert om er globalisering av sosiale relasjoner bare enda en kilde til mer ujevn geografisk utvikling og dermed også steders unikhet (ibid). Bare den distinkte miksen på et sted og som ikke finnes et annet sted vil kunne gi en effekt som ikke hadde skjedd under andre forhold (ibid). Masseys ideer om sted blir betegnet som et relasjonelt stedsbegrep som viser til det dynamiske møte mellom sted og mennesker. Stenbacka (2012) tar utgangspunkt i Masseys forståelse av sted, og ser på sted som lokaliteter som er del av et nettverk av steder. Hun oppsummerer translokalitet eller transnasjonalisme som de sosiale, økonomiske og politiske aspektene ved disse nettverkene. Hun sier videre at for å kunne studere nettverk av steder er det fruktbart å koble de sammen med de menneskelige aktivitetene som følger dem. Her er kommunikasjon viktig, og andre koblinger som finnes gjennom arbeid, slekt, konsum eller fritidsaktiviteter. I denne oppgave vil jeg bygge på Masseys relasjonell forståelse av steder for å kunne studere steders betydning for utenlandske tilflyttere. En implikasjon av en relasjonell stedsforståelse vil være en tilhørende kompleks stedsfølelse. Ved å bruke en slik stedsforståelse kan jeg derfor gripe det komplekse i forholdet mellom mennesker og steder på en bedre måte.

Harvey argumenterer for at i en verden som oppleves som utrygg og ustabil kan steder bli en del av menneskers følelse av sikkerhet (1996). Gjennom at steder blir gjort om til trygge ankerpunkter kan de også fungere som en ekskluderende kraft som gjør at enkelte mennesker definerer seg mot det de oppfatter som truende outsiders. Et annet aspekt som Harvey påpeker er at det blir en økt konkurranse mellom steder for å tiltrekke seg befolkning og deres arbeidskraft. Steder må hele tiden forholde seg til noe som er utenfor deres kontroll og de må konkurrere om sin del av den mobile befolkningen for å overleve. På denne måten blir investeringer i spektakulære hendelser som festivaler og stedsimagebygging viktigere for å kunne tiltrekke seg folk. Hensikten blir ofte å gjøre stedet mer distinkt og mer synlig, og gi stedet stolthet og en mulighet for å føle tilknytning. Når kommuner driver med tilflyttingsarbeid konkurrerer de ofte med andre steder om tilflyttere. Et av funnene i «Det

gode liv i Nord»-prosjektet gjenspeiler også dette. Norge og Midt-Troms er ikke alltid førstevalget for migranter. Det foreligger som oftest flytteplaner og steder blir valgt ut fra tilgjengelighet. Videre kan man også argumentere for at småsteder forsøker å selge ideen om et trygt liv på landet, som en motsetning til det utrygge livet i byene. Kommuner ønsker naturlig nok at migranter skal bli boende, og at tilflyttere skal ende sin mobilitet hos dem. Et problem i denne tilnærmingen er at steder fremdeles blir fremstilt som noe fast og stabilt ved at de gjøres om til trygge ankerpunkter (Simonsen 2008). Aure, Nygaard og Wiborg (forthcoming) argumenterer for å holde stedsbegrepet åpent for å kunne utforske hva slags betydning sted kan ha for mennesker i en mobil verden, og for å vise at folk kan ha ulike grader av tilknytning. I avsnittet under vil jeg se mer på hvordan et translokalt perspektiv kan bidra til å studere hvordan steder blir knyttet sammen av tilflytteres nettverk.

Transnasjonalisme og translokalitet

Begrepet migrant var lenge en abstrakt kategori forstått som mennesker som hadde flyttet på seg, ofte i form av migrasjon av økonomisk årsaker. De siste årene er det satt mer fokus på de mange ulike former for migrasjon som mennesker gjør, alt fra asyl og eksil til tilflytter eller midlertidig arbeidstaker (Anthias 2008). Det er heller ikke slik at disse kategoriene alltid utelukker hverandre. Det er blitt vanskeligere å skille mellom tvungen og frivillig flytting, og permanent og midlertidig flytting i dag. En av grunnene til dette er at det er mer komplekse årsaker til at mennesker migrerer, og forklaringer vil ikke kunne plassere i en enten-eller dikotomi (King 2002). Selv om mennesker flytter av egen fri vilje kan en underliggende årsak være at utsiktene til å ha et godt liv i hjemlandet er små. I min oppgave har jeg intervjuet både flyktninger og tilflyttere som kan betegnes som frivillige migranter. Jeg har valgt å ikke legge så mye vekt på flyktningstatusen i denne oppgaven, fordi som Stenbacka (2012: 60) sier: «it puts most focus on the past and not as much on the future». Det betyr derimot ikke at erfaringene fra det å komme som asylsøker ikke er relevante, det betyr snarere at fokuset vil ligge på hvordan de skaper seg et liv i Midt-Troms.

I dag reiser mennesker stadig oftere som et resultat av utviklingen av nye kommunikasjonsmidler. Men de reiser ikke bare fysisk, de forholder seg også til strømmer av informasjon som finnes på internett. Alle formene for mobilitet gjør det også vanskeligere å

studere migranter og deres grenser. Det romlige trenger ikke lenger være noe fysisk, det kan også være det sosialt konstruerte rommet som beveger seg utover det fysiske (Anthias 2008). Både de romlige, politiske og økonomiske lokasjonene må derfor behandles som kontekstuelle og midlertidige. Ved å bruke en transnasjonal linse er det mulig å studere både de som blir igjen på et sted, de som flytter og de som «flyter» fra sted til sted (Anthias 2008). Dette er viktig fordi da blir det også mulig å studere transnasjonale relasjoner i en rekke kontekster som også inkluderer den lokale. I følge Hedberg og do Carmo (2012) vil et translokalt perspektiv også være i tråd med «mobilitetens ånd» og et relasjonelt stedsbegrep. Her vil et translokalt perspektiv være med å sette fokus på mobile aktører og deres opplevelser av å flytte, men også konsekvensene mobiliteten har for produksjon av steder (Smith 2001 i Hedberg & do Carmo 2012). Når aktører flytter til et nytt sted er det ikke bare en ren forflytting, det er også en ny relasjon mellom ulike lokaliteter som vil vare over tid (Hedberg & do Carmo 2012).

Det translokale perspektivet er både en kritikk og en videreutvikling av transnasjonalisme. Transnasjonalisme som begrep ble lansert som en respons på tidlig migrasjonsforskning som primært fokuserte på forbindelser til hjemland og nytt bosted, og utviklingen av diasporasamfunn (Brettell 2008). Utviklingen av transnasjonalisme bidro til at forskningen fikk et utvidet fokus fra å se på avgrensede enheter til å se på prosesser som går på tvers av ulike geografiske avgrensninger. Glick Schiller, Basch & Blanc-Szanton (1992) definerer begrepet som en prosess hvor migranter skaper og opprettholder sosiale bånd til tidligere hjemland og til nytt bosted. Med denne nye forståelsen kan man gå bort fra ideen om migranter som rotløse aktører og se på hvordan deres sosiale nettverk faktisk fungerer. Levitt og Glick Schiller (2007) beskriver dette nettverket som sosiale felt hvor både de som ble igjen og de som reiste er aktører. Kritikken mot dette inntaket er knyttet til argumenter om metodologisk nasjonalisme (Gielis 2009). Gielis mener at transnasjonalisme fremdeles gjør det vanskelig å se på de prosessene som er over det nasjonale. Videre er også perspektivet kritisert for å ikke ta nok høyde for menneskers hverdagspraksiser, og at det behandler mobilitet som en separat del av hverdagen (Kelly 2013 i Mathiesen & Stenbacka forthcoming). Mye av kritikken handler altså om behovet for å se på det lokale, og hvordan livet leves der man er og ikke bare på nasjonalt plan. Translokalitet kan beskrives som «an

individual's (...) ability not just to experience the social relations that are located in the place in which he or she is corporeally standing, but also (placially) to experience social relations that are located in places elsewhere» (Gieli 2009:275). Gieli tar utgangspunkt i Appadurais tilnærming hvor migranternes sosiale relasjoner er opplevde lokaliteter og på denne måten lever de i translokaliteter. På grunn av nye kommunikasjonsmuligheter som internett er det mulig for individer å være tilstede på flere lokaliteter på samme tid, derfor blir det lite fruktbart å se på migrasjon som å flytte fra et sted til et nytt. Gieli mener at transmigranter hele tiden beveger seg i et «continuum of place», og at de lever mellom steder (2009:280). Jeg har i intervjuene med tilflytterne forsøkt å ta høyde for denne kompleksiteten ved å utforske om det er andre steder enn bosted de forholder seg til enten fysisk eller gjennom digital kommunikasjon.

Translokal ruralitet

Hedberg og DoCarmo (2012) har jobbet videre med translokalitet, og utviklet begrepet i møte med rurale områder. Det rurale har ofte blitt sett på som en motsetning til mobilitet og globalisering, og har lenge fått stå som symboler på det sedentære livet. Det translokale perspektivet åpner for å studere hvordan mobiliteten virker inn på et lokalt nivå heller enn et nasjonalt (transnasjonalisme). I denne tilnærmingen kan man utforske hvordan rurale områder inngår i nettverk til både urbane og rurale områder på andre steder i verden. Bygdene tar i mot både interne og eksterne tilflyttere, noen fra livsstilsmigrasjon eller arbeidsimmigrasjon, andre gjennom bosetting av flyktninger. Alle disse tilflytterne er med på å transformere det rurale rommet fordi bygda blir endret i møte med tilflytters nettverk på andre steder enten det er regionalt, nasjonalt eller globalt (Bell & Osti 2010, Woods 2007 i Hedberg og DoCarmo 2012).

På grunn av prosessene som er beskrevet over er det vesentlig å bruke et perspektiv som ikke bare ser bygda som en marginalisert del av den globale verden. Gjennom mobilitet og nye nettverk er rurale områder viktige aktører både nasjonalt og globalt, og på denne måten er småsteder ikke immune mot nettverk som beveger seg over hele verden (Hedberg og DoCarmo 2012). Ideer om mobilitet til rurale områder er ikke nye, men i følge Hedberg og DoCarmo er det behov for en bredere forståelse av denne mobiliteten. Utbredelsen av

tilflyttingsarbeid i norske kommuner viser at det er et fokus på å tiltrekke seg nye innbyggere. Denne strategien er ikke særegen for norske småsteder, og vi finner også liknende strategier i rurale områder i andre land, som Storbritannia (de Lima 2012). Munkejord (2009) skriver i sin avhandling at hun ønsker å sette fokus på tilflytting til Finnmark istedenfor utflytting, nettopp for å viser hvordan rurale steder også er preget av endring og muligheter. Hun peker også på relevansen av å se på tilflyttere for å lage alternative og mer positive fortellinger om hvor og hvordan man kan leve et godt liv. Når jeg studerer Midt-Troms vil jeg ta med meg dette perspektivet og se på hvordan det rurale rommet endres i møte med utenlandske tilflyttere.

Integrering

Forholdet mellom migrasjon, identitet og tilhørighet er dynamisk og strekker seg over steder, rom og tid. Tilhørighet vil være tilstede på ulike skala selv om folk er situert på en lokalitet. Dette innebærer at ideen om sted og røtter blir utfordret av mobile liv og steder de bor (Cresswell 2006). De Lima (2012) viser til Hamaz og Vasta som argumenterer for at integrering er tett koblet sammen med tilhørighet hos migranter og etniske grupper. Dette skjer på to måter: den ene er ved å skape grenser og den andre er i form av politiske kamper mellom minoritet og majoritet rundt saker som statsborgerskap, identitet og andre formelle rettigheter. Det å leve mobile liv kan ha ulike konsekvenser for ulike aktører, for noen kan det gi økt sosial status, mens for andre kan det være en kilde til ekskludering hvor tilhørighet kan bli satt spørsmål ved (Hannam, Sheller & Urry 2006 i de Lima 2012).

Integrering har ofte handlet om å finne måter for å få folk til å slå seg ned for godt på et nytt sted, eller med andre ord ende deres mobilitet. Men migrasjon handler om mye mer enn å bare flytte på seg fra et sted til et annet fordi det innebærer nye relasjoner som bygges over en rekke steder og rom, og at grensene mellom hjemme og borte blir visket bort (Appadurai 1993 i de Lima 2012). De Lima (2012) har sett på hvordan minoritetsgrupper i rurale Skottland bidrar til at steder blir romlig utvidet av dette møtet. Hun viser at å studere tilhørighet innenfor et translokalt perspektiv eller et mobilitetsparadigme betyr at det settes fokus på de mange og overlappende rommene og stedene som migranter er del av, og se på hvordan de bruker disse både fysisk og metaforisk til å skape en følelse av tilhørighet. For eksempel er

bruk av internett en viktig måte å holde kontakt med familie og venner som er bosatt andre steder. Andre måter å holde kontakt på er å besøke gamle bosteder, noe som er blitt lettere med billigere flyreiser. Å reise tilbake er ikke noe som alle migranter har mulighet til å gjøre, på grunn av økonomi eller trusselbilde i hjemlandet. Dette betyr ikke at flyktninger ikke bruker alternative rom for å skape tilhørighet. Det finnes også andre måter å drive det som kalles «home-making activities» på, for eksempel ved å benytte seg av morsmålundervisning (Gilmartin 2008 i de Lima 2012).

Skaptadottir og Wojtynska (2008:123) viser at ved å bruke virkemidler som home-making aktiviteter så bidrar det også til å gjøre det nye bostedet mer kjent, og de skaper et transnasjonalt rom som gjør at deres opprinnelige bosted fortsetter å være den del av hverdagslivet. Dette fører til at migrantene på noen måter kan leve på flere lokaliteter samtidig. Skaptadottir og Wojtynska (2008:124) viser videre til Vertovec og hvordan steder kan være del av en felles opplevelse hvor det nye stedet blir kontinuerlig evaluert og sammenlignet med andre steder som for eksempel opprinnelig bosted. Dette kan være vanskelig å beskrive, men det kan bli synlig gjennom sosiale praksiser og menneskers fortellinger. Dette doble hverdagslivet virker inn på en rekke områder i migrantenes liv som for eksempel tilhørighet og konsum. I denne oppgaven vil jeg bruke denne ideen for å utforske hvordan tilflytternes liv leves mellom to steder, ved at hverdagslivet blir påvirket av de stedene man har bodd. Alle aktivitetene som migrantene inngår i for å opprettholde en relasjon til andre steder de har bodd definerer Skaptadottir og Wojtynska (2008:124) som translokale praksiser. Dette kan innebære ting som reiser, sende penger, og holde kontakt med sosiale nettverk eller kultur. Stenbacka (2012) beskriver hvordan migranternes kontakt med slektninger og venner i andre land fører til utvikling av translokale nettverk og en blanding av ulike lokale praksiser, som hun med utgangspunkt i Canclini kaller hybridisering.

Jeg vil være opptatt av hvordan tilflyttere bruker og er en del av ulike rom som går på tvers av romlige grenser. Jeg har i likhet med forskerne over vært opptatt av å se på hvordan mine informanter opprettholder relasjoner til andre steder og sosiale nettverk. Inspirert av det translokale perspektivet ønsker jeg å se på hvordan tilflyttere skaper tilhørighet gjennom bruk av ulike «home-making» aktiviteter, men jeg vil også se på hvordan tilhørighet til nytt

hjemsted blir sammenvevd med tidligere erfaringer. Ved å bruke begrepet translokaltitet kan jeg sette fokus på hvordan deres mobilitet har påvirket deres opplevelser av steder, men også hvordan det påvirker stedet de flytter til.

Stenbacka (2012) kobler i sin studie «The Rural: Intervening in the Lives of Internal and International Migrants: Migrants, Biographies and Translocal Practices» sammen translokaltitet og rural migrasjon. Hun hevder at innenfor migrasjonsstudier har det lenge vært ensidig fokus på urbane områder og internasjonal migrasjon, og mye av kunnskapen om migrasjonens virkninger på lokale strukturer kommer fra disse studiene (Stenbacka 2012). Hun er opptatt av hvordan migrantenes tidligere erfaringer og nettverk påvirker hvordan de opplever livet i det rurale samfunnet de bor i. Videre ser hun også på hvordan migrantene er med på å påvirke betydningen av det rurale. I likhet med meg har hun noen informanter som er flyktninger og andre som er mer frivillige migranter, og hun påpeker at det er viktig å se på likhetene som finnes i det diverse. Det vil si at hun ser på hva som kan være felles for disse to gruppene stedsopplevelser, heller enn å fremheve forskjeller. Jeg vil som Stenbacka forsøke å unngå å sette fokus på noen av migrantenes flyktningstatus, fordi det vil fokusere mer på fortiden og ikke på fremtiden og hverdagsliv i dag.

Stenbacka (2012) bruker en biografisk tilnærming for å kunne forstå hvordan individer og hushold opplever bostedet og hvordan de ser på fremtiden. Gjennom biografier eller livshistorier setter hun fokus på hvordan migranter opplever forskjellige steder gjennom for eksempel familie og venner, arbeid og fritid eller gjennom minner. I likhet med Stenbacka har jeg også valgt en narrativ tilnærming, og jeg vil sette fokus på hvordan ulike steder oppleves for mine informanter. Når det her er et fokus på opplevelsen av flere steder, og ikke bare bostedet, er det knyttet til ideer om tilhørighet. I dag er det vanlig å snakke om å høre til flere steder, og at mennesker i større grad kan velge tilhørighet. I avsnittet under skal jeg se på ulike inntak til menneskers tilknytning til sted og ideer om flerstedig tilhørighet.

Stedstilhørighet

I litteraturen finnes det mange ulike begrep for å beskrive mennesker tilhørighet til sted, eller stedsidentitet. I dette avsnittet skal jeg ta for meg noen av perspektivene med fokus på identitet i et mobilt samfunn.

Stedstilhørighet lar seg ikke lett definere. Ut fra begrepet stedsidentitet kan vi skille mellom menneskers stedsidentitet og steders identitet (Dale & Berg 2013:24). Menneskers stedsidentitet vil innebære ulike former for tilhørighet. Det finnes en rekke begreper som kan beskrive ulike grader av identifisering med sted som for eksempel «sence of place», «place attachment» eller «place belonging» (Lewicka 2011: 29). Ruud (forthcoming) beskriver stedstilhørighet som «tilknytning til stedet som skapes gjennom bruk og erfaringer, sosiale relasjoner og til narrasjoner og historier om stedet. Det er i disse prosessene ulike former for stedstilhørighet oppstår». En relasjonell stedsforståelse basert på Masseys tanker vil også legge visse føringer på hvordan man ser på identitet. Her vil identitet være noe som utvikles hele tiden i relasjoner mellom mennesker og mellom menneske og omgivelser, det er ikke noe statisk, men en kontinuerlig refleksiv prosess (Dale & Berg 2013).

For mennesker gjøres steder meningsfulle ved at man knytter en tilhørighet til dem. Cresswell (2004) diskuterer forholdet mellom steder og mennesker ved å ta utgangspunkt i begreper som «in place – out of place». Han hevder at ting eller personer har tilhørighet til noen steder mens til andre har man ikke, og at man finner sitt sted i relasjon til andres sted. Sted brukes her som noe mer enn en romlig preferanse, og er relatert til identitet. Sted er en viktig del av identitetsutformingen både for hvem man er og hvem man ønsker å være (Dale & Berg 2013). For å kunne studere menneskers stedsidentitet (identity with) bør man fange opp individers og grupperes tilknytning og følelser for sted. Det kan være høyst ulike aspekter ved sted som vektlegges, for noen er det rent naturgitte forhold eller det bygde miljøet, for andre er det sosiale relasjoner i form av slekt og venner.

Stewart og Strathern (2003) viser hvordan identitet er knyttet til minner og sted. Gjennom landskapet kan minner og steder sees på som rom hvor det lokale, nasjonale og globale kommer sammen, eller skaper konflikt. Et slikt teoretisk inntak vil gi et alternativ til å studere

identitet, og tema som nasjonalisme og nasjonal identitet. Å studere identitet gjennom landskap åpner for å se på både lokalsamfunn, men også tilnærminger som vektlegger politisk endring, statsborgerskap og andre makrofaktorer. Sted, lokalsamfunn og landskap er sterkt koblet til hverandre, men de er ikke synonyme. Landskap er en inngang til å se på sted og lokalsamfunn, landskap er dermed «the perceived settings that frame people's sense of place and community» (Stewart og Strathern 2003:4). Tanker om landskap kan både endre oppfatninger om steder og samfunn, men det kan også bidra til å støtte dem. Og landskap kan bidra til at man kan utforske identitet og tilhørighet i et bredere perspektiv som skapt gjennom individuelle erfaringer. I en tilnærming til steder som hjem ligger det ofte at dette er noe fast og stabilt. Men hjem kan også sees på som bevegelse gjennom ulike punkter hvor reisen blir hjem, og da kan tilhørighet også være en reise gjennom en persons indre landskap. Mennesker husker steder gjennom minner om hvordan de så ut og hvordan det føltes å være der, eller de kan utvikle disse minnene gjennom fotografi, filmer eller fortellinger fra andre. Det mennesker gjenskaper er landskap som de føler en tilknytning til, på denne måten kan landskap alltid være en del av mennesker uansett hvor de er og bidra til at «hjemmet» alltid er med. I denne oppgaven vil opplevelser av landskap og den meningen mennesker tillegger det være viktig for å forstå hvordan tilflytterne forteller om tilhørighet.

Tidligere ble tilhørighet sett på som den tilknytningen man hadde til sosiale nettverk på et sted hvor man hadde for eksempel venner og familie, med andre ord hvor man hadde røtter. I Norge har det vært vanlig å tilskrive identitet og plassere folk i det sosiale landskapet ut fra geografisk bakgrunn (Wiborg 2003). I dag inngår geografisk bakgrunn i identitetsutformingen på en mer kompleks måte, siden bosted i økende grad er et spørsmål om valg. Identitet i dagens samfunn kan kanskje lettere beskrives som et identitetsprosjekt, noe man kan søke, finne og oppnå på ulike steder. Til tross for økt valgfrihet er fortsatt identitet romlig forankret, men mer i form av at mennesker identifiserer seg med steder. Wiborg (2003) kaller denne nye formen for tilhørighet for «desired identity». Dette er en identitet som ikke er gitt fra barndommen, mens som skapes gjennom en kontinuerlig prosess av individuelle valg. Her identifiserer mennesker seg med steder som er viktige for dem. På denne måten kan vi beskrive hvorfor noen mennesker føler seg hjemme i områder hvor de ikke har mye kontakt med naboer, eller har nære venner i området. Et annet begrep som også beskriver denne

valgte identiteten er «elective belonging», som innebærer at man velger bosted som er med på å si noe om hvem man er (Savage, m.fl 2005). Dette er et sted hvor man utøver sin identitet gjennom å velge tilhørighet på bakgrunn av økonomisk og kulturell kapital, og ikke nødvendigvis på grunn av sosial kapital og nettverk (ibid).

I en diskusjon om stedstilhørighet er det også viktig å nyansere synet om valgfrihet i valg av bosted (Ruud forthcoming). Ovenfor har jeg vist hvordan tilhørighet og identifisering med steder i dag har fått nye former gjennom mer valgte identiteter. Den valgte tilhørighet kan kreve høyere kulturell kapital, og den preges av mer løse sosiale bånd siden det er stedets omdømme som er sentralt. I et mer flerkulturelt perspektiv påpeker Ruud (forthcoming) at valg av bosted kan ha mange årsaker, det kan handle om assosiasjon med en type livsstil eller grupper, men det kan også handle om fysiske kvaliteter eller om hva som er økonomisk mulig. Med andre ord kan ikke alle velge helt fritt hvor de vil bo, det vil ofte være basert på en blanding av begrunnelsene over. Ulike migranter som føler at de ikke har valgt sitt nye hjemsted, men havnet der av en eller annen grunn, for eksempel jobb, kan gi uttrykk for en likegyldighet til stedet, særlig hvis bostedet oppfattes som midlertidig (Berg & Dale 2004). I denne oppgaven vil jeg se på hvordan tilhørighet oppleves for tilflyttere, og jeg vil se på om begrep som valgt tilhørighet er beskrivende for mine informanter. I mye tilflyttingsarbeid er det fokus på hvordan man kan bidra til å skape tilhørighet for å sikre at folk blir boende, i dette ligger det også en diskusjon hvordan og i hvilken grad tilflyttere kan føle tilhørighet og hvorvidt dette er viktig for dem.

Gullestad (2002:284) peker i boka «Det norske sett med nye øyne» på at så lenge det finnes et «oss» og «dem» med tanke på innvandrere vil det alltid være en hegemonisk tolkningsramme som kan naturliggjøre diskriminering. Integrering blir i en slik diskurs det samme som integrasjon, fordi migranter skal bli norske basert på nordmenns forestillinger om det nasjonale. Majoriteten sier Gullestad, skaper seg selv som majoritet gjennom uttrykk som for eksempel «grunnleggende norske verdier» og «fellesverdier». Nasjonalitet blir her fremstilt som noe enhetlig og eget som utelukker alle andre identiteter, motsatt av ideer om flerstedige og dynamiske tilhørigheter. Hun viser videre at selve kjernen i det demokratiske systemet er fri og bredest mulig meningsutveksling om viktige saker, hvor alle borgere skal få mulighet til

å delta. Gullestad (2002: 302) argumenterer for en kritisk multikulturalisme hvor man setter fokus på «hvordan mennesker skal få muligheter til å utvikle sine nedarvede identiteter, hvis de så ønsker, uten å bli låst fast til dem (...)». Hun er opptatt av at enhver borger selv skal få velge hvor like eller forskjellige de ønsker å være. For å kunne sikre å få flest mulig i tale, som er en forutsetning for demokrati, er det vesentlig å gi sivile og politiske rettigheter som før var del av nasjonalstaten til et mer transnasjonalt nivå (Gullestad 2002). Andenæs (2012) har bygget videre på Gullestads tanker og skriver i «*Nok norsk til å være norsk nok?*» om norskopplæring i et likestillingsperspektiv. Hun er opptatt av medborgerskapet og hvordan språket er en forutsetning for å kunne delta i samfunnet. Andenæs viser at hva som er god nok norsk oppleves som veldig forskjellig fra en arbeidsgiver til en utenlandsk arbeidstaker. Å kunne fungere på jobb betyr ikke alltid at man kan fungere som medborger, altså å «delta i samfunnslivet slik man ønsker» (Andenæs 2012: 220). Å kunne godt norsk innebærer i et minoritetsperspektiv at man som taler kan bli anerkjent, videreutvikle kompetanse og øve motstand og kritikk. Noe av det samme finner vi også igjen i rapporten «Derfor blir vi her» (Søholt m.fl. 2012), hvor noen av trivselsfaktorene for innvandrene er «å bli sett» og bli verdsatt og inkludert. En måte de utenlandske tilflyttere kan føle tilhørighet til Midt-Troms på er ved å delta i lokalsamfunnet, og jeg vil forsøke å belyse tilhørighet gjennom begrepet medborgerskap. Slik som Gullestad (2002) er jeg også opptatt av hvordan migranter selv forvalter identitet og tilhørighet.

En annet begrep som jeg har funnet inspirerende er flerstedstilknytning (Munkejord 2009). Dette ligner på begrep om valgte tilhørighet som er beskrevet tidligere, men slik jeg ser det er det et mer tydelig fokus på at man kan høre hjemme flere steder samtidig. Identitet behandles som et refleksivt prosjekt etter Giddens' modernitetsteori, her skapes og opprettholdes individers identitet gjennom selvbiografiske historier og en stadig revisjon av disse (Giddens 1991). Denne type perspektiv innebærer også at man kan ha flere og parallelle identiteter og de kan også være motstridende. Flerstedstilhørighet vektlegger at en ikke nødvendigvis bor eller opplever tilhørighet på kun ett sted. Beck & Beck-Gernsheim (2002 i Stenbacka 2012) har kalt dette stedspolygami, mens Munkejord har beskrevet det som «flerstedstilknytninger». Et argument for å fokusere på flerstedighet er at det passer godt sammen med et translokalt perspektiv idet begge åpner for å utforske de overlappende rommene migrantene lever i.

Narrativ tilnærming

Som jeg har beskrevet over har jeg fokus på hvordan steder oppleves og hvilke translokale praksiser utenlandske tilflyttere til Midt-Troms har. Dette vil jeg operasjonalisere ved å se på subjektive erfaringer gjennom narrativ analyse. I arbeidet med tema for denne oppgaven har jeg vært inspirert av Munkejords avhandling «Hjemme i Nord». I hennes arbeid er det brukt en narrativ tilnærming med fokus på hverdagsliv, en tilnærming hun viser at er etterlyst fordi den gir et større fokus på hva mennesker tenker om sine egne praksiser og opplevelser. Munkejord (2009) bruker Cohen og Rapports tilnærming som beskriver narrativer som fortellinger om individers handlingsorienteringer. Her vil konstruksjon og bruk av ulike fortellinger være med på å plassere personer innenfor bestemte moralske, sosiale, kulturelle og historiske sammenhenger. Narrativer er videre med på å gjenskape og omskape egne erfaringer når man forteller dem på nye måter. Munkejord (2009) påpeker derfor at historiefortelling kan være med på å endre forståelsen av seg selv og eget hverdagsliv. Når jeg vil forstå hvordan Midt-Troms oppleves av tilflyttere vil det vil det være fruktbart å ta utgangspunkt i deres fortellinger slik som Rapport og Cohen anbefaler.

Simonsen (2005) skriver i sin bok «Byens mange ansigter - konstruksjon av byen i praksis og fortælling» om den narrative byen. Her tar hun utgangspunkt i hvordan mennesker organiserer erfaringer som oppstår både på grunn av den man er som person, men også ut fra den materielle konteksten vi inngår i (ibid). Mennesker organiserer erfaringer om alt fra personlige hendelser til opplevelser av sosiale og materielle omgivelser i narrativer eller fortellinger (ibid). Videre må fortellinger sees på som en sosial og symbolsk handling i en dobbel betydning, fordi de får kun mening i en sosial kontekst og samtidig spiller de en rolle i konstruksjonen av den sosiale konteksten. Narrativer er representasjoner av hendelser eller erfaringer som blir fortalt, og en fremstilling av dem vil involvere spørsmål om kontekst, avlevering og aktive deltakere. Simonsen (2005) mener at å utforske narrativene som virker inn på våre erfaringer og konstruksjon av omgivelsene kan danne et grunnlag for byen som en samling av fortellinger. Denne forståelsen av byen og narrativer vil ligge til grunn for min forståelse av Midt-Troms og tilflytternes fortellinger. Midt-Troms kan forstås som en samling

av fortellinger, og den vil være med å påvirke hvordan mine informanter organiserer sine erfaringer.

4. METODE: VALG OG UTFORDRINGER

I dette kapittelet vil jeg ta for meg de metodiske valgene og utfordringene som ligger til grunn for denne oppgaven. Når jeg skulle velge fant jeg det fruktbart å tenke som Everett og Furseth (2012:128): «Hva er det du må foreta deg for å svare på problemstillingene dine?». De sier videre at enhver metode vil være del av et større sett med antakelser om sannhet og oppfatninger om verden. Jeg ser på kunnskap som kontekstuell og situert, i dette ligger det at kunnskap blir produsert i møte mellom forskeren og samtalepartneren. Dette innebærer at jeg har plassert meg i et postpositivistisk perspektiv. Jeg vil begynne med å reflektere litt over hva dette betyr for valg av metode, og for den kunnskapen som blir produsert. Deretter vil jeg se mer konkret på valg av metode, utvalg, gjennomføring og de etiske aspektene ved denne oppgaven.

Materialet i denne oppgaven er primært basert på elleve intervjuer med utenlandske tilflyttere. Jeg var nesten to uker i Midt-Troms våren 2014, og gjorde også egne observasjoner og hadde feltsamtaler med en rekke mennesker. I tillegg har jeg hatt samtaler med nøkkelpersoner i prosjektledelsen i «Det gode liv i Nord» og «Regionalt vertskap i Midt-Troms». Jeg har også gått gjennom ulike dokumenter som er produsert av Det gode liv-prosjektet, og jeg har vært med på ulike møter og arrangement som gjest sammen med Regionalt vertskap-prosjektet.

Å forske i det komplekse

«Komplekse felter for utforskning må nødvendigvis mødes af kompleksitetsensitive typer af tækning og metoder» (Staunæs & Søndergaard 2005:69). I min oppgave ønsker jeg å få en dypere forståelse av utenlandske tilflytteres opplevelser av sted. Når jeg har utformet et metodisk opplegg henger dette også sammen med en forståelse av hva en som forsker kan få kunnskap om, og hvordan en nærmer seg verden. En realistisk tilnærming vil forstå virkeligheten som et stabile og avgrensede fenomen som man kan utforske og beskrive objektivt. Andre forskere som Staunæs og Søndergaard mener at et slik forenklet syn ikke tar høyde for virkelighetens kompleksitet, og at en kompleks verden må møtes med kompleksitetsensitive forskningsformer som bygger på kompleks sensitiv innsikt (ibid). De tar utgangspunkt i Law og argumenterer for hvis virkeligheten som skal fanges ikke er enkel

eller avgrenset, så kan man heller ikke bruke metoder som er stramme og forhåndsdefinerte. En metode som Staunæs og Søndergaard benytter seg av er kvalitative intervjuer. De sier at «Interview er velegnede til at udfolde mangefacetterede og ofte modsætningfulde italesættelser af erfaringer, oplevelser, orienterings- og tolkningsrammer» (2005: 54). Videre påpeker de også at narrativer kan være en god måte å åpne for å utforske hvordan mennesker opplever verden, altså forsøke å få fortellinger om det levde livet gjennom spørsmål om det konkrete.

I denne oppgaven er jeg opptatt av å se på stedsopplevelsene til noen av tilflytterne til Midt-Troms, og hvilke implikasjoner mobilitet har på opplevelsen av sted. Jeg har valgt en narrativ tilnærming, og forsøkt å se på hverdagslivet for få innblikk i konstruksjonen av tilhørighet og translokale rom. For å få tilgang til fortellingene har jeg gjort intervjuer som kan betegnes som narrative intervjuer av deres livshistorier. I følge Munkejord (2009) kan en fortelling kalles "livshistorie" selv om man ikke har en helhetlig gjennomgang av informantens liv. Fortellingene er ikke "nøytrale fremstillinger", de må behandles som uttrykk for hvordan informantene fortolker tidligere opplevelser gjennom samtaler med intervjueren (Cohen & Rapport, 1995 i Munkejord 2009). En av styrkene ved det narrative intervjuet er at man kan fokusere på de fortellingene som er betydningsfulle for den intervjuede, og la disse få plass og mulighet for utfoldelse (Haavind 1987 i Staunæs & Søndergaard 2005). Når jeg ville se på Midt-Troms fra tilflytternes side var det viktig for meg å sette deres fortellinger i fokus. Jeg ville vite noe om hvilke erfaringer de hadde med regionen, og hvordan andre steder og nettverk virker inn på deres opplevelse. Det narrative intervjuet hjalp meg å åpne for et fokus på det som var viktig for de jeg snakket med.

Å finne samtalepartnere

Jeg har snakket med både flyktninger og såkalte frivillig tilflyttere for å forsøke å skrive frem mangfoldet som finnes. Jeg ønsket meg et bredt utvalg av tilflytterstemmer: begge kjønn, i forskjellige aldre, ulik botid, og fra forskjellige deler av verden. Staunæs og Søndergaard (2005) påpeker også at man bør velge ut samtalepartnere som er forskjellig posisjonert i det feltet man forsker i, for eksempel med tanke på kjønn, etnisitet og alder. Dette handler om å

forsøke å gi plass til så mange ulike perspektiv på den overordnede problemstillingen slik at man kan vise mangfoldet.

Jeg satte opp ganske få kriterier for hvilke mennesker jeg ville snakke med, det ene var at informantene måtte være fra utlandet og det andre var at de hadde bodd i Midt-Troms lenge nok til å ha noe kjennskap til området. Jeg har ikke skilt mellom grupper av tilflyttere i den forstand at noen er flyttet sammen som par, mens andre har flyttet fordi de har giftet seg med en nordmann. Jeg har også valgt å inkludere flyktninger, dette er noe jeg har diskutert mer inngående i teorikapittelet. Hovedgrunnen til å inkludere ulike migranter er å få et mangfold i materialet. Mennesker flytter av komplekse årsaker og dette er mitt forsøk på å ta høyde for det. Jeg har snakket med både kvinner og menn. Det er noe spredning i alder, men alle er i aldersgruppen 30-55. De har også ulike botid i området, noen kom på nittitallet mens andre kom for noen år siden. I tillegg er det fem av regionens kommuner som er representert.

Presentasjon av tilflytterne:

Mike kommer opprinnelig fra Storbritannia. Han flyttet til Midt-Troms på begynnelsen av nittitallet, etter at han giftet seg med norsk dame som er herfra. I dag bor han fremdeles i samme kommune sammen med barna, men med en ny kone som også er norsk. Anne er født og oppvokst i Midt-Troms, og bor sammen med mannen Jacob som er fra en by i Amerika. Etter å ha bodd i utlandet i lang tid flyttet familien til Midt-Troms sammen med barna for rundt fem år siden. Kristina er opprinnelig fra Romania, men flyttet til regionen etter hun traff mannen sin Jens som er født og oppvokst her. Valeria kommer fra en storby i Russland. Hun er gift med norsk mann, som også er grunnen til at hun har bosatt seg i Midt-Troms. Josef har fått bosetting i Midt-Troms gjennom IMDi, og kommer opprinnelig fra Afrika. Marlene og mannen er begge fra Tyskland. De flyttet sammen til Midt-Troms for nesten ti år siden etter at de fikk jobb her. Ingrid og mannen er også fra Tyskland. De flyttet sammen til regionen for rundt fem år siden på grunn av arbeid. Erik kommer opprinnelig fra Sverige. Han har bosatt seg i Midt-Troms etter han giftet seg med en norsk dame som er fra regionen. De har bodd der siden nittitallet. Vera er fra Russland, og er gift med norsk mann. De flytte til regionen for nesten ti år siden da hun fikk arbeid her. Daniel og Sarah, kommer fra samme land i Afrika. De har bodd i Midt-Troms i rundt to år etter de fikk bosetting. Hamid er også fra Afrika. Han

bor sammen med kona som er fra samme land. De har fått bosetting i Midt-Troms, og har bodd her i cirka to år.

Jeg var på feltarbeid i Midt-Troms i nesten to uker. Før jeg reiste hadde jeg forsøkt å rekruttere tilflyttere ved å henge opp forespørsler om intervju på skoler og i barnehager. Dette hang sammen med den første problemstillingen hvor jeg hadde tenkt å snakke med familier med tilflyttede barn, og legge vekt på barnas opplevelser i regionen. Problemstillingen ble endret etter møte med feltet, fordi jeg ikke fikk kontakt med denne typen familier.

Forespørselene resulterte kun i at en tilflytter tok kontakt med meg. Jeg var heldig fordi jeg fikk bo hos en tilflytterfamilie med lang fartstid i Midt-Troms, og gjennom dem fikk jeg kontakt med ytterligere to tilflyttere. Deretter benyttet jeg snøballmetoden og spurte de jeg intervjuet om tips til flere jeg kunne snakke med. Jeg spurte også Brita, som jobber med flyktninger, om hun kjente noen som jeg burde snakke med, og via hennes nettverk fikk jeg to nye intervjuer. Jeg delte ut informasjonsskriv hvor jeg sa hvem jeg var og beskrev tema for oppgaven². I skrivet hadde jeg også med informasjon om anonymitet og hvordan dataene fra intervjuet ville bli behandlet. Det kan reflekteres over at utvalget kunne vært annerledes om jeg hadde hatt en annen fremgangsmåte for å finne frem til de jeg har intervjuet. Det finnes en rekke andre tilflyttere i Midt-Troms som jeg kunne ha snakket med, og som også ville hatt viktige og kanskje helt andre opplevelser. Utvalget mitt er således lite, og det representerer kun en liten del av de fortellingene som finnes i Midt-Troms.

Gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført med utgangspunkt i en semistrukturert intervjuguide³. De fleste intervjuene tok rundt en time. I selve intervjusituasjonen lot jeg den jeg intervjuet snakke så fritt som mulig, mens jeg stilte oppfølgende spørsmål. Kvale og Brinkmann (2009) påpeker at det er viktig å lytte, unngå å avbryte, men gjerne stille oppklarende spørsmål innimellom. Et hovedpoeng er å oppmuntre de man snakker med til å fortelle sin historie. I de fleste intervjuer fungerte det sånn at jeg introduserte meg og sa hva tema var, deretter fortalte de intervjuede meg ofte hva de selv følte var relevant. Dette betyr at materialet mitt er styrt av

² Informasjonsskriv er lagt under vedlegg 1

³ Intervjuguide er lagt under vedlegg 2

både meg og tilflytterne som jeg snakket med. Jeg har forsøkt å få frem det som er viktig for de personene jeg har snakket med, og at jeg har prøvd å la dem aktivt være med å definere det materialet som skapes. Jeg har også forsøkt å holde meg åpen for at nye tema kan komme opp, og prøvd å forfølge der nye tema dukket opp. Dette har også innebar at intervjuguiden har blitt utviklet, og at nye spørsmål er kommet inn etter møte med tilflytterne.

Som Staunæs og Søndergaard (2005) er jeg inspirert av Donna Haraway og hennes argument om at forskere ikke er nøytrale vitner til en objektiv virkelighet. Hun ser på intervjueren som en som skal åpne for utfoldelse av informantenes «virkelighet». «Virkeligheten» er ikke noe objektivt som en forsker kan få del i gjennom den intervjuede, virkelighetene er noe som skapes i møte mellom forsker og de intervjuede. Staunæs og Søndergaard (2005:54) begrepsfester intervjuet som et sosial møte, det er en samtale mellom to parter som sammen produserer ulike fortellinger om den intervjuedes virkelighet. Denne måten å konseptualisere intervjuet på er epistemologisk basert på en post-positivistisk forestilling om verden. Et av formålene er å utforske hvordan mennesker skaper betydninger som de orienterer seg gjennom. For å komme inn i de komplekse dynamikkene må man i et sosialt møte investere av seg selv og skape en dialog, men målet er ikke å skape konsensus fordi begge aktører skal delta og lytte. Dialogen handler om å lære og skape muligheter for refleksivitet og varierte forståelser av virkeligheten. Å klare å skape en god dialog avhenger av en rekke faktorer, og jeg følte at dialogen fløt bedre noen ganger enn andre. Dette kan ha noe med hvordan min rolle ble oppfattet av de jeg snakket med.

Forskerens kjønn, alder, sosiale og kulturelle bakgrunn vil spille en viktig rolle for hvordan forskeren blir oppfattet i felten, og i forhold til hvilke sosiale relasjoner det vil være mulig for forskeren å innta der (Aase & Fossåskaret 2007). Jeg følte at det var relativt lett å snakke med mennesker om flytting og opplevelser på steder, og jeg visste ofte hva jeg kunne spørre om uten å bruke guiden for mye. Samtidig var jeg observant på å ikke la mine egne antakelser dominere, og la de intervjuede få komme med egne innspill og styre samtalen. Jeg forsøkte som Staunæs og Søndergaard (2005) påpeker å gi noe av meg selv gjennom å være åpen og interessert, og se på intervjuene som sosiale møter. Jeg hadde forsøkt å utforme intervjuguiden i et hverdagspråk slik at samtalene kunne være mest mulig naturlig. De fleste

intervjuene gikk veldig bra, og vi hadde en god samtale med fokus på de overordnede temaene som var satt opp. I ett av intervjuene opplevde jeg at valg av sted for intervju ble feil, og at språkproblemer gjorde intervjusituasjonen vanskelig. I det neste intervjuet med informanter som snakket lite norsk og engelsk valgte jeg derfor å ha med meg en venn av familien jeg var hos. Å ha med seg en person som kjente informantene synes jeg var til stor hjelp. Jeg følte at informantene ble tryggere på situasjonen, og jeg fikk hjelp til å formulere spørsmålene på en måte som var lettere for de intervjuede å forstå. Samtidig har dette også vært med på å påvirke materialet, og man kan si at materialet fra dette intervjuet ble til i møte mellom oss fire som var tilstede under samtalen. Jeg valgte å ta de fleste intervjuene opp på bånd, etter forespørsel om det var greit. I ettertid har jeg valgt å ikke transkribere hele intervjuene. Jeg valgte i første omgang å høre gjennom intervjuene og skrive ned tidspunkt for ulike tema, og notere meg hva som var mest spennende i materialet. Det å høre på intervjuene fremfor å lese en utskrift har satt meg mer tilbake i intervjusituasjonen, og de refleksjoner jeg gjorde på tidspunktet.

Deltagende observasjon

I tillegg til de mer formelle intervjuene jeg har gjennomført har jeg også supplert materialet mitt med feltsamtaler og observasjon. Jeg var i Midt-Troms i to uker i mai 2014. Her bodde jeg hos to familier som selv hadde tilflytterbakgrunn, hvor en av de jeg bodde hos hadde vært prosjektleder for «Det gode liv i Nord». Jeg fikk på denne måten nøkkelpersoner som var med på å åpne opp feltet for meg, både ved hjelp av diskusjoner og mer praktisk med å finne intervjukandidater. Siden jeg er knyttet til «Regionalt vertskap i Midt-Troms» var jeg også med lederen for prosjektet på ulike møter som hun hadde. Jeg fikk være med på kontordager i ulike kommuner, og jeg fikk se hvordan hun jobbet med vertskap i det daglige. Vi var på et større møte i Torsken kommune, hvor vi var med på et styringsgruppemøte for et næringslivsprosjekt. Det ble også arrangert en «Møt Midt-Troms»-messe, hvor ulike organisasjoner og arbeidsgivere hadde stand. En annen del av materialet mitt er basert på ulike dokumenter som er fra «Det gode liv i Nord». Dette er ulike rapporter som er laget om arbeidsliv og andre beskrivelser av den demografiske situasjonen i regionen. I tillegg er det også publisert en bok som samler funn og fortellinger fra tyske tilflyttere. Dette har bidratt til at jeg har fått utfyllende data om hvordan Midt-Troms tar i mot tilflyttere, og hvordan

situasjonen er i flere av kommunene med tanke på integrering og mottak av flyktninger og andre migranter. Ved å bo hos tilflytterfamilier har jeg også fått en unik innsikt i hvordan hverdagslivet oppleves fra deres side. Og de ga meg en god innføring i lokale forhold som for eksempel hvordan barnefamilier lever, og hvordan arbeid og fritid er organisert. På denne måten hadde jeg en bedre forståelse av Midt-Troms under intervjuene som jeg tror bidro til at jeg kunne stille bedre oppfølgingsspørsmål, og har en generelt bedre forståelse under samtalen.

Etiske refleksjoner

Jeg begynte datainnsamlingen med å søke godkjenning hos NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste). Å gå gjennom denne søknaden var en veldig god inngang til feltarbeidet fordi den satte i gang noen refleksjoner om hva jeg kunne spørre i intervjuene. Jeg har i hele arbeidet med denne oppgaven forsøkt å etterstrebe retningslinjene som er satt opp hos NSD. Dette innebærer også at intervjuopptakene er lagret på en minnepinne med passord, slik som anbefalt.

I informasjonsskrivet jeg delte ut informerte jeg om de etiske aspektene ved oppgaven. Jeg valgte også å nevne dette innledningsvis i intervjuene når jeg spurte om lov til å ta opp samtalen på bånd. Jeg ga også beskjed om at det er mulighet for å trekke seg når som helst. Videre avklarte jeg at jeg ville gi dem andre navn i oppgaveteksten og ikke skrive noe som var av sensitiv informasjon. Noen av tilflytterne er i tillegg anonymisert med tanke på landbakgrunn, dette har jeg gjort når tilflytterne ikke er del av de mer vanlige tilflyttergruppene til Midt-Troms. Jeg har vurdert det slik at det er forsvarlig å ha med landbakgrunn i tilfeller hvor det er viktig for fortellingene. Fortellingene berører i liten grad sensitivt materiale, og de har ingen direkte henvisninger til dagens bostedskommune, yrkesbakgrunn eller alder. Hos den ene av tilflytterne hvor yrkesbakgrunn er synlig har jeg har avklart med han at dette er i orden. Til tross for de hensyn som er tatt kan likevel noen mennesker være gjenkjennelige, spesielt siden Midt-Troms er et lite sted. Samtidig har tilflytterne delt sine erfaringer med meg som et ledd å bidra til en bedre forståelse av Midt-Troms som bosted. Et siste aspekt jeg har tenkt mye over handler om forvaltning av andres fortellinger. Det er en stor oppgave å skrive om andres erfaringer uavhengig av om det er

sensitiv informasjon eller ikke, og det er en oppgave jeg tar alvorlig. Jeg vil i analysen forsøke å behandle historiene slik de ble fortalte meg i intervjuene, men de vil likevel være tolket og redigert av meg.

Representativitet og situert kunnskap

Jeg har valgt å se på utenlandske tilflytteres fortellinger om sted og mobilitet. Dette betyr at jeg har utelatt fortellinger fra mennesker som har bodd der hele livet eller norske tilflyttere. Alle utvalg i forskningssammenheng vil ekskludere eller «forminske» noen aktører, og «forstørre» aktørene som er i fokus (Førde 2004). Jeg har tatt utgangspunkt i tilflyttere med ulik bakgrunn, ulik botid og ulik alder. Jeg har også intervjuet flyktninger, som har en helt annen bakgrunn med seg. Fellesnevneren for alle jeg har intervjuet er at de er i et parforhold. Dette spennet i informanter mener jeg at kan bidra til å avdekke litt av mangfoldet som finnes av fortellinger.

Representativitet er ikke et godt uttrykk for kvalitative undersøkelser, og min oppgave kan ikke være representativ for alle utenlandske tilflyttere. Men dette betyr ikke at oppgaven mangler relevans, den kan fremdeles peke på noen utfordringer og problemstillinger som er aktuelle. Førde (2004) argumenterer i sin doktoravhandling for at vi må få frem mangfoldet og potensialet i praksiser, fordi dette kan bidra til at vi kan få frem kontraster til eksisterende fortellinger. Hun argumenterer videre for at det er en styrke å se på kontraster, og at dette er et godt grunnlag for teori- og empiriutvikling. Fortellingene i denne oppgaven er situert både i tid og sted. Dette er i tråd med Haraway (1988) som legger vekt på at kunnskap og kunnskapsproduksjon alltid er plassert i en eller annen sammenheng, kunnskap er situert og kontekstuell. Haraway (1988) mener at forskningen må være pålitelig og ikke nødvendigvis objektiv, og at forskeren skal være ansvarlig for det som gjøres. Slik som jeg allerede har nevnt er forskerne og den kunnskapen som produseres er en også en del av historien. Når jeg snakket med noen av informantene mine i ettertid sa de at intervjuet hadde bidratt til at de hadde tenkt over ting de ikke hadde gjort tidligere. Dette er et uttrykk for at informanten og jeg som forsker var med på å produsere denne kunnskapen sammen.

5. «DERFOR FLYTTET VI TIL MIDT-TROMS»

I dette kapittelet vil jeg introdusere de utenlandske tilflytterne som denne oppgaven er basert på. Jeg vil se på hva som ligger til grunn for at de har flyttet til en av kommunene i Midt-Troms. Gjennom fortellinger om flytteprosesser vil jeg utforske hvordan årsakene til flytting ofte er komplekse, og at de er forskjellige fra familie til familie. Da jeg spurte tilflytterne hvorfor de bodde i Midt-Troms handlet begrunnelsene ofte om nærhet til familie, jobbtilbud, kjærlighet eller at de hadde fått bosetting der gjennom IMDi. Men når jeg fikk videre innblikk i tilflytternes fortellinger om flytting så kommer det frem hvor komplekse slike prosesser faktisk er. Det henger sammen med livsfase, erfaringer og muligheter som sammen bidrar til at en familie ender opp med å bosette seg i Midt-Troms. I tillegg skjer det også forhandlinger og tilpasninger når et par flytter fra et sted til et annet, spesielt gjelder dette når det kommer til jobb. Derfor skal jeg videre se på hvilke fortellinger tilflytterne har om arbeidsliv og økonomi, og hvordan dette kan oppleves forskjellig for ulike tilflyttere.

I fortellingene om å bosette seg i Midt-Troms viser det seg at de fleste flytter til steder de har noe erfaring med, enten gjennom oppveksten, eller av andre grunner som utdanning, jobb eller ferie. Mange hadde også med seg kunnskap om det Munkejord (2009:85) kaller «småsteders sosialitet», definert som « (...) evne å forholde seg til en tvetydig erfaring med sosial kontroll/omsorg på grunn av småstedets begrensede innbyggertall og avgrensede geografiske utstrekning (...) ». De fleste har flere flyttehistorier, og kan med det kalles mobile mennesker, eller transmigranter. Mobilitet gjør at tilflytterne opplever tilhørighet til flere steder, til Midt-Troms, men også til andre steder de har en relasjon til. Tilhørighet til Midt-Troms kommer til uttrykk gjennom fortellinger om medborgerskap og landskap, og viser hvordan verdsetting spiller inn på opplevelsen av tilhørighet til sted. Samtidig beholder de fleste en tilhørighet til andre steder, som kommer til uttrykk gjennom translokale nettverk av sosiale relasjoner og translokale praksiser. Alle disse prosessene bidrar til at det romlige strekkes ut mellom ulike lokaliteter. Det følgende kapittelet vil ta for seg fortellinger om flytteprosessen og de forhandlingene som ligger bak en slik prosess. Det neste kapittelet ser nærmere på hvordan tilhørighet til steder blir konstruert og hvordan mobilitet spiller inn på opplevelsen av tilhørighet. Det tredje og siste analysekapittelet vil ta for seg fortellinger om

translokale praksiser og nettverk. I tillegg vil kapittelet ta for seg hvordan Midt-Troms oppleves som et trygt og kompakt bosted, men samtidig forteller også tilflytterne at det har sine begrensninger å bo der.

Fortellingene om å bosette seg i Midt-Troms er delt inn i hovedårsaker til flytting og opplevelser med arbeidslivet og økonomi: *familie, kjærlighet, jobb og bosetting gjennom IMDi, og fortellinger om arbeidsliv og økonomi*. Disse inndelingene er ikke på noen måte gjensidig utelukkende kategorier, fortellingene behandler alle elementer i forklaringene på migrasjon, og disse beveger seg alltid over i hverandre. Dette vil også være tilfellet for de fleste fortellinger som blir presentert i denne oppgaven, fenomener er sjeldent helt avgrenset fra hverandre. Dette handler igjen om det komplekse som ligger i motiver for å flytte, og det handler om at menneskers liv er komplekse og flertydige.

Å flytte til familien

Det er flere i min studie som sier at det var et ønske om nærhet til familien eller svigerfamilie som gjorde at de har valgt å bosette seg i Midt-Troms. Både Munkejord (2009) og Stenbacka (2012) viser at dette er vanlig også for migranter i deres studier; mennesker flytter etter sosiale nettverk enten de er eksisterende eller antatte. Munkejord påpeker videre at valg og bytte av bosted ofte kom i forbindelse med for eksempel jobbsøking etter studiene eller endring av livsfase. Dette finner jeg også igjen i mitt materiale, ved at flere av de jeg har snakket med har valgt å flytte til Midt-Troms på grunn av slektstilknytning, og spesielt med tanke på besteforeldre for å få hjelp med barnebarn. De fleste har også vært i en fase der det har vært naturlig eller ønskelig å flytte, enten på grunn av barnas skolegang, eller fordi det har passet med livsfase.

En tilsynelatende spontant flytting

For Jacob og Anne og barna deres begynte hele flytteprosessen med at de over flere år hadde snakket frem og tilbake om å ta et prøveår i Norge. Anne er opprinnelig fra Midt-Troms, mens mannen Jacob er fra Amerika. De siste årene før de flyttet hadde familien bodd i en storby i Amerika, hvor Jacob også er vokst opp. Når de først valgte å bosette seg i Midt-Troms hadde dette sammenheng med en rekke ulike faktorer. For det første hadde de et ønske om å komme

nærmere familien, og Anne opplevde at hun ønsket å gi barna mer av den oppveksten hun selv hadde hatt. Samtidig følte Jacob at han lettere kunne flytte fra oppvekststedet sitt på grunn av familiære forhold som gjorde at moren på flyttetidspunktet ble godt ivaretatt og det var viktig for Jacob. Likevel forteller de at flytteprosessen endte opp med å bli mer spontan enn nøye planlagt når de først flyttet:

Jacob: Vi kom på sommerferie faktisk så reiste jeg hjem (til Amerika) for jeg måtte jobbe fordi jeg hadde nettopp startet en kontrakt. Og så når jeg kom tilbake for å hente dem (kone og barn) da hadde ungene begynte på skolen og de stortrivdes, og så hadde vi planlagt å ta oss et prøveår kanskje.

Anne: Når vi kom hit på ferie så var det ingen av oss som hadde tenkt (å flytte). Så var du her et par uker tror jeg sammen med oss først og så reiste du tilbake, og før da begynte jeg og du å snakke om; søren heller vi skulle vært her.

Jacob: Men vi hadde ingen planer i det hele tatt (...) ja det skjedde bare plutselig, og da jeg kom tilbake for å hente de da bestemte vi oss at vi skulle være her (...)

Det ligger mer bak flyttemotivet til Anne og Jacob enn det som kom frem i begynnelsen av intervjuet. Anne er oppvokst i Midt-Troms og har gode minner derfra, men hun flyttet hjemmefra tidlig. Både Anne og Jacob har flyttet mer enn en gang. De møttes i Amerika når begge to gikk på skole der, men flyttet til en større by i Norge etter at de traff hverandre. Etter de hadde bodde der i ett år så flyttet de videre til en storby i Amerika, hvor de bodde lenge før de flyttet dit de nå bor. Munkejord (2009) viser til hvordan det finnes noen dominerende forventninger knyttet til bostedsvalg i Norge, hvor det er forventet at flytting går sørover og til mer sentrale strøk. Dette var tilfellet for Anne som flyttet fra et mindre sted til mer sentrale strøk i ung alder. Hun forteller:

Anne: Ja altså jeg er jo herifra, er egentlig litt overrasket selv over at jeg bor her nå. For jeg var veldig sånn ville reise, ville reise når jeg var yngre.

Maiken: Var det noe som gjorde at dere kom hit? Vi har jo allerede snakket litt om det.

Anne: Det var familien og det var, jeg tror fra min side, nå er jo han Jacob vokst opp i by, i den byen vi bodde i (sted i Amerika). Men for min del så var det også litt det med at jeg savnet

noen ting når jeg sammenlignet med egen barndom for ungene. Jeg hadde ei veldig fin oppvekst her, og her er det små forhold. Men jeg føler likevel at når du sammenligner med (by i Amerika) så er det sånn at egentlig er ungene våre med på mer her for det er kortere avstander.

Anne hadde kjennskap til småsteder og Midt-Troms gjennom barndommen. Jacob derimot kommer fra en storby, og hadde ikke samme erfaringene med livet på småsteder.

Jacob: (...) og jeg og er ganske sjokkert over at jeg bor her oppe. Ikke bare meg, men alle vennene mine også. Fordi jeg er fra en stor by, hadde bestandig bodd i en stor by. Og det her er like stort som mitt nabolag. Så ja jeg er vant til å ha alt tilgjengelig når som helst, og jeg kan få tak i hva som helst. Og for meg er det en kjempestor forandring å bo i en liten landsby. (...) så det var en stor utfordring i begynnelsen når vi først kom, både med klima og tilgjengelighet av ting. (...) Men vi har klart oss og nå er vi her. Og vi trives.

At Jacob ikke var kjent med livet på et lite sted betyr ikke at det var helt ukjent for han heller. Gjennom Anne og svigerforeldrene har han hatt lange relasjoner til Midt-Troms gjennom besøk i mange år.

Vinterøvelser og kjærighet

I likhet med Jacob er også Mike bosatt i Midt-Troms på grunn av svigerfamilien som var herfra. Han er opprinnelig fra Storbritannia, men bodde gjennom barndommen på ulike steder i verden på grunn av farens arbeid. Da han ble eldre begynte Mike i forsvaret og traff den første kona sin, som er fra Midt-Troms, da han var på øvelse. Da han giftet seg hadde han fremdeles jobb i forsvaret, så kona bodde noen år sammen med han i Storbritannia slik at han kunne jobbe ut kontrakten sin. Flytteårsaker henger ofte sammen med endring i livsfase, og for Mike og kona endret livsfasen seg da han ble ferdig med kontrakttiden sin. Da kontrakten var ferdig flyttet de to sammen til Midt-Troms:

Maiken: Kan jeg spør hva som var grunnen til at dere valgte å flytte hit (til Midt-Troms)?

Mike: Ja, hvorfor vi flyttet hit istedenfor å være i England? Nei, jeg har jo egentlig ikke følt at England er noen sånn hjemplass for meg, jeg er ikke noe kjempeglad i å være i sånn type

terreng holdt jeg på å si. Jeg trives ikke i for store byer og sånt, så Nord-Norge er en fin plass, passer til meg.

Maiken: Så dere var enig om å flytte hit?

Mike: Ja da, jeg vet egentlig ikke om vi hadde noe samtale om det der. Det var bare så naturlig at vi fant ut at vi skulle flytte hit. (...) Vi hadde ikke begynt med å stifte familie for det skulle vi vente med (...) Det er ikke noe familieliv i (...) forsvaret, ikke i den greien som jeg var i hvertfall, du er jo veldig ofte borte. Så vi ventet til vi kom hit, og så hadde vi første barnet (...) to år etter vi kom hit.

Flyttemotivene til Mike henger altså sammen med livsfase og ønske om å stifte familie. Men han beskriver også landskapet som en mulig faktor til å flytte fra England, og landskapet i Nord-Norge som mer passende for han. Mennesker tilskriver landskap mening, og det påvirker også menneskers identitetsarbeid, slik som Mike her beskriver.

Mike hadde også kjennskap til Midt-Troms gjennom øvelser med forsvaret, og hadde derfor, i tillegg til familietilknytning, egne erfaringer fra stedet. Men selv om han hadde tilbrakt mye tid her så ble han ikke kjent med den sivile siden før han traff kona. Han sier at det ble en «gradvis innføring» både til klima og samfunn, noe han har satt pris på. Mike og den første kona hans fikk også hjelp fra familien slik som Jacob og Anne, og gjennom familiekontakter fikk de leie hus og hjelp med å finne arbeid. Spesielt dette med arbeid husker han godt:

Mike: Hvordan jeg opplevde det da jeg kom hit for eksempel å søke jobb og sånt. (...) Og selvfølgelig man var veldig overlatt til seg selv. Så hvis man ikke hadde hatt, svigers, og kone som kunne alt så vet jeg ikke, jeg tror ikke jeg hadde blitt her. (...)

Maiken: Hvordan fant du jobb?

Mike: Nei det var jo bare å vente til noe dukket opp, og søke. Jeg var jo resepsjonist (arbeidsted), men når jeg først fikk jobb der oppe så var jeg der i 16 år. (...) Tror det var svigerfaren min som fanget den opp i avisa, i en annonse. Og så søkte jeg og så ja så fikk jeg den.

Maiken: Brukte du lang tid på å finne jobb?

Mike: Ja, jeg flyttet hit i februar så fikk jeg jobb i november. Så var det ikke så mye jobber jeg søkte på, for det var jo ikke så mye som var tilgjengelig for ufaglærte.

Mike beskriver det samme som Jacob og Anne, at uten familietilknytning ville det blitt veldig vanskelig om ikke umulig å flytte til Midt-Troms. Dette er også til dels gjennomgående at familie har bidratt til at flytteprosessen har gått lettere, og noen ganger i det hele tatt vært mulig. I dag har Mike en annen jobb, han har tatt en ny utdanning og har fått en jobb som er relevant for denne. Han er også gift på ny, også denne gangen med en norsk dame.

Tre-ukers praksis ble et helt liv

Erik har også flyttet til Midt-Troms på grunn av svigerfamilien som er fra området. Som de andre mennene over er det møte med kona som har gjort at han har bosatt seg i Norge. Fortellingene om å flytte er komplekse og Jacob, Mike og Erik sine flytteårsaker kunne også ha vært fortellinger om å flytte etter kjærligheten. Men jeg har valgt å legge vekt på deres familietilknytning til Midt-Troms fordi jeg syntes det kom veldig godt frem i deres fortellinger.

Erik traff kona da han hadde en tre-ukers praksis i Tromsø. Han er opprinnelig fra Sverige, men har bodd store deler av livet i Norge. Det var Erik som flyttet til kona da de først flyttet sammen, fordi hun var ferdig med studiene ett år etter han. Etter en periode i Tromsø valgte de å flytte igjen. Både han og kona ønsket seg nye arbeidserfaringer, og de flyttet til en by i Sør-Norge. Men Erik forteller også at landskapet i Tromsø endret seg for han, fjellene som han fant så magiske i begynnelsen ble til en følelse av å være litt innestengt :

Maiken: Kan du fortelle om hvordan det var å komme til Tromsø?

Erik: Til Norge, ja. Jeg husker veldig godt den første bussturen. Den 2. april (årstall), det husker jeg veldig godt. (...). Vi (kom) på bussen i Narvik og kjørte den her turen nordover. Og det var da en fantastisk solrik dag og snø på fjellene. (...) vi er jo veldig interessert da, i fjell og natur. Og den opplevelsen der, vi sprang fra side til side (i bussen) bare for å oppleve alt. (...) så en av de første dagene i Tromsø så gikk vi på, det heter Storgata. Så gikk vi på Storgata helt sørover, og så stopper både (kompisen hans) og jeg, vi kikket bare rett fram og så sa vi: se! Og de jentene vi hadde med oss, de norske jentene, de så og så og skjønte ikke. Og da så vi Storgata, men helt i enden så kom fjellene i bakgrunnen. (...). Men jeg følte at i Tromsø så kom fjellene litt nært etterhvert. Det var litt sånn ja. Så det var sikkert en av

grunnene til at vi ønsket å prøve Sør-Norge og. Pluss at været her oppe kan jo være ganske så røft, så vi var vel litt lei været da i nord.

En avgjørende faktor for Erik har også vært landskapet, samtidig som både han og kona ønsket seg utfordringer jobbmessig siden de var nyutdannet. De bodde to år i Sør-Norge før de flyttet til Midt-Troms hvor de bor i dag. Jeg spør om de noen gang hadde noen diskusjoner om hvor de ønsket å bo etter de var ferdig med utdanning i Tromsø:

Erik: Ja, vi prøvde oss på å flytte til Sverige i (årstall). Men da fra når jeg var ferdig i (år), så var det mangel på (yrke) i Sverige (...). Men så skjedde det ett eller annet, regjeringa tok en del tak og nedbemanna egentlig.(...) Så da var det plutselig overskudd på (yrke). Og i den perioden ønsket vi å teste hvordan det va å bo i Sverige da. Så vi søkte forskjellige jobber, men vi, det eneste kravet vi hadde det var at vi skulle få en plass å bo, men da flirte de av oss. (...) Så da tenkte vi; nei da blir vi i Norge, og etter det har vi aldri vurdert land da, det har vi ikke gjort.

Erik og kona flyttet fra Sør-Norge opp til nord igjen etter noen år. Som for de andre familiene i dette avsnittet handlet det om nærhet til familien. De hadde fått sitt første barn og syntes at det var godt med barnepass og et nettverk rundt seg. I likhet med de andre som har familie i regionen bodde også Erik hos svigerforeldrene i begynnelsen, mens de bygget sitt eget hus.

Å flytte etter jobben

I motsetning til tilflytterne over har noen av de jeg har snakket med flyttet etter de har fått jobbtilbud i Midt-Troms. To av de som flyttet på grunn av jobben hadde søkt jobber i deler av landet, og havnet mer tilfeldig i denne regionen, mens ett av tilflytterparene kom på bakgrunn av å ha søkt «drømmejobben» som var ledig i Midt-Troms. Dette er i tråd med det Munkejord (2009) finner i sin avhandling, at tilflyttere ender opp med å flytte litt mer tilfeldig etter hvor de først får et interessant jobbtilbud. Munkejord finner videre at det ikke er alle som venter til begge i forholdet har fått jobb før de flytter til ny kommune, og dette finner også jeg i mitt materiale. Hun sier videre at meningsfullt lønnsarbeid for begge heller er et viktig kriterium for å bli boende på det nye stedet. Mine fortellinger viser samme tendens; at jobben blir viktig

når det kommer til om man blir boende, men det må ikke nødvendigvis må være relevant til utdanningen man har så lenge man trives.

Fra Europa via Sør-Norge til Midt-Troms

Marlenes fortelling starter i Tyskland. Hun og mannen, som begge er tyske, hadde over en periode vurdert å flytte på seg, og de følte at de måtte ta en avgjørelse før barna hadde begynt på skole. I likhet med de fleste andre i denne oppgaven er flytteønske også knyttet til livsfase. En annen grunn til at de ønsket å flytte var knyttet til arbeidssituasjonen til mannen, han jobbet mye og hadde veldig lange dager. De ønsket derfor også å flytte for «å komme ut av den der så ville vi endre noe». Marlene forteller at de hadde tenkte litt på å flytte langt, kanskje til et annet kontinent, eller til Norge. På grunn av barna valgte de Norge, «det var litt tryggere å komme til Norge» forteller Marlene. I tillegg hadde mannen hennes slektninger i Sør-Norge, noe som gjorde flytteprosessen lettere fordi de hadde familie de kunne bo hos den første perioden. Marlene og mannen hadde ikke jobb når de først flyttet til Norge, men siden begge har helsefaglig utdanning var det ikke vanskelig å finne jobb. De flyttet derfor ganske fort videre inn i eget hus i Sør-Norge. At familien i dag bor i Midt-Troms er litt tilfeldig, for som Marlene sier:» vi hadde egentlig alt der nede (i Sør-Norge)». Mannen hennes søkte en stilling i Midt-Troms fordi den var mer relevant for hans arbeidserfaring enn den han hadde i Sør-Norge, og da han fikk stillingen så flyttet de. Marlene selv hadde ikke jobb da de flyttet, men hun var ute i barselpermisjon og var under videreutdanning så det gikk greit. Jeg spør henne om de visste noe om Nord-Norge før de flyttet, og Marlene forteller at de hadde vært i Nord-Norge en gang før:

Vi var her en sommer, da hadde han søkt på stilling på (arbeidsplass) (...) Det var en veldig flott sommer og så kom bestemora til mannen min fra (sted i Nord-Norge). Og det var noen slektninger i (sted) som vi var på besøk hos, og vi bodde der i tre- fire uker og det var en virkelig fin sommer.

Familien hadde dermed noe kjennskap til livet nordpå før de flyttet, og de hadde også noe slektstilknytning gjennom mannens familie. Når familien først flyttet nordover var det ikke sommer, det var vinter og mørketid. Marlene forteller derfor en ganske annerledes historie om hvordan det var å komme flyttende til Midt-Troms:

(...) det var i mørketiden og det var veldig veldig tungt. Vi kom hit i november (årstall), og det var litt tøft. Jeg hadde født (et barn) i september så (...) det ble en tøff start med fødsel, flytting og mørketid. Det var vanskelig. Det opplevde jeg som den vanskeligste tiden egentlig. Neste vinter så gikk det mye bedre da (...)

Marlene bruker i mange av sine fortellinger landskapet som en kilde til erfaringer om bostedet sitt. Dette henger sammen med at mennesker på mange måter opplever steder gjennom landskapet og tilskriver det mening (Stewart og Strathern 2003). Denne opplevelsen er alltid i endring, og som Marlene sier så var neste vinter bedre. Hun trives godt på en landlig sted og familien bruker naturen mye. Hun sier: «Å ja det som var spennende (med Midt-Troms) var jo selvsagt naturopplevelsene som man fikk». Samtidig er både Marlene og mannen kjent med å bo på mindre steder i Europa, selv om de begge har gått på skole i store byer. Hun er i dag glad for at de ikke bor i for eksempel Tromsø, fordi barna har mye mer frihet til å være ute i Midt-Troms. Munkejord (2009) viser til Stenbackas studier i Sverige hvor flytting til rurale strøk ofte handler om ønsket om en bestemt bolig på et usjenert sted. Selv om Marlenes historie ikke først og fremst handler om en bestemt bolig men om jobb, synes jeg at hennes fortellinger også handler om boligen og naturen rundt.

Det tyske arbeidslivet

Et annet ektepar som har kommet fra Tyskland til Norge som følge av tilbud om jobb er Ingrid og mannen hennes. Også for denne familien hang flytteårsak sammen med en rekke andre faktorer som kan kobles til livsfase. Ingrid sier: «i (...) Tyskland ble vi mer og mer for gamle. Arbeidslivet (i Tyskland) er litt problematisk, så derfor begynte vi å søke her (i Norge)». De hadde flere ganger vært på ferie i Sør-Norge, og dette var bakgrunnen for at de søkte jobber i Norge spesielt. Som med noen av de andre tilflytterne havnet ekteparet i Midt-Troms litt tilfeldig:

Maiken: Ville dere til Nord-Norge eller hvor som helst?

Ingrid: (...) det var ikke viktig, men det ble her. Vi fikk svar herfra (på jobbsøknad), og så var vi her i tre dager og kikket litt rundt. Og mannen min hadde underskrevet kontrakt, og jeg

hadde intervju så skrev jeg under (på arbeidskontrakt). Så det gjorde vi (på) tre dager her, og vi var veldig fornøyde.

Når de kom til Midt-Troms forteller hun at de likte naturen og alt de så rundt seg. Hun forteller at det var en klar kontrast mellom byen de bodde i og hvordan de opplevde å komme til Midt-Troms: «Alt er mer åpent, mens i byen er alt trangere. (...) det er veldig bra med naturen, og mye roligere (enn i byen) og ikke så mye trafikk».

I tillegg til at ekteparet hadde litt kjennskap til Norge, hadde de også kjennskap til småsteders sosialitet. Opprinnelig er både Ingrid og mannen fra et lite sted, og de er derfor begge to vant med å bo på et mindre sted selv om de hadde bodd mange år i byen. For dem var det greit å flytte til Midt-Troms og ikke til en større by, fordi de følte seg litt «ferdig med storbyen». Både Ingrid og mannen hadde arbeid da de flyttet, og de er de eneste i min oppgave som begge jobber når de kom.

Drømmejobben

Vera fra Russland og den norske mannen hennes er i Midt-Troms på grunn av et jobbtilbud som hun fikk. De hadde bodd en rekke steder før de til slutt endte opp i denne regionen. Veras fortelling begynner med kjærligheten. Hun var i Nord-Norge på utveksling da hun traff mannen sin, som er norsk. De var naboer på studenthjemmet, og ble først kjærester etter en periode som venner. Som hun sier selv: «(...) og så plutselig så var vi forlovet og (...) så plutselig var vi gift». De bodde først sammen i en storby i Russland, mens hun fullførte sine studier, og så flyttet de videre så han fikk fullføre sitt studie i Nord-Norge. Selv om de diskuterte hvorvidt de skulle bli i Russland, måtte de uansett tilbake til Norge på grunn av mannens studier. Vera som var ferdig utdannet begynte å søke på jobber, men det var vanskelig å få en fulltidsstilling. Da mannen skulle skrive hovedfagsoppgave trengte de ikke lenger å bo på studiestedet, så de flyttet av blant annet økonomiske årsaker inn til svigermor i Sør-Norge. Det ble «basen» deres og Vera forteller hvordan de til slutt endte opp i Midt-Troms:

(...) Så derfra begynte jeg å søke jobber i hele landet, unntatt Oslo. Oslo det var ikke tale om å flytte til. Oslo. Nei. Uff uff. Og så fant jeg en stilling (på Vestlandet). Det var kjekke tre år, sånn cirka tre år. (...) så var det jo det at det kom reduksjoner der også. (...). Så hadde vi plutselig ikke så mange elever igjen, og (arbeidsplassen) skulle reduseres. Så da var det den yngste som skulle ut, den med minst erfaring. Og da var det meg. (...) og så flyttet vi igjen hjem til svigermor. (...) derfra begynte vi begge to å lete etter jobber. (...). Vi ble enig om at den som først finner noe etter interessen. Uansett hvor det skulle være, men ikke Oslo, dit flytter vi begge to samtidig. (...) så da ble det meg igjen. Og da var det (sted i Midt-Troms). Veldig tilfeldig. Jeg visste ikke hvor det var på kartet. (...) Kort tid etter så fikk jeg plutselig; ja du fikk jobben. Så tok vi tingene inn i bilen, det vi klarte å få inn og kjørte opp igjen.

Livsfasen og tilfeldigheter førte Vera og mannen til Midt-Troms. Slik som hos Munkejord (2009) er dette gjennomgående for tilflytternes fortellinger. Flytteårsaker er komplekse og henger sammen med en rekke faktorer som fører til at folk flytter dit de gjør. Dette gjelder kanskje spesielt for de som søker jobb. Munkejord viser også at hennes informanter har hatt noen preferanser når de søkte jobb, de har søkt i noen få regioner som de ønsket å bosette seg i. Dette er mindre klart i mitt material, fordi for eksempel Ingrid og Vera søkte jobber i flere forskjellige regioner over hele landet.

Å flytte etter kjærligheten

Det finnes ulike grunner til at man bosetter seg på et sted, og for mange er det på grunn av en form for familietilhørighet. Dette gjelder også tilflyttere som har bosatt seg i Midt-Troms på grunn av kjærligheten. De har flyttet til regionen spesielt fordi mannen de har giftet er seg med bor der.

Fra slettelandskapet til kysten

En av de som flyttet til Midt-Troms fordi hun traff mannen sin er Kristina som er fra Romania. Hun traff mannen sin når hun var på ferie hos en venninne i Norge. Hun forteller:

Vet du, jeg har en venninne her (...) så ble jeg invitert på ferie, ja for å være litt borte fra (hjemland), og ha ein lang ferie. Så kjøpte jeg flybilletter fra november og jeg skulle reise

tilbake i januar etter nyttår (...) Men etterhvert ble det kjedelig og så begynte jeg å kjøre dattera hennes i barnehagen (...) ellers er det ikke noe å gjøre. Så (...) traff jeg han Jens.

Det er igjen tilfeldighetene som fører Kristina til Midt-Troms, hun treffer mannen sin og flytter nordover til han. Når jeg spør henne om de noen gang har diskutert hvorvidt de skulle bo i hennes hjemland istedenfor i Midt-Troms sier Kristina at «vi skal bo i Norge, Jens er jo norsk og det er klart at vi må bo her óg». Hun sier bo her også, fordi hun selv beskriver at hun opplever det ikke som de har valgt et bosted over et annet. De tilbringer minst to måneder i Romania hvert år, og hun sier «vi bor ikke bare her (i Midt-Troms)». Fortellingene til Kristina beskriver hvordan hun opplever at de lever i en mobilitet hvor de konstant flyter mellom to steder. Dette belyser hvordan hun lever i translokaliteter, et begrep som Gielis (2009) bruker for å beskrive hvordan livet leves på flere steder.

Kristina hadde allerede vært i Midt-Troms i to måneder på ferie før hun flyttet hit, så hun følte at hun hadde noe kjennskap til hvordan livet var her. Hun beskriver Midt-Troms som «fint», og for henne er det er litt «spesielt å se hav og fjell på samme plass», fordi hennes hjemby ligger på en slette på innlandet. For Kristina var det aldri et direkte ønske om å forlate Romania, hun hadde det bra der også. Men hun valgte å flytte på grunn av kjærligheten.

Fra storbyen til bygda

Valeria kom til Midt-Troms fra en stor by i Russland fordi hun giftet seg med mannen sin som er fra Sør-Norge. Hun er en av dem som har kommet uten kjennskap til livet i Nord-Norge. Munkejord (2009:90) beskriver noen av sine informanter som «bosatt (...) til tross for, mer enn på grunn av stedlig forhold». Dette er også Valeria et eksempel på, hun hadde jobb og livet sitt i Russland, men flyttet til Midt-Troms til mannen sin. Valeria beskriver sitt tidligere forhold til Norge slik:

Når jeg bodde i (hjemby) så visste jeg at Norge fantes. (...) Norge, der, lite lite. Og hvis noen hadde fortalte meg at jeg skulle bo her, hæ? Jeg hadde mer tilknytning til Finland. Fordi vi reiser mer til Finland. Det er i nærheten så vi reiser der ganske ofte. (...) Finland, det var mer kjent for oss, men ikke Norge, ikke for oss i (hjemby).

Det opplevdes derfor for Valeria som litt merkelig at *hun* skulle flytte til Norge, fordi hun assosierte Norge med tilflytting fra russere fra Nordvest-Russland, ikke folk fra en storby i Sentral-Russland. Samtidig hadde Valeria litt erfaringer med å bo på småsteder fordi hun selv jobbet på et lite sted i Russland:

(...) (jeg) jobbet (i) liten by, det er sånn 50.000 mennesker og det er ingenting. Det er sånn tre gater. Det var sånn trening i hvordan det var å bo en liten plass, selv om jeg pendlet tilbake hver helg. Men uansett da hele uka så du på en måte kjenner litt på kroppen hvordan det er ja.

For henne oppleves det at hun flyttet fra en storby til et småsted i Norge fremdeles som litt merkelig, for hun beskriver seg selv som en «storbyperson».

Å få bosetting

Når man kommer til Norge som asylsøker gjelder det andre regler for hvor man får muligheten til å bosette seg. Dette går gjennom IMDi. De som får oppholdstillatelse blir bosatt i kommuner og de må gå gjennom et introduksjonsprogram i bostedskommunen.

Drømmen om en større by

En av de som har fått bosetting i Midt-Troms er Hamid som kommer fra Afrika. Han kom først til et mottak i Finnmark hvor han bodde i to år. Etter ett års tid år fikk han innvilget opphold i Norge. Deretter måtte han fortsette å bo på mottaket i nesten ett år til før han fikk bosetting i en kommune i Midt-Troms. Det er til en viss grad mulig å velge kommune, men da må man selv ordne seg arbeid og et bosted, så de fleste blir bosatt med hjelp fra det offentlige. Hamid hadde egentlig sett for seg at han fikk bosetting i en litt større by, fordi han så for seg at der ville han få mange muligheter til forskjellige ting som utdanning og arbeid. Når jeg spør han om hvordan det var å få bosetting og komme til Midt-Troms sier han:

Jeg kan si at det var bra egentlig. Når vi bodde på mottaket så vi tenkte at for eksempel at mange vil få kommune på en stor plass. Så vi hadde ikke tenkt at vi kunne få en liten plass og vi ventet lenge for å få sånn Trondheim eller Bergen. Men på en måte var det feil egentlig.

Hvis jeg hadde det samme forståelse som akkurat nå, da jeg bodde på mottaket (sted) for eksempel jeg kunne ha valgt (Nord-Norge) med en gang. (...) Fordi jeg kunne ha brukt de elleve måneder som jeg bodde på mottaket for å få en stor plass, men ikke sant, til slutt ble (sted i Midt-Troms) mitt (bosted). (...) Hvis du får en liten plass det er en stor fordel å begynne på. Ja slik at man kan først, det er lett å snakke med folk. (...) det er liten plass, nærmiljøet er veldig lite. For eksempel med nabo og du kan hilse på og de kan hilse på deg. Du kan lære språk, du er alltid med nordmenn. Og du kan ikke treffe mange folk fra ditt land. Det er det som er en stor fordel.

I Stenbackas (2012) studie av internasjonale migranter i Sverige sier en av informantene noe av det samme, de trodde at Europa besto av byer og ikke bygder. Samtidig sier de også i likhet med Hamid at det er fint å bo på et lite sted, og at det er bra for barna. Hamid søkte om familiegjenforening, med kona som er fra samme hjemland, selv hun og deres felles barn bodde i Storbritannia på det tidspunktet. Da de flyttet sammen hadde Hamid allerede vært en liten stund i Midt-Troms og fått mer innsikt i livet på småstedet, for kona derimot var det en overgang i begynnelsen å komme fra en storby i Storbritannia til Midt-Troms. Men de var begge innstilt å leve som en familie, og det gjorde situasjonen litt lettere.

En annen familie som har fått bosetting i Midt-Troms er Daniel og Sarah som vi møtte i kapittel to. De kommer også fra Afrika, begge to. Mannen kom først til et mottak på Østlandet før han flyttet til et annet mottak i Nord-Norge. Daniel forteller at han fikk informasjon om Midt-Troms da han var i prosessen med å få bosetting. Han syntes at bostedskommunen hørtes bra ut, så han takket ja til bosted der. For begge familiene fra Afrika er trygghet et viktig tema. De føler seg trygge her. Daniel hadde sett på internett og hørt fra andre at Norge var et trygt land og at det var mulighet for arbeid, så han ønsket å komme hit. Det samme er tilfellet for Hamid som også sier han ville til Norge på grunn av tryggheten, og for å kunne få et godt liv med arbeid og utdanning. De andre tilflytterne som jeg har snakket med sier også noe av det samme, at de opplever Midt-Troms som trygge steder for seg selv og barna. Studier av migrasjon til rurale strøk i Sverige og i andre land viser også at ideen om at bygda er mer trygg enn andre større steder står sterkt, og at dette er tilfellet for både internasjonale og intern tilflyttere (Stenbacka 2012). Det rurale miljøet blir på mange måter ansett for å være et foretrukket miljø for barn å vokse opp i, noe også tilflytterne i denne studier forteller.

Fortellinger om arbeidsliv og økonomi

Arbeid er for de fleste mennesker viktig for å kunne etablere livet sitt på et nytt sted. I dette avsnittet vil jeg se på hvilke opplevelser tilflytterne har med arbeidslivet i Midt-Troms. I tillegg skal jeg vise at det er noen forskjeller på om man flytter fra EU-land eller om man flytter fra andre landsdeler med tanke på å få godkjent utdanning og økonomiske hensyn.

Noen har flyttet til jobben, mens andre har fått arbeid etter de flyttet til Midt-Troms. Jacob og Anne flyttet uten å vite hva de gikk til i arbeidsmarkedet, og begge fikk seg jobber etterhvert. Det vil si Jacob hadde med seg sin jobb fra Amerika, så han var i jobb da han flyttet. Han fikk derfor en annen overgang fra arbeidslivet i Amerika til Norge fordi han jobbet på distanse over internett den første perioden. Anne hadde en annen opplevelse med å finne arbeid, og for henne var det mer tilfeldig at hun klarte å få en stilling:

Anne: (...) det første vi måtte gjøre var å finne oss jobber (...) (fikk tilbud om) sånn 30 % her og 30 % der. Og jeg var klar over at jeg måtte jobbe, jeg måtte ha om ikke fulltid, hun (datteren) var jo veldig liten, så var jeg så heldig at jeg ringte, jeg tror det var tredje gangen jeg ringte dit. Da hadde hun (sjefen) nettopp fått inn en sykemelding og jeg fikk komme inn i et vikariat så hadde jeg et par vikariater og så fikk jeg fast stilling og der har jeg vært siden.

For Jacob og Anne falt det meste på plass, etterhvert, og med god hjelp fra familien. De beskriver det sånn at de kunne aldri ha flyttet til Midt-Troms uten familien, fordi det var en stor prosess å skape seg et nytt liv. Det var mange ting som skulle ordnes: bil, bosted, skole og barnehageplass, og det var noen ganger mer vanskelig og dyrere enn de hadde tenkt. De første årene bodde de også sammen med Anne sine foreldre, og fikk låne bil av dem. For Anne tok det også lang tid å få utdanningen fra utlandet godkjent, og hun gikk derfor på lavere lønn enn hun skulle ha hatt i noen år. I dag har også Jacob funnet seg ny jobb i Midt-Troms, fordi det ble vanskelig i lengden å jobbe på distanse. Han har ikke funnet arbeid som er relevant med tanke på hans utdanning, men han har likevel funnet en jobb som han trives i, og det er viktig for han. I forhandlingen som ligger i det å bo på et mindre sted ligger det også at man kan risikere begrensede arbeidsmuligheter. For Jacob har dette betydd at om han vil unngå å

pendle må han ta en jobb som ikke er innenfor fagfeltet han før jobbet i. Kona Anne har derimot funnet en jobb som er relevant for hennes utdanning.

Munkejord (2009) viser at uten høyere utdanning finnes det mer begrensede arbeidsmuligheter på de stedene hun har studert i Finnmark. Dette opplevde Mike; at han som ufaglært hadde mer vansker med å finne jobb og det tok lengre tid for han enn de andre. Samtidig opplevde han at med ny utdanning fikk han jobb med det samme. Daniel og kona har også hatt det vanskelig med å finne jobb, kanskje spesielt fordi kommunen de bor i har mye sesongarbeid. Familien har ikke bil og får derfor heller ikke tilgang til andre arbeidsmarkeder i regionen. Når familien sier de trives i Midt-Troms er det fordi det er et godt mellommenneskelig miljø der, ikke fordi de opplever de store mulighetene rent yrkesmessig. I rapporten «Derfor blir vi her» (Søholt m.fl 2012) viser de at steds kvaliteter ofte kommer lengre nede på prioriteringslisten enn for eksempel arbeid. Men at steds kvaliteter blir satt pris på over tid og spiller inn på om man blir boende. På den måten skiller denne familien sin historie seg litt ut, de trives, men de har ikke funnet jobb. Samtidig viser også rapporten fra 2012 at de fleste informantene hadde en forståelse for at det var vanskelig å finne relevant jobb og at de trengte tid for å lære seg norsk språk godt. Dette uttrykker også Hamid når han forteller meg at han er i en startfase nå og at han må jobbe godt med språket slik at han får bedre muligheter. Han har i dag funnet seg ulike jobber, som han selv sier han fikk tilgang til fordi han fikk en som er lokal til å være referanse for han. Samtidig hadde han sett for seg at det skulle være lett å få jobber som krever ufaglært arbeidskraft:

Maiken: Hadde du noen forventninger til hvordan det skulle være å bo her?

Hamid: Jeg hadde ikke store forventninger. Jeg hadde forventninger som for eksempel kanskje det kunne vært lett å få arbeid. Jeg tenkte lett å få arbeid, for eksempel i vasking og renhold. jeg har ikke tenkt at det er vanskelig å få renholdsjobb. Jeg tenkte kanskje jeg kunne gå bare og vise muskler; jeg kan jobbe. Men det er ikke sånn. Nei, det er ikke sånn.

Maiken: Så det var vanskelig, selv med renhold?

Hamid: Alt. (...) men her (i Midt-Troms) det var vanskelig for meg. Jeg har spurte for eksempel forskjellige sånn renholdsbedrifter her (sted) da jeg gikk på skole første år. Bare for å sjekke (...) Jeg var ikke sånn (opptatt av) å få arbeid fordi jeg har prioritert skole, og språk for å forstå det greit.

Når man kommer til Norge på familiegjenforening så har man automatisk krav og plikt til å gjennomføre språkopplæring og ha en praksisjobb. For Kristina ble praksisplassen veien inn til en ny jobb. I dag har hun ikke relevant jobb med tanke på utdanningen og arbeidserfaringen hun har fra før. Hun beskriver at hun hadde litt begrensede muligheter for jobb på bostedet i Midt-Troms, og at jobbene hun kunne velge mellom var alle i offentlig forvaltning. Men Kristina sier likevel at hun trives godt i den jobben hun har i dag, og at det var kjekt å prøve noe nytt. I motsetning til Annes historie tidligere i avsnittet hadde Kristina ingen problemer med å få sin bachelor godkjent i Norge. Dette tyder på at tilflyttere fra EU har andre opplevelser når det kommer til mer formelle ting som godkjenning av utdanning og arbeidstillatelse, enn de som kom fra andre verdensdeler. Dette gjelder faktisk også endel praktiske områder som er lett å glemme. De fleste trenger for eksempel en bil for å kunne bo i Midt-Troms, og tilflyttere fra EU kan ta med biler og så finnes det regler for at omregistrering må skje innenfor en gitt tidsfrist. Hvis man derimot kommer fra utenfor EU, som ekteparet fra Amerika, må man betale alle avgifter på bilen med det samme. I Norge er avgiftene for å ta med seg en bil inn i landet høye, konsekvensen ble dermed at Jacob og Anne ikke kunne ta bilen med seg. De kunne heller ikke få nytt billån uten at de hadde jobbet i Norge i en periode. Økonomisk sett ble det derfor ikke gunstig for familien Jacob og Anne å flytte til Norge, og heller ikke lett. Dette til tross for at Anne er norsk.

Men det er ikke alltid lett for de som har høyere utdanning å få jobb i Midt-Troms heller. Da Vera og mannen flyttet var det bare hun som hadde jobb, og mannen hennes som også hadde høyere utdanning fant ikke relevant arbeid. Hun forteller om en opplevelse de hadde med arbeidslivet:

(...) da vi kom hit så fant vi ut ganske fort at å være (yrke) for meg det var veldig fint. Jeg begynte å trives i jobben min veldig godt og ganske med en gang. Men for han, han slet med å finne noe. Det var vanskelig og han var nyutdanna og. Og jeg hadde jo allerede, hadde litt erfaring fra før av i jobben min. (...) Det var vanskelig (for han) å få noe fast. Han ringte til alle (relevante arbeidsplasser) som var rundt. Og det som var litt pussig var at kort tid etter han hadde begynt å ringe for å spørre om jobb, så kom det et oppslag i avisa, i ei lokalavis

der det sto (...) jobbtilbud og stillinger, og der sto det (oppringt bedrift) ansetter ikke (folk med mannens utdanning). Kan du tenke (...) og da tenkte vi at det var beskjed direkte til oss om å slutte å ringe og mase. (...) ikke ordrett vi følte det var ganske direkte mot oss.

Dette viser en annen side av arbeidslivet, at noen også kan få følelsen av å bli ekskludert. De Lima (2012) peker på at mobilitet kan bidra til negative konsekvenser som for eksempel at man opplever å bli ekskludert. Det viser også at det ikke alltid er lett for et par å finne meningsfulle jobber for begge to i et område. Men det viser også at til tross for dårlige opplevelser på et sted så valgte denne familien å fortsette. Mannen tok ny utdanning, og har i ettertid fått jobb som er relevant til den nye utdanningen. Av de jeg har snakket med er det fire stykker som har tatt ny utdanning etter at de har flyttet til Midt-Troms. Samtidig viser det at det finnes forhandlinger og at det gjøres tilpasninger for å bli på et sted, og at det tross alt er muligheter for å ta en ny utdanning. Alle har tatt ny utdanningen i Midt-Troms gjennom de tilbudene som finnes der.

Avslutning

I dette kapittelet har jeg sett på hvilke årsaker som ligger til grunn for at de utenlandske tilflytterne bosatte seg i Midt-Troms, og jeg har sett på hvordan de opplevde å komme seg inn i arbeidslivet.

I begynnelsen av denne oppgaven stilte jeg spørsmål om hva som oppleves som gode bosteder for migranter, og om stedskvaliteter spiller inn på trivsel og valg av bosted. På den ene siden viser tilflytternes fortellinger at stedskvaliteter som frihet, natur og trygghet blir fremhevet som viktige sider for å bo i Midt-Troms. På en annen side har de færrest valgt Midt-Troms utelukkende på grunn av disse stedskvalitetene, og de fleste har flere årsaker til at de bosatte seg i regionen. Familier som har barn trekker frem at Midt-Troms oppleves som et trygt og godt bosted, og da spesielt for barna. For mange er dette en av grunnene til at de har valgt å bosette seg i regionen. Det handler for flere også om nærhet til familien, og at barna skal vokse opp sammen med besteforeldre og øvrig familie. I tillegg er det mange som trekker frem at naturen er en kilde til trivsel og bidrar til at Midt-Troms oppleves som et godt bosted. Men opplevelsen av landskap er ofte veldig variert, det kan være en kilde til trivsel mens

andre har mer ambivalente følelser for den. For noen er landskapet også med på å skape en fremmedhet for Midt-Troms som sted og landskap. Det er også mange som påpeker at familierelasjoner har vært viktige for at man i det hele tatt har hatt muligheten til å bosette seg i Midt-Troms og i Norge. Flyttemotivene til de utenlandske tilflytterne er ofte ikke entydige, og det er flere årsaker til at man bosatte seg i Midt-Troms. I bakgrunnskapittelet argumenterte jeg med utgangspunkt i Sørliie m.fl. (2012) for å sette fokus på hvordan folk forteller om flytteprosesser istedenfor å ta en mer strukturell tilnærming. Fortellingene i dette kapittelet viser hvordan flytteprosesser er komplekse, som igjen viser behovet for å ta en mer aktør- og meningsorientert tilnærming for å forstå folks bostedsvalg. Ved å sette fokus på både materielle faktorer som arbeid, og spørsmål om identitet og tilhørighet har det være mulig å se hvordan flere faktorer er avgjørende for at tilflytterne bosetter seg i Midt-Troms.

Et fellestrekk for de jeg har snakket med er at nesten alle har flyttet mer enn en gang. Gjennom intervjuene får jeg ikke bare vite om flytteprosessen til Midt-Troms, men at de fleste av tilflytterne har mange flyttehistorier. De har alle med seg erfaringer fra flere steder, først og fremst fra andre land, men mange har også erfaringer fra steder i Sør-Norge. Urry (2007) beskriver verden i dag som karakterisert av mobilitet, som skaper komplekse nettverk og strømmer av mennesker som beveger seg på forskjellige nivå uavhengig av tid og sted. Mobilitetens dynamikk vil på mange måter også alltid være en del av menneskers hverdagsliv gjennom prosesser som alltid er lokalt forankret. I siste kapittel skal jeg se mer på hvordan translokale nettverk og praksiser binder steder sammen. Bell & Osti (2010, Woods 2007 i Hedberg og DoCarmo 2012) påpeker at tilflyttere vil bidra til å endre det rurale rommet, og dermed vil også myten om den sedentære bygda bli utfordret. Gjennom mobilitet og nye nettverk er rurale områder viktige aktører både nasjonalt og globalt, og på Midt-Troms er gjennom tilflytterne del av nettverk som beveger seg over hele verden.

Fortellingene om arbeid viser at det også her er ulike erfaringer. Noen finner jobb med det samme, mens andre har opplevd at det mer vanskelig å finne arbeid som passer med utdanning og arbeidserfaring. Det er spesielt i arbeidslivet at tilflytterne forteller om de forhandlinger og tilpasninger som skjer under en flytteprosess. I mange tilfeller tilpasser den ene sin karriere til den andres jobb- og karrieremuligheter. For de fleste av tilflytterne

oppleves ikke dette som et problem. Som Munkejord (2009) også påpeker synes det som at de som opplever at arbeidet er «meningsfylt» og at det gir dem andre goder eller muligheter, trives med jobben selv om den ikke er i tråd med utdanningen som tilflytterne har. En høy andel av de jeg har snakket med har enten tatt ny utdanning eller planlegger å ta mer utdanning. Dette kan leses som en form for forhandling mellom sted og tilflyttere, og at de er villig til å endre yrke for å kunne skape seg et liv der. Samtidig skal jeg senere beskrive hvordan mange ikke ønsker å bli boende hvis de ikke finner arbeid og opplever at de har muligheter i Midt-Troms. Rapporten «Derfor blir vi her» (Søholt m.fl 2012) viser noe av samme tendensen, nemlig at innvandrere uttrykker forståelse for at man ikke får brukt kompetansen sin med det samme, og at mange fokuserer på å lære skikkelig norsk først. I neste kapittel vil jeg utforske hvordan tilflytterne opplever tilhørighet til Midt-Troms, og jeg vil argumentere for at å bli verdsatt er viktig for å «høre hjemme». I tillegg vil jeg se på hvordan tilflytterne forteller om flerstedige tilhørigheter, før jeg til slutt tar opp hvordan dette bidrar til å skape translokale nettverk og praksiser.

6. «Å HØRE HJEMME»

Dette kapittelet skal handle om tilhørighet til steder, og jeg vil se nærmere på hvordan de utenlandske tilflytterne forteller om egne opplevelser av tilhørighet til stedet de bor og til steder de har flyttet fra. Jeg vil gjennom hele kapittelet forsøke å trekke linjer til problemstillingen ved å peke på stedsopplevelser i Midt-Troms, og hvordan mobilitet virker inn på tilflytternes opplevelse av steder. Jeg vil også forsøke å sette fokus på hvordan tilflytterne forteller om å være en del av lokalsamfunnet, og se på prosesser knyttet til inkludering og ekskludering. I dette kapittelet vil jeg gjøre dette med å se nærmere på hvordan tilflyttere beskriver opplevelsen av å høre hjemme og eventuelt ikke høre hjemme i Midt-Troms. Dette har jeg valgt å belyse ved å bruke inntak som medborgerskap og landskap. Videre vil jeg se på hvordan tilflytterne beskriver tilhørighet til andre steder.

Fortellingene i dette kapittelet er delt inn i fortellinger om medborgerskap og landskap, og fortellinger om å høre hjemme flere steder. Som i det første analysekapittelet vil fortellingene noen ganger gå over i hverandre.

Fortellinger om medborgerskap

Det er flere av de jeg har snakket med som sier at de føler seg regna med i lokalmiljøet, og at dette oppleves som viktig for å «høre hjemme» i Midt-Troms. Dette har jeg forsøkt å utforske ved å se på fortellingene ut fra Andenæs' (2012) begrep medborgerskap, som innebærer en mulighet til fullverdig deltakelse i lokalsamfunnet.

Folk kjenner meg

Erik har tilbrakt nesten hele sitt voksne liv i Norge, og mesteparten av tiden har han bodd i Nord-Norge. For Erik er det kanskje det at han blir sett og at folk kjenner han som gjør at han føler seg som en del av lokalsamfunnet. Når han er ute så kommer folk og slår av en prat, og han er sjeldent på butikken uten at det tar lang tid. Han har også vært veldig engasjert i ideell organisasjon over en lengre periode. Gjennom dette arbeidet har han vært aktiv med leserbrev i lokalavisen, og har hatt et langt samarbeid med kommunen. Han forteller:

Erik: Jeg trives godt her.

Maiken: Hva er det som gjør det?

Erik: Det er jo en liten plass, og jeg er jo kjent i miljøet jeg vet hvor ting er. Folk kjenner meg, altså fra ordføreren og nedover. De vet hvem jeg er. Altså jeg har en trygghet i at folk vet hvem jeg er. Og jeg føler jeg får respekt for det, for måten jeg har håndtert ting på. Og det gjør jo også at når jeg hever stemmen så lytter folk på meg,

Maiken: Så du føler deg ivaretatt og sett?

Erik: Ja, jeg gjør det. Og det gjør, istedenfor å rope og slåss og være ufin så er det bedre med diskusjon og drøftinger for å komme frem til løsningene. Og det har hele tiden vært min måte å se ting på.

Erik forteller at han trives godt i Midt-Troms fordi han opplever at han er en del av lokalsamfunnet. Dette samsvarer med funn fra «Derfor blir vi her» (Søholt m.fl 2012) som også viser at å bli verdsatt er viktig for trivselen og følelsen av tilhørighet.

Å bli regna med

Som Erik sier også Jacob og Anne at «det å bli regna med» er en viktig del av å føle seg som en del av området man bor i. Anne forteller henvendt til Jacob:

Anne: Men jeg tenkte at når du (Jacob) svarte (på: er dere en del av de lokale her nå?) så oppfatter jeg deg som veldig en del av de lokale, for med visse ting så regner folk med han Jacob. Du er inkludert på veldig mange ting, og det regnes med at du skal være med. (...) så jeg oppfatter det sånn at både jeg og du er en del av de lokale. De fleste kjenner jo meg fra når jeg var liten (...) så ja mamma blir fortalt «tenk at Anne tok med seg ungene og mannen. (...) så det synes de om.

Både Anne og Jacob føler seg altså regna med, men for Anne koster det mindre fordi alle kjenner henne fra hun var liten og regner derfor med henne. Jacob derimot er med på ulike aktiviteter og har gjennom dette blitt en del av lokalsamfunnet. Jacob sier også selv at « jeg hilser på folk og folk kjenner meg». Anne påpeker også at Jacob faktisk kjenner flere folk enn

henne i Midt-Troms nå. Andenæs (2012) snakker om hva som er norsk nok til å kunne være en del av samfunnet, og for Jacob kommer dette frem når han snakker om språket:

Jacob: De (barna) er mye bedre enn jeg er i norsk. (...) Og jeg er lat så eg bryr meg ikke.

Folk forstår meg. (...)

Anne: (...) Og jeg har sagt at jeg kan plukke det (språkfeil) av deg. (...).

Jacob: Men jeg gidder ikke, for folk forstår meg. Okei, jeg gjør feil. Jeg hører når jeg gjør feil. Men jeg gidder ikke.

Å snakke godt nok norsk handler ikke nødvendigvis om perfekt uttale, det handler i større grad om å kunne delta på et likeverdig nivå som morsmålstalere. Jacob gir uttrykk for at han blir forstått selv om han gjør feil.

Å «bli sett» på mindre steder kan naturlig nok ha fordeler og ulemper, og det beskriver Anne på en fin måte:

Ja, folk bryr seg jo på godt og vondt. Jeg tenke at det var jo litt koselig på 17. mai (...) så skulle vi jo gå i tog. Så fikk (Jacob) sånn migrene så han kunne ikke være med. (...) Så traff jeg mamma etterpå, og hun sa: «ja du var så virkelig savnet Jacob, det var så mange som spurte etter deg». (...) Og det er koselig, og så er det på en annen måte at folk altså det du gjør, du må nesten være mer forsiktig med hva du gjør her enn (andre steder).

Anne forteller videre at hun en gang var utsatt for rykter om at de ventet en familieforøkelse, noe som ikke var tilfellet. Hos de fleste av de jeg har snakket med finnes det liknende opplevelser av det å være synlig på et mindre sted, og at dette er «på godt og vondt». I Munkejords (2009) avhandling kommer de samme aspektene frem, sladder og synlighet oppleves som en del av det litt negative med å bo på mindre steder. Samtidig modererer de fleste seg, både hos mine samtalepartnere og hos Munkejords, ved å peke på at det er også positive aspekter ved denne synligheten. «Å bli sett» er kan også oppleves som å bli verdsatt og gi en følelse av trygghet. Andreas Hompland (2000) er en av de som stiller spørsmålsteget ved de utelukkende negative karakteristikkene av det sosiale livet på bygda. Det innebærer på

den ene siden streng sosial kontroll, samtidig som tar også bygda vare på de som er innenfor og gir omsorg og trygghet. Hompland viser hvordan grensen mellom å bry seg om og bry seg med er vanskelig, og at i siste instans er det to sider av samme sak. For å kunne bry seg om medfølger også den andre mer brysomme bry seg med. På denne måten kan det sosiale livet også bidra til å inkludere tilflyttere og gi de muligheten til medborgerskap.

Å forstå humoren

Mike er likhet med tilflytterne over opptatt av medborgeraspektet når jeg spør han om han føler seg hjemme. Han svarer på spørsmålet mitt at «alle kjenner meg nå, av forskjellige grunner, så jeg er godt kjent i (nærmiljøet)». Mike utbroderer spørsmålet mitt om når en kan være en del av de lokale ved å si:

Man må i hvert fall være flytendes i språket tenker jeg. Og så må man forstå nordnorsk humor. Arthur Arntzen, han er Oluf, han skjønnte jeg ikke de første 7-8 årene her. Svigerfar holdt på å ramla av stolen. Men nå skjønner jeg det. Nå skjønner jeg dialekten og uttrykkene som er ganske spesielt for dette området. Oppsummert vil jeg si at det som er viktig er å være godt integrert i språket, brukt det veldig mye, og forstå humoren.

Som Andenæs (2012) påpeker er opplevelsen av språket forskjellig for majoritet og minoritet. Mike påpeker noe av dette når han peker på å forstå humoren, som er en del av forståelsen av språk som ligger utenfor det rent grammatiske. Mike er også opptatt av medborgeraspektet når han forteller at han i mange år var «fagforeningsmann» på jobben sin. Han sier « jeg vil være delaktig på arbeidsplassen og si meningene (mine). Det er viktig! Jeg synes det er viktig at man er med i prosessen».

Når norskopplæringen uteblir

Fortellingene over viser hvordan medborgerskap også handler om å kjenne det norske språket, slik som Andenæs (2012) argumenterer for i sin tekst. Sarah som bor sammen med mannen Daniel og barna, holder på med introduksjonsprogrammet. Hun forteller om norskopplæringen i kommunen hun bor i: «Noen dager kommer ikke lærerne, de kommer kanskje bare innom med noen ark som de forventer vi skal jobbe med selv». Hun opplever at kommunen har lite ressurser og at det alltid mangler lærere. Det er i dag fire grupper som skal

ha undervisning, men det finnes kun to lærere som skal undervise alle gruppene. Og utdelingen av ark med masse ukjente bokstaver gir lite læringsmuligheter, som en annen elev hadde kommentert: «jeg kan jo ingen bokstaver». I tillegg finnes det ingen eller få bøker som faktisk blir brukt i norskundervisningen, verken grammatikkbøker eller skjønnlitterære. Det blir med andre ord ganske tomme og lite meningsfulle skoledager når man ikke får undervisning. Hun forteller videre at de få lærerne som finnes ikke er nok tilstede for å lære seg norsk godt nok. Både hun og mannen forteller også at de er klar over at det er en helt vesentlig forutsetning å kunne språket for å være en del av samfunnet. Hvis ikke situasjonen blir bedre vil de forsøke å flytte til et sted hvor de vet det er bedre undervisning og mulighet for videre utdanning.

Fortellinger om landskap

For noen tilflytterne er landskapet en kilde til opplevelser av tilhørighet, men også for opplevelsen av å føle seg litt fremmed. I dette avsnittet skal jeg ta for meg fortellinger om tilhørighet ut fra historier om landskap. Mennesker opplever steder gjennom landskap, og de tilskriver hele tiden landskapet mening. På denne måten vil landskapet også være en del av menneskers identitetsarbeid, noe folk vil være en del av eller ikke være en del av, og noe som karakteriserer hvordan mennesker vil fremstå for andre.

Jeg savner fjellene mine

Hamid sier at han trives godt i Norge og at han føler han har muligheter til utdanning og arbeid her. Men på spørsmål om han føler seg «hjemme» svarer han:

Hamid: I (sted i Midt-Troms)? Nei, ja og nei, Fordi for å føle hjemme. Jeg føler meg trygg, jeg føler meg veldig trygg, men ikke hjemme. Hjemme for eksempel, vi har en helt annen kultur i (Afrika). Jeg savner min familie, mine venner, fjellene og de trær og alt. Det er vanskelig for meg her å få kontakt med folk her. (...) folk er stille. og jeg synes jo det er litt kjedelig og. Folk må snakke og prate med hverandre. Jeg var for eksempel ikke redd for å prate med deg. Men det er bare sånn automatisk å prate, være åpen, det er veldig viktig. Men folk her er sånn (stille, lukka), og etterhvert jeg selv har blitt mer sånn.

Hamid føler seg altså ikke helt hjemme fordi kulturen og naturen er ukjent for han, og han savner landskapet som han kjenner og som er del av han. Fortellingen viser hvordan man også blir en del av kulturen og landskapet man lever i ved at Hamid sier at han selv er blitt mer stille. Selv om man lever i translokale rom vil man alltid være påvirket av stedet man bor, og man blir del av det også. Stenbacka (2012) argumenterer for at mennesker alltid vil påvirkes av det fysiske miljøet og dette fører til visse praksiser. Hun sier: «these practises may be characterised by rejection or attachment» (2012:69). Hamid og andre tilflyttere i denne oppgaven uttrykker ofte begge deler, de føler både en tilknytning, men også en avvisning.

Hamid fortsetter med å utdype hva som kan gjøre at han kan føle seg mer hjemme:

Og det andre også for å føle meg hjemme. Nå er jeg i begynnelsen, ikke sant, jeg jobber hardt for jeg etablerer et helt liv og blir integrert. Så kanskje i løpet av de kommende 5-6 år, (når) jeg får utdanning, jeg får arbeid og alt. Og har masse forståelse av systemet og alt, da jeg kan si at nå er jeg hjemme. Men akkurat nå kan jeg si at jeg er trygg, jeg får jobb, jeg har rettigheter egentlig. Så jeg trives veldig veldig veldig godt, men å si det er hjemme det klarer jeg ikke. Det tar litt tid.

Fortellingen her viser hvordan det «å være hjemme» også henger sammen med medborgeraspektet som jeg har diskutert i teorikapitlet. Det å være integrert handler om å forstå og være del av systemet, forstått som alle aspekter ved det norske samfunnet. Og som Hamid forteller det tar tid, og man må på noen måter jobbe for «å være hjemme». Han sier at han trives godt og han føler seg som en av de lokale:

Jeg føler meg som en del av de lokale fordi, for først var det vanskelig for meg. Men nå det er (...) det er ingen forskjell på meg og en annen nordmann. Jeg har samme følelser nå, jeg er ikke redd for å spørre om noe og jeg forstår hva andre sier, og hvis jeg kan forstå språket og sånne greier, så jeg er en del av samfunnet. Men jeg jobber for å bli mitt beste slik at hvis jeg forstår alt, det (samfunnsmessige) systemet.

Å beherske språket har vært et gjennomgående trekk ved tilflytternes fortellinger i denne oppgaven. Og det støtter Andenæs (2012) sitt argument om en utvidet forståelse av språk som

likestilling og integreringsmekanisme. Men selv om Hamid forteller at han med tiden kan være en god medborger, vil han kanskje på noen måter aldri kunne være helt «hjemme» i landskapet?

Jeg er hjemme av og til

Kristina viser på samme måte som Hamid at man kan være en del av et sted samtidig som man føler seg fremmed:

Maiken: Føler du deg hjemme?

Kristina: Tjaa. Ja og nei, jeg vet ikke. Av og til ja. Jeg finner meg ikke hele tiden her når jeg eller vi kjører bil, og så plutselig er det ikke noen rundt meg og jeg tenker jeg er alene. Det føles som jeg er alene i verden. Det er ikke andre biler her. Jeg er vant med folk. Sånne ting, men ja og av og til pussig, men jeg føler meg hjemme i hjemmet, i huset. Ikke ute sånn i naturen eller, fordi jeg er ikke vant med sånt.

Kristina er ikke vant til landskapet i Midt-Troms og det fører til at hun noen ganger føler seg litt fremmed. Landskapet er en del av menneskers identitet og den påvirker også opplevelsen av tilhørighet (Stewart & Strathern 2003). Selv om man har forlatt et landskap vil det være en del av oss gjennom minner, og det vil være med å påvirke opplevelsen av nye landskap (ibid). Kristinas erfaringer er fra storbyen og den har et annet fysisk landskap enn det som finnes i Midt-Troms og det gjør at hennes opplevelse blir annerledes enn for eksempel de som har bodd der hele livet. Men Kristina trives godt likevel, hun forteller:

Jeg trives veldig godt hjemme i (bosted), egentlig så vi bor i skogen, og vi har så store vinduer. Og det elsker jeg, jeg kan se skogen, eller det som du har naturen inne (...) du er ute, men du er inne. (...) Det er ikke så mye stress som i (hjemland) klart, (der er det) mye stress og alt er hektisk. Så her har jeg ro, og et veldig rolig liv og. Jeg har fått et veldig rolig liv.

Det landskapet som gjør at hun på noen måter føler seg fremmed gir henne også en trygghet og trivsel. Kristina trenger ikke være ute i skolen for å bruke naturen, hun forteller meg også at hun ikke er et typisk turmenneske. Hun liker best å gå rett frem på flat mark, så når hun og mannen skal på tur på fjellet synes hun ikke det er like kjekt. Hennes bruk og forståelse av

naturen er på den måten kanskje forskjellig fra mange av de som er født på stedet. Munkejord (2009) finner noe av det samme i sin studie, hun påpeker at det er høyst ulik bruk av naturen blant hennes tilflyttere; noen bruker naturen aktivt mens andre liker bare å være i den, som Kristina.

Kristina forteller videre at når det nå er masse folk på kjøpesenteret på Finnsnes så liker hun seg ikke der. Det er for mye folk og det føles tett og trangt. Samtidig synes hun dette er litt rart fordi når hun er i storbyen hun tidligere bodde i, så er mye folk ikke noe problem. Mennesker lever ikke på utsiden av landskapet, og vi blir hele tiden påvirket av det som er rundt slik som vi også påvirker det. Kristina viser hvordan man også kan bli en del av det nye landskapet, men hun viser også noe av ambivalensen som ligger i de meninger som landskapet tilskrives.

Om å savne våren

Marlene fra Tyskland trives også godt i Midt-Troms, og for henne er på mange måter «hjem» der hennes mann og barn er. Familien bruker også naturen ganske aktivt, de liker å stå på ski, og gå på turer eller bare være rundt huset. De har også funnet seg en fin turplass i Midt-Troms som Marlene føler er litt spesiell for henne:

(...) en liten plass. Vi har tatt en del turer dit. Og så er det en gammel hytte der (...) Men det er bare en følelse, det er en veldig fin plass.

Selv om familien trives både med sted og landskap så opplever Marlene vinteren som veldig lang, og hun forteller om et savn etter våren:

(...) Det er en lang vinter, jeg liker snø, men jeg savner våren fra mars, april, mai. Det er nesten tøffere enn desember og januar. Det er greit når sola kommer tilbake og det er gode skiforhold. Men når det ikke er grønt i april så synes jeg det er tøft. Det er kanskje allerede en måned forskjell (på vårstart) fra Tyskland til Sør- Norge.

Som hun beskriver oppleves vinteren som lang, og familien pleier av og til tjuvstarte litt på våren:

Ja vi pleier å reise i påsken, ikke hvert år, og ikke i år på grunn av (familien). Men vi pleier å være der (i Tyskland) på våren, i påsketider, for å få det grønne.

Landskap kan også komme frem som mer kroppsliggjorte erfaringer, slik som den grønne våren for Marlene. Hun bærer den med seg i minne, og opplever den sene våren i nord som noe fremmedgjørende. Den tunge vinteren gjør at Marlene ikke tror hun blir pensjonist i Midt-Troms. Skaptadottir og Wojtynska (2008) viser i sin studie av migranter på Island hvordan landskapet blir tolket forskjellig av migranter og islendere, hvor sistnevnte ser på landskapet som eksepsjonelt vakkert. Migrantene derimot ser landskapet mer som hindring, det er lange og mørke vintre og sterk vind. Islendere ser på klimaet som en del av deres nasjonale karakter, mens for migrantene blir dette helt fremmed. Landskap og klima var tvert i mot en av grunnene til at migrantene noen ganger valgte å reise før kontraktstiden deres var over. Studien på Island og tilflytternes historier viser hvordan landskapet kan oppleves forskjellig fra person til person, og hvordan nye bosteder blir gitt mening av migrantene, men meningsinnholdet trenger ikke være likt som de som er født på stedet. På denne måten blir sted hele tiden rekonstruert i rom og tid. Landskapet kan også være en del av det som trekker tilflyttere til sted, men fortellingen over viser også at det kan skyve folk bort.

Jobb og stemningen

For Vera fra Russland var det først og fremst jobben som gjorde at hun valgte å bosette seg i Midt-Troms. Hun hadde en god opplevelse første dagen hun kom til regionen og til ny arbeidsplass. Kollegaene tok godt i mot henne, og hun følte seg «på plass» nesten med det samme:

Maiken: Så dere er tilfreds begge (med å være i Midt-Troms)?

Vera: Ja, vi trives i (bostedskommune). Vi er på en måte tilbake i Nord-Norge, og ja familiene våre har endelig endelig akseptert det. At vi er her og her blir vi.

I tillegg sier hun at hun egentlig aldri hadde vært så opptatt av hvor hun ville bo, eller var noe videre nostalgisk over å flytte til for eksempel egen barndomsby eller mannens hjemsted. Når vi snakker om hva som er hjemme synes Vera at det er litt vanskelig som begrep. Hun sier at svigermora hele tiden spør henne når de skal hjem, og da svarer Vera alltid «hjem, nei jeg skal hjem etter jobb», og da får hun alltid som svar «nei, ikke sånn, hjem til (mannens hjemby)». Men hjem for familien har etterhvert blitt Midt-Troms. Vera forteller at de har bygget hus og har planer om å bli der. Hun og mannen har flyttet mye siden de ble gift, og hun forteller meg at de har ventet å finne noe som er fast og som er deres. Dette gjenspeiles på noen måter når hun forteller om Midt-Troms:

Maiken: Har dere lagt noen planer for fremtiden? Bli dere her?

Vera: Vi blir. Huset står jo her og vi har brukt masse tid og energi (...) Nei vi er her. Fin plass og fint område. Vi har alltid likt Nord-Norge egentlig, til og med han som er fra (Vestlandet). (...) Skal man være mystisk og sånt så vibrerer det på en litt annen frekvens her på en måte. Det er litt rolig og lufta er annerledes og fargene er jeg vet ikke helt, helt annerledes stemning enn de andre plassene vi har bodd på. Til og med (Russland).

Vera beskriver landskapet på en annen måte enn historiene over, hun beskriver det som en del av hennes følelse av tilhørighet. Stenbacka (2012) beskrev opplevelsen av landskap som «rejection» eller «attachment», og Veras fortelling synes å henge sammen med den siste. De fleste andre fortellinger i dette avsnittet handler i større grad om en blandet følelse av landskapet, både som tilhørighet, men også som et fremmedgjørende element.

Valeria og storbyen

Valeria fra Russland kom til Midt-Troms på grunn av kjærligheten, og på samme måte som Marlene sier hun at det er her familien er, mannen og barnet hennes. Som jeg viste i første kapittel bodde Valeria i mange år i en storby, og hun fortalte også at hun trives godt med storbylivet. Opplevelsen av å flytte fra storbyen og bosette seg i Midt-Troms beskriver hun slik:

Jeg føler meg absolutt utenfra, så jeg føler jeg er ikke fra (sted i Midt-Troms). Men for meg det kan være litt med det at jeg føler meg som en storbyperson, og selv om jeg forstår hvordan

en bygd fungerer, liker jeg det ikke. Det er litt annerledes type måte å leve på. Du er synlig. (...) det er fordeler og ulemper med det. Men det er langsomheten og andre ting som at det ikke så mye ting å gjøre utenfor huset. Det er ingen familie, det er ingen sted å dra. Og ja, ikke så mye ting å velge mellom av naturlige årsaker. (...) fordi det er også det er en interessant ting at jeg synes samfunnsmessig at, valgmuligheter er blitt så store at vi har så stor valgfrihet på hva vi vil og ikke vil. Men småbygden tar fra deg den muligheten for det er ingenting å velge mellom.

Hun uttrykker med fortellingen over en sterk identitet som storbyperson. I teorikapitlet brukte jeg Wiborgs (2003) uttrykk «desired belonging» for å beskrive noen aspekter ved menneskers stedstilhørighet. Valeria forteller også at dette henger sammen med at hun måtte kjempe for å en nasjonal tilhørighet og russisk pass; da Sovjetunionen ble oppløst var hun bosatt i Russland, men hun hadde ikke russisk pass selv om foreldrene er russere. Hun måtte da gå noen runder med det russiske byråkratiet før hun endelig fikk passet. Selv hadde hun alltid følt seg russisk uansett hvor hun bodde, og passet var på den måten enda viktigere.

Når Valeria ikke føler seg fra Midt-Troms henger det også sammen med at hun føler ikke at hun har røtter der. Hun forteller:

(...) det er vanskelig for du har ikke tilknytning til et sted, og du har ikke familie her heller. Enten så knytter du deg sjøl til et sted på et anna vis, eller ikke. Men jeg føler meg ikke tilknyttet til (Midt-Troms). (...) der ligger den største utfordringen for de som kommer utenfra tror jeg. Fordi vi er ikke knyttet til sted. Du kan lokalisere oss, men vi kommer ikke fra stedet. Det er vanskelig med videre integrering, fordi du er ikke fra der og familien din er ikke fra der.

Valeria beskriver det som at man er på utsiden hvis man ikke kan spore familien sin tilbake til et område i Midt-Troms. Dette henger sammen med ideen om geografisk tilhørighet basert på opprinnelse, at hvem du er er sterkt knyttet til hvor du er fra. Fordi Valeria ikke opplever å være derfra så er det vanskelig å føle en tilknytning. Samtidig forteller hun også at hun er opptatt av å være engasjert i samfunnet hun bor i:

Jeg blir jo ganske fort lokalpatriot for jeg ser hva som skjer i Norge. og sånn sentralisering, og Nord-Norge og Sør-Norge. (...) jeg bor her så jeg bryr meg om hva som skjer i samfunnet det er viktig for meg. (like ikke å være) bare sånn passiv tilskuer og i Norge du har faktisk mer muligheter til å påvirke samfunnet rundt enn i Russland. (...)

Fortellingen over viser hvordan mennesker kan knytte seg til steder på noen områder, samtidig som de føler seg fremmed for noen elementer. Valeria viser at hun setter pris på å kunne bry seg om hva som skjer i samfunnet rundt henne, og at dette på noen vis skaper en tilhørighet til lokalsamfunnet. Samtidig føler hun seg ikke hjemme i bygdens landskap, det er fremmed for henne som har levd i og føler tilhørighet til livet i storbyen og dens landskap. Mange av tilflytterne forteller nettopp om denne ambivalensen mellom både å føle en tilhørighet og føle seg fremmed. Dette kan synes å være en implikasjon av mobilitet, og det å leve med minner fra andre steder og dets landskap.

Fortellinger om å høre hjemme flere steder

Tilflyttere som bor i Midt-Troms er ikke nødvendigvis bosatt der for bare en kort periode, mange har vært der i lengre tid og noen har planer om å bli. Med tiden er forskjellene mellom hjemme og borte av ulike grunner blitt mindre tydelige. Noen har to «hjem», mens andre føler ulike grad av tilhørighet til flere steder. Å kunne føle tilhørighet er ofte avhengig av hvordan tilflytterne klarer å skape en tilknytning til nytt bosted. I forrige avsnitt så jeg på at dette kan belyses gjennom fortellinger om medborgerskap og landskap. I dette avsnittet vil jeg utforske hvordan tilflytterne beskriver sin tilhørighet til andre steder enn Midt-Troms, og videre i neste kapittel skal jeg se hvordan de opprettholder denne tilknytningen i hverdagen gjennom translokale nettverk og praksiser.

Å komme hjem

Jacob og Anne har begge bodd flere steder, og beskriver at de har flere hjem:

Anne: Jeg føler fortsatt at (tidligere bosted) er hjemme også, det der er en rar ting for du slår røtter ikke sant. Og sånn at vi har snakka om det at uansett hvor du er så er det ikke helt perfekt (...) for det er rart det der for at i fjor sommer så var det hjemme det der og.

Jacob: Og det var så flott og vi kom tilbake og vi tenkte ikke på det, og plutselig så er du der liksom. Anne: Det er veldig deilig. (...) Men samtidig så er det litt sånn også at jeg tenker at jeg, når jeg kommer til Tyskland og jeg bodde der bare ett år så føler jeg at jeg kommer hjem. Hvis man har bodd over en periode på en plass så er det sånn at du kommer dit og så er det noen ting så. Det har vært hjemmet dit så er det det fortsatt ja.

Midt-Troms er for Jacob og Anne bare et av flere «hjem». Dette viser også hvordan forskjeller mellom hjemme og borte er blitt mindre tydelige når sånne grenser i større grad viskes ut.

Anthias (2008) viser hvordan ulike former for mobilitet gjør det vanskeligere å studere tilflyttere og deres grenser mellom hjemme og borte. Dette henger sammen med at det romlige ikke trenger å være noe fysisk, det kan også være det sosialt konstruerte rommet som beveger seg utover det fysiske. Dette viser også fortellingene til Jacob og Anne som beholder koblinger til en rekke steder og mennesker.

Munkejord (2009) finner at innflyttere til Finnmark føler seg hjemme flere steder. Hun viser til at hva som regnes som «hjemme» varierer fra person til person, det kan være oppvekststed, hytta eller en leilighet i varmere strøk. I mitt materiale er det samme tendensen; hva som er «hjemme» er ulike steder som man har en opplevd tilknytning til. Alle tilknytningene fører til at de fleste har en flerstedig tilhørighet som opprettholdes av ulike translokale nettverk og praksiser.

Hjemplasser og transnasjonale rom

Som de fleste av de andre tilflytterne er Mike også en del av flere steder. Han beskriver både en tilknytning til stedet han tilbrakte ungdomsårene, men også til farens hjemland.

Maiken: Er det andre plasser du føler noen tilknytning til?

Mike: Ja, jeg har den siste plassen når vi var ferdig med ungdomsskolen. Så hvis jeg skal ha en hjemplass i England, sier jeg ikke Skottland, jeg sier jo (tidligere bosted i England). Som

er der (jeg bodde) de siste fem årene jeg gikk på skolen, så det er jo det jeg husker mest av.

(...)

Maiken: Bor familien din på samme stedet?

I: Nei, de bor faktisk utenfor (bosted i England), det er bare halvannen times kjøring fra samme plassen. Men den der plassen de bor i den har ikke jeg noen tilknytning til, og der har tanten min bodd hele livet sitt. Men der føler jeg ikke at jeg. Ja det er ikke noen plass jeg hadde bodd.

Mike har bodd ganske mange steder i barndommen på grunn av farens jobb, og det har ført til at han beskriver at han aldri har følt at det tidligere hjemlandet var noe «hjemplass» for han. Det kan se ut som konsekvenser av mobilitet for Mike har vært at han ikke føler seg direkte tilknyttet alle stedene han har bodd. Han sier også at han ikke er så opptatt av steder på grunn av det livet han har levd. Samtidig beskriver han en sterk tilknytning til Skottland:

Det som jeg synes er viktig på en måte, det er å holde på den skotske delen, så de røttene. (...) (jeg sier at) jeg er skotsk. Så hvis Norge og Skottland spiller fotball så heier jeg på Skottland. (...) så hvis de to møtes i fotball, så så er jo hjertet mitt, ja hjertet mitt er jo i Skottland enda.

I teorikapittelet diskuterte jeg hvordan konstruksjon av identitet og tilhørighet i dag i større grad kan beskrives som valgte identiteter og tilhørigheter. Når Mike sier at han er skotsk så er det en del av det han velger å vektlegge, mens han føler at det engelske ikke er like viktig for han. Både Mike og Erik forteller om hvordan sportsarrangementer på noen måter skaper transnasjonale rom i Midt-Troms. Mike forteller at han kan kle seg i kilt for å gå på puben og heie på Skottland når det er fotballkamp. På samme måte forteller Erik at han gjerne kan kle seg i svensk flagg for å se på hockeykamper. Samtidig forteller begge at de opplever en tilhørighet til Norge. Mike og Erik som har bodd lengst i Midt-Troms, og det kan se ut som botid spiller inn på opplevelsen av spesielt nasjonal tilhørighet.

Godt integrert, men ikke norsk

Vera beskriver sin flerstedige tilhørighet når hun sier «Jeg kan ikke definere meg som norsk. Jeg er fortsatt russisk, men jeg kan definere meg som en godt integrert russer». Hun er norsk nok til å følge seg integrert, samtidig beholder hun sin tilknytning til hjemlandet. Vera er ikke

norsk statsborger, fordi for de fleste er det ikke mulig å ha dobbelt statsborgerskap i Norge. Det finnes ulike unntak fra regelen, men hovedregelen er at man må si fra seg andre statsborgerskap. Dette kommer også frem i Valeria sin historie:

(...) (dobbelt statsborgerskap er) ikke noe som alle får og da må du si opp (opprinnelig statsborgerskap). Og for meg, identitetsmessig, jeg er russisk (...) og si opp statsborgerskap er nesten som å si opp min identitet. Jeg er ikke norsk, jeg kan være borger, men jeg føler meg ikke akkurat norsk for jeg er ikke det i utgangspunktet. Jeg kan være norsk borger, fordi det er litt annerledes å si setningen «jeg er norsk borger». Men jeg kan ikke si at jeg er norsk for det blir på en måte for meg litt sånn morsomt. Det er jeg ikke identitetsmessig og språkmessig og nasjonalitetsmessig.

Skaptadottir og Wojtynska (2008) påpeker at over tid endrer migrantene i deres studie sin tilknytning til bostedet, og dette leder igjen til en form for lokal patriotisme med tanke på bygda eller byen de bor i. Denne tilknytningen har jeg vist at flere forteller om i avsnittene over. Samtidig påpeker de at dette betyr ikke at migrantene opplever sterkere tilknytning til Island, det er primært til stedet de bor. Skaptadottir og Wojtynska sier at migrantene alltid snakket om hjemlandet som opprinnelseslandet sitt, men at de likevel snakket om «hjemme» i byen de bodde. Dette aspektet kommer også godt frem i fortellingene i denne oppgaven, og følelsen av tilhørighet er alltid flerstedig og kompleks.

Barndommens sted

Marlene har fortalt at hun ikke tror de blir gamle i Midt-Troms. Det å flytte handler om kortere reisevei til Tyskland og foreldre som blir eldre. Men hun har også arvet et hus som hun vil bruke mer. Dette huset forteller Marlene at har en spesiell plass hos henne:

Maiken: Føler du tilknytning til andre steder?

Marlene: Mest egentlig til (navn), det er en øy mellom Tyskland og Danmark, og der har jeg arvet huset til bestemora mi. Og det var alltid stedet, ja i Frankrike hadde vi åtte uker ferie som her, og da var vi egentlig alltid på den plassen. Så det er egentlig mer hjem enn andre plasser i Tyskland er.

Den flerstedige tilknytningen går igjen i mange av tilflytternes fortellinger, også i Marlenes som her over. For henne er det viktig å reise til huset på øya, men hun opplever av og til at reiseveien virker lang. Marlene forteller om det negative med å bo i Midt-Troms:

Marlene: Det negative er at det er en lang reisevei enten til Oslo på kurs eller sånne ting. Eller til Tyskland til familie. To fly, og så hvis du har familie så blir det dyrt da.(...) Men jeg syns opplevelsen av flyproblemene i forbindelse med vulkanen, det var litt ekkelt. Oppleve at jeg nå kun kan kjøre eller ta buss. Det går ikke tog. Det nordligste toget går fra Narvik og det er ikke så langt herifra, men da blir reisen, avstanden enda lengre når du vet at flyet ikke går. Det var litt skummelt.

Maiken: Synes du det er en trygghet med flyplass i Bardufoss?

Marlene: Ja, det synes jeg at er flott at det er, sånn sett kan vi si at (tidligere bosted sørpå) er ca. to timer fra Oslo. Og Oslo er to timer med fly fra her. Men det er annerledes. Det er også litt dårlig forbindelse med Tromsø så det kunne vært bedre.

Maiken: Det er omtrent samme (tid til Tromsø) som til Oslo?

Marlene: Ja, man bruker nesten samme tid. Man må komme seg herifra (bostedskommune) til båt, og så fra båt opp til (der man skal). Så ja.

Opplevelsen av avstand varierer fra tilflytter til tilflytter. Marlene opplever at avstandene noen ganger blir veldig store, og uoverkommelige. Jacob uttalte på en annen side at han opplever avstander på en annen måte: «Om 12 timer kan jeg være i Amerika, så det er en liten verden». Fortellingene viser hvordan avstander beskrives som noe relativt. Det handler om flere aspekter som opplevelsen av mulighetene til mobilitet, enten det er økonomisk eller været som avgjør.

Avslutning

Jeg viste i teorikapittelet hvordan De Lima (2012) med utgangspunkt i Hamaz og Vasta viser at integrering er tett koblet sammen med tilhørighet, gjennom å skape grenser og i form av politiske kamper, statsborgerskap, identitet og andre formelle rettigheter. Fortellingene om tilhørighet hos tilflytterne til Midt-Troms viser at det at det er en kobling mellom tilhørighet og muligheten til å være en fullverdig del av lokalsamfunnet. De politiske kampene står på

mange måter om å få lov til å være en del av samfunnet uavhengig av statsborgerskap. Jeg gjennom begrepet medborgerskap forsøkt å belyse fortellinger om tilhørighet til Midt-Troms. Dette har hjulpet meg å belyse hvordan tilflyttere opplever å være del av lokalsamfunnet, og hvordan de bruker dette for å skape tilhørighet og trivsel. Relph (1976 i Cresswell 2004) diskuterer forholdet mellom sted og mennesker ut fra å være på innsiden eller å være på utsiden. Fortellingene som jeg har knyttet til medborgerskap viser hvordan mennesker kan føle at de er en del av innsiden gjennom deltakelse og tilstedeværelse i lokalsamfunnet. Ved å bidra på ulike måter enten det er på dugnader eller i fagforeningen så kan tilflytterne knyttes til sted, og dette kan skape en følelse av å høre til der. En av tilflytterne i dette kapittelet forteller også at hun ikke opplever å få tilstrekkelig norskopplæring, og hun fratas derfor muligheten til å kunne bli en fullverdig medborger. Medborgerskap handler også om språk, og kunne norsk godt nok til å argumenterer for egne synspunkter og være uenig er helt vesentlig for integrering. Hannam, Sheller & Urry (2006 i de Lima 2012) påpeker at mobilitet også kan føre til ekskludering, og dette kan skje dersom en ikke opplever å få den språkopplæringen og de rettighetene som gjør at en kan leve som et fullverdig samfunnsmedlem.

Translokal posisjonering er et begrep som Anthias (2008) bruker når hun studerer identitet og tilhørighet. Hun argumenterer for at menneskers identitet påvirkes av både hvor en selv og andre plasserer en i det sosiale landskapet (posisjonering), og av lokaliteten, altså stedet en bor. Videre sier hun at identitet og tilhørighet henger sammen, og man føler tilhørighet til de man identifiserer seg med. Samtidig er tilhørighet forskjellig fra identitet som er tanker og historier om hvem man er, tilhørighet er på en annen side er basert på tanker om tilgang, inkludering, ekskludering og deltakelse. De fleste tilflytterne beholder den nasjonale identiteten sin, men samtidig føler mange av de en tilhørighet til det lokale. Som Anthias påpeker kan tilhørighet baseres på tanker om tilgang og inkludering slik fortellinger om medborgerskap også viser. Når tilflytterne føler at de får delta i lokalsamfunnet og opplever at andre mennesker plasserer en «innenfor» det lokale sosiale landskapet bidrar dette til en opplevelse av tilhørighet.

Landskap er i en vid definisjon nært knyttet til identitet, og landskap er viktig for å forstå hvordan mennesker opplever steder, og det å høre til. Fortellingene om landskap viser, i

motsetning til medborgerskap, at tilflytterne kan oppleve at landskapet bidrar til en følelse av å være fremmed i Midt-Troms, fordi man aldri kan identifisere seg med det. Denne fremmedgjøring fra sted kan skyldes at landskapet i Midt-Troms oppleves som forskjellig fra det landskapet en har med seg. Stewart og Strathern (2003) viser hvordan landskap er knyttet til minner og historie, og det indre landskapet mennesker bærer med seg vil skape en følelse av å være «hjemme». Samtidig forteller de fleste at de kan være «hjemme» i landskapet av og til, dette viser at tilflytterne også blir del av landskapet som er i Midt-Troms. Fortellinger om medborgerskap og landskap viser også hvordan tilhørighet til sted alltid er kompleks og at den må beskrives som en både/og heller enn enten/eller. De aller fleste forteller at de «hører hjemme» i Midt-Troms og i Norge på noen måter enten det er gjennom familie, barna eller medborgerskap, men på noen måter kan de aldri høre til der fordi landskap og klima er ukjent, eller fordi man har en annen nasjonal identitet og andre tilhørigheter. Å ta høyde for denne kompleksiteten innebærer at man må godta at mennesker har flere tilhørigheter og identiteter. Integrering må på denne måten åpne for at man kan ha flere tilhørigheter samtidig som man får være en del av lokalsamfunnet.

I fortellinger om tilhørighet til andre steder kommer det også frem hvordan identitet og tilhørigheter kan beskrives ut fra begrep som elective belonging eller desired belonging (Wiborg 2003, Savage m.fl. 2005). De fleste tilflytterne fortsetter å føle tilhørighet til andre steder som de har en relasjon til. Noen av disse tilhørighetene handler om tilhørighet til hjemlandet, dette kommer fram gjennom fortellinger om å være norsk eller å være noe annet. Andre tilflyttere forteller om tilhørighet til andre steder, for noen er det barndomsbyen mens for andre er det der man har tilbrakt ferier. De fleste forteller om tilhørighet som er valgte ved at noen steder fremheves som viktige, mens andre steder oppleves som mindre viktige uavhengig av om det er steder man har bodd over lengre tid. De flerstedige tilhørighetene opprettholdes gjennom ulike translokale praksiser og deltakelse i translokale sosiale nettverk. I neste kapittel skal jeg se nærmere på fortellinger om translokalitet, og jeg skal forsøke å beskrive hvordan tilflytterne kan sies å lever på flere steder samtidig.

7. «Å LEVE PÅ FLERE STEDER»

Alle tilflytterne jeg har snakket med har kontakt med familie og venner som bor på andre steder. Midt-Troms kan på denne måten sies å være en del av det Faist (2000 i Skaptadottir og Wojtynska 2008) kaller et transnasjonalt sosialt rom, som kobler sammen ulike lokaliteter gjennom tilflytternes translokale praksiser. De translokale relasjonene blir stadig produsert og reproduisert gjennom blant annet reisevirksomhet, og gjennom moderne kommunikasjonsmidler som internett og mobiltelefoner. Tilflytterne bruker også ulike «home-making» aktiviteter for å gjøre det nye bostedet mer kjent, og som bidrar til at de opprettholder tilhørighet og relasjoner til andre steder. Skaptadottir og Wojtynska (2008) viser at ved å bruke slike virkemidler så lever migrantene på mange måter mellom steder, og de skaper et transnasjonalt rom som gjør at deres opprinnelige bosted fortsetter å være den del av hverdagslivet. Dette innebærer også at steder hele tiden blir evaluert opp mot andre steder man har en relasjon til.

I dette kapittelet skal jeg se på fortellinger som er knyttet til translokale nettverk og praksiser. Fortellingene er delt inn i fortellinger om språk, tradisjoner og religion, translokale sosiale relasjoner, og steders kompakthet og begrensninger. Jeg vil sette fokus på: hvilke home-making aktiviteter har tilflytterne og hvordan bidrar dette til stedstilhørighet, og hvordan beskrives Midt-Troms som bosted til forhold til andre steder. Som i de foregående kapitlene går ofte fortellingene over i hverandre, og det er gjennomgående at de belyser ulike sider ved tilhørighet og mobilitet blant translokale migranter, som tilflytterne i denne studien kan sies å være.

Språk

For mange tilflyttere er en vanlig home-making aktivitet å bruke morsmålet hjemme. De fleste parene i denne oppgaven som har norsk ektefelle prater norsk hjemme, og slik er det også hos Vera. Men å opprettholde språklige ferdigheter er likevel viktig for fleste av tilflytterne, spesielt fordi de vil at barna skal kunne snakke med besteforeldre og familien. Vera forsøker derfor å lære datteren russisk, selv om det er litt sporadisk:

Maiken: Hvilket språk snakker dere hjemme?

Vera: Nei, vi har funnet ut at når vi er i Norge så er det mest naturlig å snakke norsk. Når vi er i Russland, så begynner det på flyet, at det begynner å bli naturlig å snakke russisk allerede der. Og så har jeg et barn, og jeg prøver jo å snakke russisk med henne. Jeg snakket med henne helt siden hun var baby selvfølgelig. Men i barnehagen så begynte hun å bli påvirket av norsk hele tiden, (...) og når jeg henter henne så er det er slitsomt å begynne, oversette tankene sine til russisk når ungen svarer på norsk. Så det var jo ikke så pedagogisk, men jeg tenker at pedagogisk kan jeg være litt senere, ikke akkurat nå. (...) Jeg pleier å lese for henne godnatthistorier på russisk og prøver å snakke russisk så mye jeg kan med henne, når det ikke blir så mye stress.

Mike forteller noe av det samme som Vera, og hjemme hos han prater de også norsk. Men han sier at barna prater veldig godt engelsk både fordi de lærer det på skolen, og fordi de snakker mye med bestemor i England. Mike opplever det som positivt og viktig at barna hans får ta del i både den norske og den skotske kulturen. De translokale sosiale nettverkene som tilflytterne virker innenfor er ikke begrenset til geografisk sted, de består snarere av familie og venner som betyr mest. Ofte er det også dette man ønsker å overføre til barna, de relasjoner man har til det familie og venner på andre steder. På noen måter er kanskje også verdsettingen av mobilitet noe som er overført fra foreldre til barn. De fleste i min studie har hatt mobile foreldre og de ønsker også at barna skal få muligheten til å reise og oppleve ulike steder. Jacob og Anne forteller at de gjerne vil at barna skal ut i verden, og at de da har et fortrinn fordi de er så flinke i engelsk:

Jacob: Jeg har lyst til at ungene skal spre vingene, jeg vil ikke at ungene skal begrense seg til Norge. Jeg vil at de skal komme seg ut av Norge, men de kan komme tilbake. Og det har jeg sagt til sønnen min at jeg vil gjerne at han skal studere utenfor Norge. Ja, det er ganske viktig for meg at han gjør det, fordi det er mye mer å lære ute i verden enn det er her.

Marlene sier også noe av det samme og understreker at hun opplever at studiemulighetene blir større med to språk:

Maiken: Er det viktig med det tyske språket?

Marlene: Ja, spesielt på grunn av familien som er i Tyskland. Og så er det muligheter for at de (barna) senere kan bestemme om de vil studere her (i Norge) eller i Tyskland. Noen studier som er vanskelig å komme inn på her (i Norge), men lett i Tyskland.

En annen måte å opprettholde språket og kontakt med tidligere hjemland på er ved å følge lese aviser derfra. Marlene forteller meg at hun primært leser tyske aviser, og at hun får tysk avis levert hjem i Midt-Troms. Skaptadottir og Wojtynska (2008) skriver i sin studie at polske migranter på Island ser på polsk tv og leser polske nyheter fordi de mentalt også tilhører et annet sted. De er opptatt av å vite hva som skjer i «landet mitt» selv om de ikke vet om de noen gang kommer til å flytte tilbake.

Det er gjennomgående blant tilflytterne jeg har snakket med at de ønsker å videreføre morsmålet sitt til barna, spesielt for å kunne holde kontakten med familie og venner i utlandet. Språkopplæringen kan også henge sammen med at mange ønsker at barna skal ut for å studere, enten det er til utlandet eller til en universitetsby i Norge. Det er ingen som har uttalt at de direkte ønsker at barna skal bli i Midt-Troms hele livet, selv om barna gjerne kan flytte tilbake etterhvert. Opplæring i et annet språk enn norsk kan på denne måten bidra til at de får muligheten til å studere i andre land. Tilflytterne ser ut til å ha et ønske om å overføre sin egen mobilitet til barna, og dette kan være et uttrykk for at de setter pris på det en mobil livsstil innebærer.

Tradisjoner og religion

Mange av de jeg har snakket med har, i tillegg til språk, home-making aktiviteter knyttet til ulike tradisjoner fra det tidligere hjemlandet som de opprettholder. Disse er ofte knyttet til ulike mattradisjoner, og de er spesielt knyttet opp til forskjellige høytider som jul eller andre merkedager.

Mike og familien har spesielt home-making aktiviteter som er knyttet til jul og til den skotske kulturen:

Vi prøver å holde på de engelske tradisjonene, så vi har to jul. Julaften er den norske, med den vanlige maten. Og så henger vi opp strømper, og venter vi på Santa Claus da på natta. Søster til Kine (kona), bor også i England, så alle de engelske pakkene de åpner vi på første juledag sånn som de gjør det i England. (...) (og til julematen har vi) engelsk stuffing, det får vi tilsendt, og så til påske så får vi noe som heter nana-sjokolade, det er sånn hvit sjokolade som du bare får i England. (...) Og så er det noe som heter steak and kidney pudding, alle ungene elsker det. Så er det særlig haggis da (som blir tilsendt). Og det elsker ungene også.

Han forteller at han har forsøkt å beholde noen av de skotske merkedagene siden han var yngre og var i utlandet med forsvaret:

Mike: Da vi var her med (forsvaret), og siden vi var veldig mange skotter som var her, så feiret vi bestandig Burns day, en poet. Robert Burns, skotsk dikter. Og da spiser vi haggis. (...)

Maiken: Feirer du den fremdeles?

Mike: Jeg gjør det mer og mer nå. Nå bruker vi å invitere venner på den dagen så har vi haggis og alt det der. Bare jeg får tak i haggis. Det må vi nesten reise med, vi importere det ferdiglagd.

Fortellinger viser hvordan mat fra hjemlandet og høytider blir knyttet sammen, kanskje spesielt fordi mat må sendes og den er ikke noe som er tilgjengelig til vanlig. Erik sier også noe av det samme, og han forteller hvordan det svenske julebordet (koldtbord) er fast tradisjon på juleaften hjemme hos dem. For å kunne få julebordet på plass må alltid Erik reise en handletur til Sverige for å få tak i de rette ingrediensene. Han forteller også at en av rettene, Janssons fristelse, er blitt et fast innslag når nevøer og nieser i Midt-Troms skal ha konfirmasjon. Tilflytternes tradisjoner vil på denne måten over tid også bli en del av stedets tradisjoner.

De fleste jeg har snakket med har det slik som de forteller over, de har tradisjoner som de opprettholder på ulike måter. Det å ha kjente matvarer i huset kan også være en del av det å skape en kjent ramme rundt seg på et nytt sted. Skaptadottir og Wojtynska (2008) forteller om hvordan migranter på Island tar med seg ulike ting fra «back home» for å gjøre det nye

bostedet mer kjent, ting som mat eller dekorasjoner, slik som blant tilflytterne i denne oppgaven. Å kunne føle tilhørighet er ofte avhengig av hvordan tilflytterne klarer å skape en tilknytning til nytt bosted. For noen kan det være viktig å skape en kjent ramme rundt livet på nytt bosted gjennom å opprettholde for eksempel høytider eller mattradisjoner. Aktivitetene bidrar også til at tilhørigheten til andre steder og kulturer blir opprettholdt. Marlene forteller for eksempel at de spesielt i julen har begynt å få en veldig blandet jul hvor de synger tyske julesanger, men at de også har noen typiske norske innslag i julefeiringen. Dette er et eksempel på hvordan hybridisering også skjer ved at to steder blir knyttet sammen gjennom migrantene. Tilflytterne skaper nye tradisjoner som er del av både Midt-Troms, men også av andre steder som de har tilhørighet til.

For enkelte av tilflytterne er ulike måter å opprettholde religionen sin på viktig. Norge er på mange måter et sekulært land, og for mennesker fra mer religiøse land i verden blir det vanskeligere å opprettholde religiøse forpliktelser når de bor her.

Familien Daniel og Sarah har ulike home-making aktiviteter som på den ene siden bidrar til at det nye bostedet oppleves som mer kjent, og på den andre siden er med på å lære barna kulturen og språket de har med seg. I huset sitt har de dekorert med gjenstander som er kjente som fine krusker og ikoner på veggene. Familien forsøker også å holde på religionen sin ved å gi barna undervisning over nett, og de følger også gudstjenester som blir strømmet på nett. De forteller at:

Vi bruker den norske kirke når den er tilgjengelig, men (kirkene) er langt unna for oss når vi ikke har bil, og det er lite bussforbindelser. I tillegg er kirka ofte stengt, eller ikke tilgjengelig slik vi bruker kirka i (Afrika), mye mer aktivt. Vi har spleiset på å leie inn en prest som har kommet til oss (i Midt-Troms) fra Harstad. Han ble værende i to dager, og bodde hos folk her lokalt.

De Limas (2012) studier i rurale Skottland viser også hvordan mennesker tar i bruk det som er lokalt for å opprettholde translokale praksiser, og hun peker på hvordan dette viser de overlappende rommene som migrantene lever i. Familien har slik fortellingen over viser

forsøkt å tilpasse sine praksiser til det som er tilgjengelig i lokalmiljøet, nemlig den norske kirken som er protestantisk.

For Hamid og hans familie så opplever de at det er litt vanskeligere å praktisere religionen sin, og opprettholde høytider. Han sier at de er muslimer så for de er id den store feiringen, som skjer to ganger i året. Da pleier de å samle seg med andre for å be og for å feire. I dag finnes det ikke moske i Midt-Troms så de har pleid å gå sammen for å leie en idrettshall de kan være i. Hamid sier at han savner å ha et sted som de kan be, og et sted som de kan samles. Han sier videre at han i det hele savner sosiale møtesteder fordi det er en stor del av afrikansk kultur å være sammen og besøke hverandre. I Norge finnes verken denne kulturen eller møtestedene. Hamids forteller videre: «Men også i julen, det er jo på en måte kultur her i Norge så hvis du er på arbeidsplassen og rundt på julebord så på en måte så er du med dem. Så man får litt (jul), uansett om du feirer eller ikke». Fortellingen viser at Hamid opplever at familiens tradisjoner har blitt mer hybridiserte siden de kom til Norge, og at de nå også feirer høytider fordi de bor i Midt-Troms. De Lima (2012) viser hvordan slike blandede religiøse og kulturelle praksiser reflekterer hvordan grenser mellom det tidligere hjemlandet og det nye bostedet blir mindre klare. I dag feirer altså Hamid litt jul også, fordi hele samfunnet rundt gjør det så føler han at han også ta del i det, samtidig prøver de også å holde på egne høytider som id. Når de feirer id har de selv klart å skape et rom for dette ved å leie en idrettshall.

Translokale sosiale relasjoner

Med dagens teknologi er det lettere for tilflytterne å opprettholde de translokale relasjonene til venner og familie. Gjennom sosiale media, Skype og telefonkontakt fortsetter de å være en del av familie- og venners liv i hjemlandet, samtidig som venner og familie får ta del i deres liv der de befinner seg. Den geografiske avstanden oppleves som mindre og de kan fortsette å være en del av det samme translokale sosiale nettverket. Opprettholdelse av kontakt vil også bidra til at tilflytterne kan fortsette å identifisere seg med og føle tilhørighet til andre steder uavhengig av hvor de selv bor. I tillegg til kontakt gjennom ulike kommunikasjonsmidler blir relasjoner også vedlikeholdt med ansikt til ansikt kontakt gjennom å reise på besøk og få besøk.

Digital kommunikasjon

De fleste tilflytterne jeg har snakket med inngår i ulike sosiale relasjoner på forskjellige steder, enten det er gjennom familie eller venner. I dette avsnittet skal jeg se nærmere på hvordan tilflytterne bruker internett og telefon for å opprettholde og inngå i sosiale relasjoner andre steder.

Mike er en av dem som har bodd flere steder i barndommen, men han har i dag mest kontakt med folk fra stedet hvor han gikk på ungdomsskole. I tillegg bor familien hans fremdeles i Storbritannia, selv om de ikke lenger bor på samme stedet som han tilbrakte ungdomsårene. Mike har dermed to steder som han opprettholder sosiale nettverk på i Storbritannia. Siden han også er en av dem som har bodd lengst i Norge har mye skjedd med måten han opprettholder de sosiale nettverkene på:

Maiken: Er det lett å holde kontakt med venner og familie?

I: Når jeg først flytta hit så var det vel mye telefonkontakt og brevutveksling faktisk i den tiden, tror jeg. Så stoppet det litt opp, og så kom noe som heter Friends reunited, det var før Facebook⁴ (...) Og så begynte vi å sende e-poster da, og så kom FB og da er det lett å holde kontakt. Men jeg holder ikke kontakt så mye med dem (vennene) som med ungene (deres). De (vennene) der er jo litt eldre, de er litt trege i Storbritannia, så de 40- og 50-åringene, de er jo ikke kommet på FB. Bestekompisene mine de er jo ikke der (på FB). Men mamma er på FB, og søsteren min er der, men de er jo påvirket av nordmenn. De er jo omringet av nordmenn, både min familie og familien (til kona). Søster til Kine (kona) gjør det motsatte av det jeg gjorde. Hun flyttet til England omtrent samtidig som jeg flyttet til Norge, så hun bor der og er blitt engelsk.

Mike beskriver over hvordan mennesker hele tiden påvirker hverandre og stedene de bor. Han forteller at gjennom kontakten mellom Norge og Storbritannia har ført til at han opplever at familien er blir mer digitaliserte enn de kanskje ville vært dersom denne relasjonen ikke fantes. Utbredelsen av internett har også ført til at det er lettere å holde kontakt med mennesker på forskjellige steder. Dette er også tilsvarende funn i flere studier av translokale

⁴ Fra nå FB

migranter og deres nettverk (de Lima 2012, Stenbacka 2012 og Skaptadottir & Wojtynska 2012).

Nesten alle av de jeg har snakket med bruker FB for å holde kontakt med folk på andre steder, men denne kontakten beskrives noen ganger som mer overfladisk. Sosiale relasjoner er alltid noe som må opprettholdes, selv om noen relasjoner krever mindre vedlikehold enn andre. Å møte folk ansikt til ansikt er fremdeles viktig. Jeg spør Anne og Jacob om det er lett å holde kontakt med folk andre steder, de forteller:

Anne: Ja, overflatisk kontakt ja. Men jeg tenker at jeg greier aldri holde så god kontakt, det blir sånn der sporadisk. Samtidig så ser jeg jo at med de gode vennene mine i (Amerika) som jeg har vært venner med så lenge egentlig og som på mange måter var bedre venner enn vennene mine jeg hadde herifra, for jeg var der (i Amerika) så lenge, så når vi møtes igjen så er det det samme.

Jacob: Jeg var jo nettopp i Tyskland, der traff jeg igjen min forlover som jeg så sist gang for 18 år siden. Og han var en kompis som jeg kjente fra tiden vi var i California.

Anne: Og han er tysk.

Jacob: Og det hadde gått 18 år siden jeg hadde sett han, men vi har holdt kontakten på FB. Så plutselig så bestemte vi at vi skulle ha en guttetur til Tyskland, og så fant jeg ut at han var i samme by. Og da sa jeg at jeg kommer på besøk, og vi tok opp akkurat sånn som den gang.

Anne forteller også hvordan hun opplevde kontrasten fra å selv å flytte fra Norge for mange år siden til hvordan barna deres opplevde det etter inntoget av internett:

Anne: Jeg husker fra (Amerika) veldig godt, i begynnelsen at jeg ringte mamma og pappa og hadde de store telefonregningene, enda jeg ringte kort.

Jacob: Det var veldig dyrt.

Anne: (...) det var jo så utrolig dyrt. Og det var jo et savn. Men nå han (sønnen) hadde jo nesten for mye kontakt det første året når vi flytta hit, for han holdt så kontakten med vennene sine der at det ble på en måte for mye. (...) Så det var kjempeutfordring og i den alderen (...) Så det gikk seg til, men det tok tid, det gikk kanskje et par år før han landa her.

Moderne kommunikasjonsmidler har på mange måter gitt uante muligheter til å holde kontakten med nettverk på flere steder, det er både billig og effektiv i forhold til hvordan det var for bare få år siden. Men samtidig kan det også bidra til at mennesker på noen måter kan unngå eller utsette å forholde seg til det nye bostedet, og dette kan være en av de mer negative konsekvensene av økt mobilitet og en følelse av stedløshet.

Kristina er en av dem som sier at hun ofte bruker Skype for å prate med moren eller med datteren sin som bor i den tidligere hjembyen hennes. Men Kristina reiser også til hjemlandet ofte. For noen er ikke hyppige besøk hos familie og venner noe som er mulig, og for noen er Skype blitt et virkemiddel for å kunne holde kontakt. Hamid forteller at han bruker dette aktivt for at han og familien skal opprettholde kontakten med blant annet broren. Han er opptatt av at barna hans skal bli kjent med familie som bor på andre steder, og ikke minst at slekten skal få treffe hans barn. Sønnen hans pleier for eksempel ofte snakke med onkelen sin som bor i Australia på Skype. Dersom noen ikke har anledning til å bruke Skype ringer de med mobiltelefonen. Hamid forteller også at han har et stort ønske om å kunne besøke Afrika for å vise frem familien sin, og for at barna skal få se landet han kommer fra.

Det andre paret jeg snakket med som er fra Afrika bruker derimot ikke Skype så aktivt som Hamid, fordi internett er så dårlig der hvor familien deres bor. De bruker oftere kontakt over mobiltelefonen eller skriver e-poster for å kommunisere med hverandre.

Alle jeg har snakket med bruker en blanding av sosiale media og mer direkte telefonkontakt enten via Skype eller vanlig telefon for å opprettholde kontakt med venner og familie på andre steder. De Lima (2012) argumenterer for at bruk av internett er en viktig kilde til å beholde en nær kontakt med venner og familien som er spredt over flere lokaliteter som går over nasjonale grenser. Internett og telefonsamtaler bidrar til at grenser blir strekt ut og at tilflytterne kan ta del i livet på flere steder samtidig.

Besøk

I tillegg til kontakt over telefon og internett er også besøk viktig for å opprettholde sosiale relasjoner til mennesker på andre steder. De fleste av de jeg har snakket med sier at de ofte får besøk, og at de noen ganger selv drar på besøk til land de har familie eller venner i. Men det er både dyrt og langt å reise fra Midt-Troms til andre land, så mange prioriterer å fly familie og venner til seg selv istedenfor å reise ut. Jeg spør Marlene om hun fremdeles har kontakt med folk andre steder, hun forteller:

Marlene: Jeg har fortsatt venner i Frankrike. Ja, de beste vennene bor faktisk i (Storbritannia). Og så har jeg en bestevenn i Tyskland. Og de kommer på besøk hvert år. Det er vanskelig å reise med mange barn, så de kommer hit. De synes selvsagt det er spennende her. Og så søsteren min kommer kanskje hvert tredje år, og mannen min har brødre og de kommer nesten hvert år.

Maiken: Er det viktig for dere med disse besøkene?

Marlene: Ja, jeg tror det. Spesielt når foreldrene våre blir eldre, og de kan ha mulighet til å komme. Svigermor pleier alltid være her sånn i november vanligvis. Og mine foreldre pleier komme i august i bærplukkingstiden. Jeg tror Norge er veldig prioritert, som et spennende land så de liker å besøke her.

Selv om familien også tar noen turer selv til Tyskland blir det oftere at de får besøk fra venner og familie. Tilhørighet og relasjoner til andre steder blir på denne måten hele tiden reproduisert gjennom besøk og andre home-making aktiviteter. Marlene forteller meg også at de sosiale relasjonene i Midt-Troms oppleves som annerledes enn de hun har med seg fra hun var yngre:

Jeg ser at min bestevenner de har jeg fra barndommen og de følger med uansett hvor jeg bor. Så de bekjente og de venner som man får etterhvert, gjennom barna og jobb og sånt, de har ikke samme dybde vil jeg si kanskje.

Mike og Erik forteller også at de får besøk av familie og venner. For Erik sin del pleier han ha moren på besøk rundt juletider slik at de kan feire sammen. Mike pleier å ha sin mor på besøk på forskjellige deler av året slik at hun kan få oppleve alle årstidene.

Kristina er den av dem jeg har snakket med som reiser mest til hjemlandet. Hun og mannen er i hennes hjemby i Romania i opptil to måneder i året. For Kristina oppleves det derfor ikke som hun har flyttet fra hjemlandet for å bo i Norge, men mer at de bor både her og der. I fremtiden ser de også for seg at de kanskje kommer til å være i Romania over lengre perioder, men Kristina sier at de aldri kommer til å forlate Midt-Troms helt. Fortellingene om å leve i slike translokale sosiale relasjoner illustrerer hvordan livet strekkes ut mellom steder. Tilflytterne lever i Midt-Troms og de er en del av samfunnet der, samtidig som de forsøker å pleie sine bånd til steder de har bodd før. Mobile menneskers identitet og tilhørighet former og formes av de sosiale nettverk på steder de har venner og familie.

Steders kompaktet og begrensninger

Det er mange av de jeg har snakket med som har påpekt hvordan de opplever at det er veldig trygt å bo på et mindre sted, og de forteller at ved å ha alt i nærheten synes de at de bruker mindre tid på transport som gir mer tid til andre ting. Tilflytterne forteller også om en mindre stressende hverdag i forhold til den de opplevde i storbyen. Samtidig påpeker de fleste at om det er noe de savner så er det bedre utvalg i butikken, et større uteliv, og flere kulturelle aktiviteter. Munkejord (2009) bruker begrepet steders kompaktet som inntak til fortellinger om livet i Finnmark. I dette legger hun at tilflytterne setter pris på at livet er lettere fordi alt finnes i relativ nærhet. Men det finnes også begrensninger på mindre steder, og tilflytterne i Midt-Troms forteller også om hvordan enkelte ting kunne vært bedre. Dette henger også sammen med at tilflytterne har bodd i større byer andre steder i verden og kan sammenligne Midt-Troms med andre steder de har kjennskap til.

Midt-Troms som kompakt bosted

Jacob og Anne har bodd i en stor by i Amerika i mange år, og de var godt kjent med å ha tilgang til alle storbyens goder. Når de forteller om livet i Midt-Troms trekker de frem at de føler de var mindre med på ting i storbyen enn de er nå:

Maiken: Er det noe dere savner eller mangler her i Midt-Troms?

Jacob: Nei, jeg kan ikke si at det er noe som mangler. En ting som jeg må si at jeg synes at ungene har det faktisk bedre her.

Anne: Ja, det tenker jeg og.

Jacob: Enn for eksempel dem hadde det på skolen (by i Amerika) faktisk.

Anne: Men ikke bare skolen, mer all over.

Jacob:(...) vi har verdens beste kulturskole her i (bostedskommune). Den er fantastisk

Anne: Nå er dette hans tolkning at den er verden beste, men vi er kjempefornøyd. Vi er kjempefornøyd med alt. Og (bostedskommunen) er egentlig kjent for å være en god bokommune og spesielt for barnefamilier og ungene på skolen spesielt (...). Det er en kommune som ikke er så spredt ut som Lenvik for eksempel, og de fleste har kort vei inn til sentrum og det er der aktivitetene er. (...) Så du kjører og bringer ungene dit og det er alt innenfor kultur og sport og alt mulig.

Jacob og Anne drar frem dette med stedets kompaktet som en kilde til trivsel. Det er kort vei til alt de trenger både for seg selv og for barna, og dette opplever de er bedre enn i storbyen. Dette samsvarer også med fortellingene til innflytterne i Finnmark som Munkejord (2009) skriver om i sin avhandling.

Vera har i likhet med Jacob og Anne bodd noen år i en større by, og hun opplevde at byen etterhvert begynte å føles for stor og uoverkommelig. Hun forteller:

Drømmen min var jo hele tiden å flytte fra (by) til (storby), og jeg hadde bare vært der på små ærend og som turist. Men så bor du der, hver dag, og transport og folkene og rutinene, frem og tilbake, buss og t-bane. (...) (Bostedskommune) er på en måte veldig perfekt fordi det er både by og ikke helt by. For eksempel (storby i Russland), det er en by av dimensjoner. Hele Norge kunne bodd der. Så der, når jeg sammenligner de to byene; alt er så problematisk, så vanskelig, så tungvint i storbyen. Og bare det å gå ut, bare tanken virket vemmelig etterhvert. Og de museene, vi tar dem til lørdag, til søndag. Så blir det til neste lørdag, til neste søndag. (...) jeg hadde sprunget forbi (museum) hver eneste dag og tenkt dårlig samvittighet, dårlig samvittighet.

Vera viser hvordan hennes opplevelser i storbyen har ført til at hun setter stor pris på å bo i relativ nærhet til alt hun trenger i hverdagslivet. Hun opplever at hun har mer tid til å slappe

av fordi hun ikke trenger å bruke timevis på transport for å få unnagjort dagligdagse gjøremål.

Men Midt-Troms oppleves ikke som like kompakt for alle, spesielt ikke hvis man bor langt fra bygdesentrumene og ikke har bil. Daniel og Sarah sier:

Og vi savner å ha kirken i nærmiljøet, en kirke som kan brukes mer daglig. (...) I (Afrika) er kirkene alltid åpne, men her er det langt å reise og den er kun åpen på søndager. Og vi har ikke bil, og ingen av oss har førerkort.

Det at familien ikke disponerer bil gjør livet ganske vanskelig til tider, fordi de bor på et sted som ligger på en slik måte at bil er nødvendig. De kunne ha tatt buss, hvis det hadde gått buss. Per i dag er det slik at bussen går mot Finnsnes tre dager i uken, med utreise rundt kl. 7 om morgenen og med retur kl. 18 på kvelden. Fortellinger om det kompakte bostedet kan ikke sies å være noe som alle tilflyttere opplever. Som Munkejord (2009) påpeker i sin avhandling så er Finnmark, i likhet med Troms, et sted med store avstander. Det at noen opplever bostedet som kompakt bidrar til å nyansere bildet ved å peke på at noen steder kan være kompakte til tross for store avstander ellers.

I tillegg til at mange forteller om stedets kompakthet som en kilde til trivsel, er det også mange som påpeker at de føler Midt-Troms er et trygt sted å bo. En av steds kvalitetene som trekkes frem som en kilde til trivsel er nettopp trygghet. Jeg spør Valeria hva som er bra med å bo i Midt-Troms, og hun sier:

Det er masse positive ting. Det er mer trygghet for barn. Som du leser om Oslo; drept og skutt. Det er sånne ting som følger med store byer og masse mennesker. Og så mer stress. Det er hele tiden masse inntrykk. Mens her (i bostedskommune) finnes ikke det stresset, og det er nærhet til naturen. Det er avslappende. og mer trygt, og det er veldig viktig selvfølgelig for det har du ikke i byen.

Det er mange som sier at de opplever Midt-Troms som et trygt og godt sted for alle i familien. Munkejord (2009) finner det samme hos sine informanter i Finnmark. Hun knytter det opp mot Jo Littles argument om at migranter fortsetter å bidra til de mer etablerte ideene om livet i rurale samfunn. Dette stemmer også godt overens med funn i min oppgave da de fleste holder på ideen om småsteder som tryggere enn for eksempel storbyen.

Småsteders begrensninger

Å bosette seg på et mindre sted har også noen begrensninger. Begrensningene i likhet med trivselsfaktorene kommer ofte frem når tilflytterne sammenligner Midt-Troms med andre steder de har bodd. De bruker på denne måten de translokale erfaringene de har med seg for å gjøre seg opp ulike meninger om stedet de bor.

Mange av de jeg har snakket med trekker fram utvalget i butikker når de snakker om begrensninger i Midt-Troms. Mike sier:

Det var litt kjedelige matvarer her fra starten av, forferdelig dårlig med grønnsaker og frukt når jeg først flyttet hit. Og det er jo ikke blitt så særlig mye bedre synes jeg. Det er blitt litt bedre, men det er ikke bra. Når vi reiser hjem til England, med kona, så kan vi bruke lang tid på supermarkedet og vandrer rundt å se på grønnsakene. Og så fyller vi en handlevogn selv om vi skal være der i en uke, og så fyller vi den som vi skulle være der i en måned. Det er bare fordi alt er så ferskt.

Det er mange av tilflytterne som sier det samme som Mike, de savner god frukt og kanskje spesiell mat fra hjemlandet. I dag finnes det for eksempel ikke noe butikk for internasjonal mat i Midt-Troms, så mange drar til Tromsø hvis de trenger noe spesielt som engelske teposer eller afrikanske matvarer. Jacob og Anne savner gode matopplevelser ute og forteller:

Anne: Jeg liker veldig godt når man reiser til Tromsø eller Harstad. Det er jo ikke så mange plasser der heller, men jeg er veldig glad i å gå på fine plasser for å spise. (...) Så jeg savner en god restaurant (i Midt-Troms) Og en god kafé, men nå har vi jo fått Okazo. Og så savner

jeg en god og fin uteplass, altså jeg kunne veldig gjerne ha tenkt meg noe sånt. (...) Jeg kunne tenkt meg å gå ut å spise middag en gang i blant (...).

Jacob: Og det er det jeg savne mest og. For vi brukte å reise ut ganske ofte i (Amerika) og når vi er ute og reiser så er det det vi gjør.

Anne: Vi reiser ut for å spise.

Jacob og Anne sier videre at de har tatt med seg mange av mattradisjonene de hadde da de bodde i Amerika. Spesielt er de glad i mat fra hele verden, og de liker å eksperimentere med ulike smaker. Jacob sier også at han ønsker å bidra til at mathorisonten utvides i Midt-Troms, og at han derfor lager mat på bestilling.

Valeria har i likhet med Vera bodd i en storby i Russland, men hun har en annen opplevelse av byen enn den Vera beskriver. Hun forteller at hun føler seg som en storbyperson, og at Midt-Troms ikke har samme kultur- og servicetilbud som hun er vant til:

Det er liksom sånn at i en storby så er det er masse andre ting du kan gjøre. Og jeg savner den delen av det kulturelle livet, fordi jeg vokste opp sånn med teater og konserter og sånn, og det har de ikke her. (...) Du må reise til Tromsø for å se opera. Herregud, du må overnatte, og bruke tid og penger på å reise.

Det samme sier også Mike, at hvis det er noe han savner så er det kulturtilbud som for eksempel teater. Det er spesielt hvis man skal feire noe stort som en fødselsdag med rundt tall at det blir merkbart at slike tilbud ikke finnes. Siden han kommer fra England blir det også naturlig for han å tenke at alternativet er å reise dit for å gå på kulturarrangement, men det koster penger og det tar tid å reise.

Men det er ikke alle som synes utvalget er begrenset, noen forteller også at de finner alt de ønsker seg i nærmiljøet, og en sier også at det er viktig å støtte den lokale handelsstanden. Det er kanskje vesentlig å påpeke at de som «savner» ulike tilbud sier også at det ikke er livsviktig, men om de savner noe så er det disse tingene.

Et annet aspekt ved småsteder som Valeria tar opp er at hun føler seg mer avhengig av andre når hun bor her:

Jeg tenkte på det i dag eller i går, at småbygder gjør at du må nesten lære deg å være avhengig av nettverk eller familien. Du må lære å være avhengig av noen, fordi du kan ikke klare deg alene. (...) I en storby kan du være alene. Du kan ikke gjøre noe alene. I byen kan du gjøre alt alene. Du kan ta en kaffe alene. Du kan finne en gutt eller jente alene. Du trenger ikke folk. Men det er ikke negativt eller positivt, det står i kontrast til tilflyttere for vi står ofte alene. Du overlever ikke på bygda alene, så hvis du ikke blir inkludert tvinges du til å flytte enten til større bygd der du kan bo alene, eller til en by hvor du kan.

Det er også andre som har fortalt at de opplever at de i noen situasjoner er mer avhengig av hjelp, for å finne jobb eller for å bli kjørt rundt. I jobbsituasjoner handler det ofte om å få en mer lokal referanse som kan gå god for en, spesielt gjelder dette for de ikke-vestlige innvandrerne. Og når man ikke har førerkort handler det om å kunne komme seg rundt når barna har fotballkamper eller andre aktiviteter som å gjøre innkjøp.

Det er også endel av de jeg har snakket med som påpeker at det var uvant i begynnelsen at sykehus og spesialistleger er så langt unna, i Tromsø. Hamid forteller:

Hamid: I tillegg til det når det gjelder helse, så må vi til universitetssykehuset (i Tromsø) (...) avtale og ta båt og sånne ting.

Maiken: Dere er ikke vant til å reise så langt?

Hamid: Nei, og sånn mens min kone var gravid så var vi kanskje sånn femti ganger for å gjøre sånne sjekkgreier. Da må vi ta båt, det er langt. Ja for eksempel bare for å ta ultralydundersøkelse må vi kjøre til Tromsø. Ultralyd kunne ha vært på Finnsnes, det er ikke en så veldig vanskelig sak.

Som hos Munkejord (2009) forteller også noen om hyppig utskifting av fastleger, og at det kan oppleves som slitsomt å måtte fortelle sykehistorien sin til stadig nye leger. De lange avstandene til helsevesenet er veldig ukjent for de fleste av tilflytterne, og det er ikke noe som

de har opplevd tidligere. For de fleste er dette en tilvenningssak og påvirker ikke trivselen i stor grad. Men som en av tilflytterne påpeker han vet ikke hvordan det hadde vært om han for eksempel var kronisk syk.

Hva med fremtiden?

Det er ingen av de jeg har snakket med som har konkrete flytteplaner, men det er mange som sier at de kanskje kommer til å flytte på seg. For noen handler det om avstander til familie og venner, mens for andre handler det om muligheter som kanskje ikke finnes lokalt. Andre igjen tenker at det kanskje ville vært kjekt å ta ett år i utlandet for å jobbe.

Hamid forteller om hvordan han kanskje ønsker å ta utdanning i Storbritannia, eller at barna hans skal ta utdanning der. En grunn til dette er at han tror en utdannelse er mer internasjonal og kan brukes om han en dag kan reise hjem til Afrika. Men det handler også om at han opplever at utdanningen kanskje er bedre der. Når Hamid forteller om fremtiden bruker han egne og konas erfaringer om steder, og han skaper kontraster mellom det han opplever i Midt-Troms og hvordan det ville vært om han bodde i Storbritannia. Kona hans har tidligere bodd i en storby i Storbritannia og han bruker hennes erfaringer og egne ideer om hvordan livet der er. Valeria har, i likhet med Hamid, også fortalt at hun flytter hvis hun opplever at Midt-Troms ikke gir nok muligheter for henne og barnet sitt, dette handler både om jobb- og utdanningsmuligheter.

For andre er det å ikke ha familie i nærheten noe som kan oppfattes som problematisk spesielt når foreldrene blir eldre. Marlene forteller at hun mest sannsynlig vil flytte sørover i fremtiden av ulike grunner, blant annet fordi hun ønsker å være nærmere foreldre som blir eldre. Dersom foreldrene får dårlig helse i fremtiden vil de ikke lenger kunne komme på besøk til Midt-Troms, og da vil det være lettere for familien om de bor i Sør-Norge. Marlene forteller også at familien mest sannsynlig ikke kommer til å flytte tilbake til Tyskland. Hun er ikke sikker på om barna vil finne seg til rette i skolesystemet, og fordi de opprinnelig også flyttet delvis på grunn av det tyske arbeidslivet.

Avslutning

I dette kapitlet har jeg sett på hvilke translokale nettverk og praksiser de utenlandske tilflytterne i Midt-Troms har, og hvordan de opprettholder slike nettverk og praksiser. Jeg har også sett på hvordan Midt-Troms oppleves som et kompakt og trygt bosted, men at tilflytterne også opplever at det har begrensninger.

Jeg har vært opptatt av hvordan tilflyttere bruker og er en del av ulike rom som går på tvers av romlige grenser. Gielis (2009: 280) sier at transmigranter hele tiden beveger seg i et «continuum of place», og derfor lever mellom steder. Fortellinger om translokale praksiser og translokale sosiale relasjoner viser hvordan tilflytterne bruker andre steder de har tilhørighet til for å skape mening om livet i Midt-Troms. Dette skjer på den ene siden gjennom home-making aktiviteter som gjør det nye bostedet mer kjent, og som bidrar til at deres opprinnelige bosted fortsetter å være den del av hverdagslivet. På en annen side opprettholdes tilhørighet til andre steder og mennesker gjennom fysisk kontakt, men også gjennom internett og mobiltelefoner. Dette fører til at det romlig utvides, og livet til tilflytternes strekkes mellom flere steder.

Erfaringer fra andre steder er også med på å påvirke hvordan tilflytterne opplever livet i Midt-Troms, og tilflytterne bruker sin translokale erfaringer til å skape seg en mening om det nye bostedet. Når flere tilflyttere vektlegger det kompakte og trygge bostedet som en kilde til trivsel gjør de dette med å vise til erfaringer fra andre steder. Det er spesielt erfaringer fra byen som blir brukt som en motvekt til livet i Midt-Troms. Eksempler på dette er fortellinger om den utrygge byen og om all tiden en bruker på transport i byene. Tilflytterne bidrar på denne måten til stereotypien om bygda som idyll, og byen som antitesen. Samtidig viser også fortellinger om begrensninger at byen på mange måter blir referansepunkt for det som mangler i Midt-Troms også. Når tilflytterne forteller om kulturtilbudet, matutvalget og helsevesenet så gjør de det med utgangspunkt i egne erfaringer fra andre steder. På denne måten blir Midt-Troms hele tiden sammenlignet med andre steder tilflytterne har bodd eller har kjennskap til. Mobiliteten deres blir også hele tiden vurdert og revurdert, og de fleste uttrykker at de ikke er sikker på hva fremtiden bringer.

Ved å studere tilflytternes translokale nettverk og praksiser har det vært mulig å gå bort fra ideen om steder som geografisk avgrensede enheter og heller fokusere på hvordan steder kan oppleves gjennom Masseys (1991) begrep «a global sense of place». Dette innebærer at steder hele tiden blir formet av møte med utsiden. Dette har jeg utforsket ved å se på hvordan Midt-Troms blir endret som følge av møte med tilflytterne. Tilflytterne tilfører translokale karakterer til småsamfunnene i Midt-Troms med sine praksiser og nettverk, og det rurale rommets grenser endres kontinuerlig. En side ved dette er at Midt-Troms på mange måter kan oppleves som et flerkulturelt sted. Det finnes ulike tegn på dette som for eksempel at Lenvik frivilligsentral arrangerer Fargerik kafe, hvor det settes fokus på møte mellom kulturer. Et annet eksempel er biblioteket i Berg kommune som blitt et møtested hvor det legges vekt på nettopp dette møte mellom kulturer og integrering. Biblioteket tilbyr for eksempel bøker på de fleste av tilflytternes språk, og de arrangerer temakvelder for å forklare aspekter ved norsk kultur som kan være vanskelig i begynnelsen. Temakveldene tar opp alt fra hva er turmat til innføring i hva dugnad er. Samtidig legges det hele tiden vekt på at tilflytterne skal ha mulighet til å holde på egen kultur og tradisjoner som gjennom tilbud av for eksempel bøker. Alle møtene mellom Midt-Troms og tilflyttere er med på å forandre det rurale rommet, det kan innebære at nye religiøse rom oppstår, introduisering til nye matkulturer eller endring av utvalg i butikkene. Men det ikke bare Midt-Troms som endres, stedene og menneskene som tilflytterne reiser fra blir også endret ved at det oppstår en kobling mellom dem. Det kan innebære at venner og familie får nye feriesteder, eller får behov for å lære ny teknologi, eller at man får muligheten til bosette seg i et annet land. Det at utsiden hele tiden endrer Midt-Troms som sted kan også medføre utfordringer om hva stedet er og skal være, noe som kunne ha blitt belyst gjennom studier av eventuelle motstridende diskurser om stedets identitet.

8. TRANSLOKALE STEDSOPPLEVELSER: EN AVSLUTNING

I denne studien har målet vært å undersøke hvorfor utenlandske tilflyttere kommer til Midt-Troms, og hvordan de opplever å skape seg et liv der. Gjennom elleve intervjuer har jeg forsøkt å avdekke litt av mangfoldet som finnes av fortellinger om å bosette seg i regionen. Jeg har gjennom hele oppgaven forsøkt å vise hvilke implikasjoner mobilitet har på opplevelsen av sted og tilhørighet ved å bruke translokalitet som inntak. Problemstillingen har blitt undersøkt med intervju av tilflyttere som har flyttet til Midt-Troms på forskjellige tidspunkt fra slutten av åttitallet frem til noen få år siden. Jeg har tilnærmet meg problemstillingen gjennom tre analysekapittel hvor jeg har sett på fortellinger om flytteprosesser, tilhørighet og opprettholdelse av flerstedstilhørighet. I det første analysekapittelet har jeg argumentert for at flytteprosesser er komplekse, og jeg har forsøkt å peke på de forhandlinger og tilpasninger som ekteparene gjør i denne prosessen. Det andre analysekapittelet har sett på hvordan opplevelsen av tilhørighet til Midt-Troms kommer frem gjennom fortellinger om medborgerskap og landskap. Dette handler om hvordan tilhørighet skapes mellom tilflytterne og det nye bostedet. Jeg har videre sett på hvordan tilflytterne opplever andre steder gjennom fortellinger om flerstedstilhørighet. I det siste analysekapittelet har jeg gått inn på hvordan flerstedstilhørighet opprettholdes og gjøres gjennom kontakt med translokale nettverk og relasjoner. Jeg har også sett på hvordan fortellinger om kompakthet og begrensinger er del av de forhandlinger og tilpasninger som skjer mellom mennesker og sted. I dette siste avslutningskapittelet vil jeg samle trådene ved å gi et kort overblikk over analysen, og diskutere mulige implikasjoner av denne studien.

Oppsummering av analyse

De utenlandske tilflytterne har alle ulike fortellinger om hvorfor de har bosatt seg i Midt-Troms. Noen kommer på grunn av arbeid, andre på grunn av kjærligheten og flere kommer fordi de har familie og svigerfamilie i området. Noen tilflyttere kommer også fordi de får bosetting gjennom IMDi. Jeg har forsøkt å vise hvordan flytteprosesser er komplekse, og det er ofte flere årsaker til at mennesker bosetter seg et sted. Mange av fortellingene viser også at flytting henger sammen med både livsfase og tilfeldigheter. De fleste flytter til steder de har en form for kjennskap til, enten direkte gjennom familie eller ferier. Med utgangspunkt i

begrepet småsteders sosialitet har jeg forsøkt å vise hvordan flere er kjent med livet på mindre steder (Munkejord 2009). Tilflytterne i min studie flytter av ulike årsaker som arbeid, familie, kjærlighet eller bosetting, dette er i tråd med annen flytteforskning, både fra Munkejord (2009) og fra Sørli m.fl. (2012).

Et annet aspekt ved flytteprosessen er at det skjer forhandlinger og tilpasninger innad i husholdet, og mellom mennesker og sted. Flere har for eksempel bodd i mannens hjemby, før de flyttet til Midt-Troms hvor kona er fra. Det er spesielt mange som forteller om tilpasninger knyttet til arbeidslivet. Hos noen av tilflytterparene får den ene parten arbeid, mens den andre har det mer vanskelig med å finne noe som passer til tidligere erfaringer og utdanning. Noen har tilpasset seg dette ved å ta ny utdanning som har ført til jobb, mens andre har valgt arbeid som ikke nødvendigvis passer til bakgrunnen de har med seg. I det siste analysekapittelet har jeg også sett på fortellinger om Midt-Troms som et kompakt og trygt bosted, og jeg har forsøkt å vise hvordan dette bidrar til trivsel. Men jeg viser også hvordan de opplever at de finnes begrensninger spesielt knyttet til vare- og servicetilbud, og til kulturelle tilbud.

I innledningskapittelet påpekte jeg at det er behov for mer kunnskap om hvordan tilflyttere skaper tilhørighet til sted, og hva som er et godt bosted for migranter. Som jeg har forsøkt å vise gjennom analysen vektlegger tilflyttere at Midt-Troms oppleves som et trygt og godt bosted for alle i familien. De forteller også at de opplever livet der som mindre stressende enn livet på andre steder de har bodd. Stenbacka (2012) viser at både interne og eksterne tilflyttere til rurale deler av Sverige vektlegger fred og ro, frihet og en sterkere følelse av felleskap som viktig for valg av bosted. Dette ligner flere av tilflytternes beskrivelser av Midt-Troms som et kompakt bosted med fritid- og servicetilbud i nærheten, noe som gjør at de fleste bruker mindre tid på transport. Fortellinger om det kompakte bostedet finnes også i Munkejords (2009) materiale, og hun beskriver at dette gir en ny dimensjon til forståelsen av Finnmark. Finnmark er ofte sett på som et sted hvor avstandene er store, men fortellingene om bosted viser at det ikke nødvendigvis er sånn. Det samme gjelder kommunene i Midt-Troms som kan sees på som både kompakte bosteder, og steder med store avstander. Gjennom fortellinger om stedsopplevelser bidrar mange av de utenlandske tilflytterne med å opprettholde de stereotypiske oppfatningene av den rurale idyllen og det de fleste opplever som et

inkluderende sosialt miljø. Tilflyttere skiller seg på denne måten ikke fra andre grupper, og stedskvaliteter som trygghet, kompakthet, ro og frihet oppleves for de fleste som viktige for å trives. Det er derimot litt vanskelig å si om slike stedskvaliteter direkte påvirker valg av bosted, eller om det blir satt pris på over tid. Her kunne jeg fått bedre data om jeg hadde snakket med tilflyttere som hadde flyttet helt nylig.

Gjennom det jeg har beskrevet som fortellinger om medborgerskap har jeg forsøkt å vise hvordan tilhørighet i Midt-Troms kan skapes når tilflyttere knyttes til lokalsamfunnet. Det er flere som forteller at det å bli regna med i lokalsamfunnet bidrar til at de føler seg tilknyttet Midt-Troms. Homplands (2000) beskrivelse av det sosiale livet på bygda hvor det å *bry seg* om også innebærer å *bry seg med* er det flere som forteller om. Det kan oppleves som vanskelig å være synlig hele tiden, men det innebærer også at man blir ivaretatt og satt pris på. Funn fra rapporten «Derfor blir vi her» viser at verdsetting er en kilde til trivsel og tilhørighet blant migrantene som de har snakket med (Søholt m.fl. 2012). I fortellinger om medborgerskap vises det hvordan de fleste opplever en lokal tilhørighet til Midt-Troms på ulike måter, men de fleste forteller også at de ikke føler seg «norske». Det er mange som beholder sin nasjonale identitet, og de påpeker at de kan være godt integrert, men kan og vil ikke nødvendigvis få en norsk nasjonal tilhørighet. Dette samsvarer også med funn hos Skaptadottir og Wojtynska (2008) som har utforsket migranter på Island. Å ha muligheten til å bli medborger henger sammen med språkopplæring på den måten at tilflyttere må beherske det norske språket for å kunne kjenne seg som fullverdige deltakere i lokalsamfunnet. Dette handler om å kunne språket godt nok til å kunne uttrykke uenighet og argumentere for egne syn (Andenæs 2010). Det er flere tilflyttere som peker på språket som en kilde til inkludering, og påpeker hvor viktig det er å kunne språket. Samtidig viser en av fortellingene at det ikke er alle som opplever at de får tilstrekkelig norskopplæring. Dette kan føre til at noen kan bli ekskludert og ikke får muligheten til å delta i samfunnet slik som de selv vil.

På samme måte som medborgerskap kan bidra til å skape en opplevelse av tilhørighet er det også noen som forteller om landskapet som en kilde til tilhørighet. Noen beskriver at de føler seg «hjemme» i den typen landskap som finnes i Midt-Troms. På en annen side finnes det også fortellinger om landskapet som en kilde til det motsatte, hvor landskapet skaper en

følelse av fremmedhet. Mennesker husker steder gjennom minner om hvordan det så ut og hvordan det føltes å være der (Stewart og Strathern 2003). Når Midt-Troms oppleves som fremmed kan det være fordi det det landskapet tilflytterne bærer med seg og opplever som «hjemme» er forskjellig fra det som er i regionen. Men tilflytterne blir alle en del av landskapet som de bor i, og de fleste uttrykker at de trives i deler av landskapet. Stenbacka (2012) beskriver menneskers opplevelse av det fysiske miljøet som tilknytning eller avvisning. Fortellingene i denne oppgaven kan snarere beskrives som både avvisning og tilknytning, hvor man opplever ulik grad av tilknytning, og kun til noen deler av det fysiske miljøet. I kapitlet om tilhørighet kommer det også frem hvor kompleks opplevelsen av tilhørighet er. Tilhørighet er hele tiden dynamisk og må beskrives som både en følelse av å være del av Midt-Troms, og en del av andre steder.

Samtidig som tilflytterne uttrykker former for tilhørighet til Midt-Troms er det også mange som føler tilhørighet til andre steder. Dette har jeg forsøkt å belyse ved å se på hvordan flerstedig tilhørighet kan uttrykkes gjennom deltakelse i translokale nettverk og praksiser. De fleste tilflytterne har regelmessig kontakt med venner og familie som bor på andre steder. Dette viser også hvordan mobilitet alltid er lokalt forankret for tilflytterne, de lever i Midt-Troms, men forholder seg også til andre steder. Tilflytterne bruker ulike «home-making» aktiviteter som bidrar til at bostedet i Midt-Troms blir koblet sammen med steder de har bodd før. Dette kan omfatte ulike ting som matkultur, språk eller religiøse praksiser. De fleste av disse aktivitetene blir tilpasset og hybridiserte av møte med Midt-Troms. Tilflytterne forteller om feiringer som blir en blanding av ulike tradisjoner, spesielt rundt høytider som jul. De som opprettholder religiøse praksiser forteller også at de tar i bruk kirker som er lokalt, eller leier rom for å kunne ha et religiøst møtested. De Lima (2012) beskriver hvordan tilflyttere til rurale Skottland også bruker ulike virkemiddel for skape rom for «home-making», og hvordan dette fungerer som en bro mellom steder og kulturer. Tilflytternes fortellinger om translokale rom viser hvordan livet strekkes mellom steder, og det viser hvordan Midt-Troms blir endret av dette møtet. Midt-Troms transformeres til et flerkulturelt sted med en «global sense of place».

Det er flere interessante aspekter ved tilflytting og sted som jeg ikke har sett på i denne oppgaven. Blant annet kunne det vært spennende å sett på om det finnes motstridende diskurser om hva Midt-Troms er, og skal være. Når det kommer til translokalitet som inntak kunne det vært interessant å se på hvordan barn av tilflyttere blir inkludert i translokale nettverk, og hvordan dette påvirker deres opplevelser av tilhørighet. Og det kunne vært spennende å se på hvordan translokale nettverk oppleves fra migrantenes opprinnelsesland.

Avslutning

Jeg har gjennom tilflytternes fortellinger forsøkt å vise hvordan translokale nettverk og praksiser gjør at mennesker kan leve på to eller flere steder samtidig. En implikasjon av mobilitet synes å være at stedsopplevelser blir mer komplekse som følge av erfaringer fra flere steder. Videre er mobilitet med på å påvirke opplevelsen av tilhørighet fordi tilflytterne fortsetter å opprettholde translokale nettverk og praksiser, på denne måte blir også tilhørighetene deres flerstedige og dynamiske. Migrasjon kan ikke bare sees på som en ren forflytning av en familie fra et sted til et annet. Flytteprosessen skaper varige bånd mellom steder, på denne måten blir steder og stedsopplevelser vevd sammen og møtes på det nye bostedet. I fortellingene vises det hvordan stadig kontakt med andre steder, både venner og familie der, er en viktig del av hverdagslivet.

De teoretiske refleksjonene rundt et relasjonelt stedsbegrep, translokalitet og stedstilhørighet har bidratt til at jeg kunne sette fokus på hvordan mobilitet er en del av tilflytternes fortellinger, og hvordan hverdagslivet deres strekkes ut over steder. Fortellinger om tilflytternes flyttemotiver og tilhørighet til steder viser hvor komplekse og dynamiske migrasjonsprosesser er, og hvordan det innebærer en rekke tilknytninger og overlappende identiteter som er strekt utover steder og rom. Det er her translokalitet bidrar med et inntak til å utforske de mange rommene som tilflyttere navigerer i og som de forhandler om livet og identiteter. Perspektivene er valgt for å kunne utforske de komplekse sammenhengene mellom sted, identitet og tilhørighet. Jeg har videre valgt en narrativ tilnærming for å kunne sette fokus på hvordan tilflyttere opplever å flytte til Midt-Troms, samtidig som de fortsetter å forholde seg til steder de har flyttet fra. Ved å ha et fokus på hverdagslivet har jeg forsøkt å se på hvordan mobilitet, gjennom translokale nettverk og praksiser, fortsetter å være en del av

livet selv om man har bodd et sted i flere år. Jeg har sett på ulike måter tilflyttere kan føle tilhørighet til steder, og prosessene som fører til at translokale nettverk oppstår som kobler sammen dagens bosted med andre steder. Det er helt avgjørende for denne typen stedsforskning å se på steder som relasjonelle slik det er mulig å se hvordan ulike prosesser overlapper og møtes på sted, og dermed bidrar til endring av det (Gielis 2009). Migrasjon og mobilitet er på denne måten helt vesentlig for å kunne analysere og forstå steder. Masseys (1991) tilnærming til steder som åpne og progressive, og som formet av en «global sense of place» har gjennom hele oppgaven vært viktig for å forstå hvordan steder hele tiden blir påvirket av utsiden.

Kunnskapen i denne oppgaven er ikke generaliserende, men den kvalitative tilnærmingen gir et innblikk i hvordan det oppleves for noen tilflyttere å skape seg et liv i Midt-Troms. Ved å se på hvordan utenlandske tilflyttere opplever steder kan vi si noe om hva som kan være viktig i tilflyttingsarbeid, og vi kan videre si noe om hva som kan være viktig når samfunn blir flerkulturelle. For tilflyttingsarbeid er det spesielt hvordan tilhørighet skapes som er viktig. Tilhørighet til Midt-Troms ser ut til å henge sammen med muligheten for å være en fullverdig del av samfunnet, noe jeg har beskrevet med utgangspunkt i Andenæs' (2012) begrep medborgerskap. For å kunne være en medborger må man kunne argumentere for egne synspunkter, og dette krever en god forståelse av det norske språket. Det innebærer også at man må bli hørt for det en har å si, og at samfunnet må kunne akseptere at tilflyttere får mene noe om stedet de bor. Gullestad (2002) skriver i boka «Det norske sett med nye øyne» om nettopp denne tematikken, at et demokratisk samfunn må gi rettigheter til alle som bor der, uavhengig av hvilke tilhørigheter de opprettholder. I Norge har det lenge vært snakk om integrering, mens man egentlig har ment integrasjon (Gullestad 2002). Dette henger sammen med at majoriteten har fått definere seg som majoritet ut fra begrep som «grunnleggende norske fellesverdier», noe som gjenspeiler en form for enhetlig nasjonalitet som utelukker alle andre identiteter. Dette er det motsatte av det jeg har skrevet frem i denne oppgaven, nemlig at tilflytteres identiteter og tilhørigheter alltid er flerstedige og komplekse. Tilflytterne i Midt-Troms er gode borgere av Midt-Troms og de fleste er aktive deltakere i lokalsamfunnet, men de er og vil ikke nødvendigvis bli «norske». Gullestads (2002) begrep *kritisk multikulturalisme* er veldig dekkende for den type samfunn som trengs for at tilflyttere skal

kunne skape seg en tilhørighet til sted, samtidig som de opprettholder translokale nettverk og praksiser. Her blir det viktig å skape rom som kan bidra til tilhørighet gjennom medborgerskap, og gode muligheter for norskopplæring. Samtidig er det viktig at det er rom for tilhørighet til andre steder gjennom bruk av translokale praksiser, dette innebærer en forståelse for andre menneskers kultur, religion og språk. Det innebærer også en aksept for at noen mennesker vil flytte igjen, men likevel se betydningen av at tilflyttere er her over en lengre periode. Jeg har forsøkt å argumentere for at mobilitet innebærer å leve mellom steder, og jeg håper dette kan bidra til en bedre forståelse av tilhørighet og trivsel blant tilflyttere.

REFERANSELISTE

- Andenæs, E. (2010). «Nok norsk» til å være «norsk nok»? Språk, arbeidsliv, likestilling. I Berg, A.-J., Flemmen, A. B & Gullikstad, B. (Red.), *Likestilte norskheter. Om kjønn og etnisitet*. (s.195-224) Tapir akademisk forlag.
- Anthias, F. (2008). Thinking Through the Lens of Translocational Positionality: An Intersectionality Frame for Understanding Identity and Belonging. *Translocations: Migration and Social Change*, 4 (1), s. 5-20.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota press.
- Aure, M., Nygaard, V., Wiborg, A. (forthcoming). ”Dette er ikke mitt hjemsted – det er min hjemby”. Miljøpsykologiske perspektiv på forståelse av stedstilknytning og relasjoner mellom mennesker og steder. I *Sted – nye teorier i en norsk kontekst*.
- Aase, T. H. & Fossåskaret E. (2007) *Skapte virkeligheter*. Universitetsforlaget.
- Brettell, C. (2008). Theorizing Migration in Anthropology: The Social Construction of Networks, Identities, Communities, and Globalscapes. I Brettell, C. & Hollifield, J. F. (Red.) *Migration Theory: Talking across Disciplines*. (s. 97-135) New York: Routledge.
- Bruvoll, A. & Toftdahl, H. (2014). NHOs KommuneNM 2014. Rapportnummer 2014/28. Vista Analyse AS. Hentet den 09.11.14 fra: <https://www.nho.no/siteassets/nhos-filer-og-bilder/filer-og-dokumenter/offentlig-sektor-og-naringslivet/kommunenm-2014.pdf>.
- Cresswell, T. (2004). *Place. A short introduction*. Blackwell Publishing.
- Cresswell, T. (2006). *On the Move: Mobility in the Modern World*, Taylor & Francis.
- Dale, B. & Berg, N. G. (2013). Hva er stedsidentitet, og hvordan fanger vi den opp? I Førde, A., Kramvig, B., Berg, Nina G. & Dale, B. (Red.), *Å finne sted: Metodologiske perspektiver i stedsanalyser* (s. 23-41). Oslo: Akademika forlag.
- De Lima, P. (2012). Boundary crossing. Migration, belonging/'unbelonging' in rural Scotland. I Hedberg C. and Do Carmo M. R., (Red), *Translocal Ruralism Mobility and Connectivity in European Rural Spaces*. (s. 203-218) Heidelberg: Springer.
- Everett, E. L., & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven. Hvordan begynne hvordan fullføre*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Førde, A. (2004). *Svaler som gjer nye somrar. Kreative kvinnepraksisar i Provencalsk og nordnorsk landbruk*. Dr polit-avhandling, Universitetet i Tromsø.

- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in Late Modern Age*. Oxford: Stanford University Press California.
- Gielis, R. (2009). A Global Sense of Migrant Places: Towards a Place Perspective in the Study of Migrant Transnationalism. *Global Networks*, 9, 2, s. 271-287.
- Glick Schiller, N., Basch, L. & Blanc-Szanton, C. (1992). Towards a Definition of Transnationalism. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 645, s. 9-14.
- Grimsrud, G. M., & Aure, M. (2013). *Tilflytting for enhver pris? En studie av tilflyttingsarbeid i norske distriktskommuner*. Ideas2evidence rapport 4/2013. Hentet den 03.02.14 fra: <http://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2013/06/tilflytting-for-en-hver-pris.pdf>
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gustafson, P. (2013) Chapter 3: Place attachment in an Age of Mobility. I Manzo, L. C., & Devine-Wright, P. (Red.), *Place Attachment : Advances in Theory, Methods and Applications*. (s. 37-48) Florence: Routledge.
- Hanssen, A. I. & Naumann, U. (2013) *Det gode liv i Nord*. Finnsnes: Midt-Troms Regionråd
- Haraway, D. (1988). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies*, 14:3, s. 575-599.
- Harvey, D. (1996). *Justice, Nature and the Geography of Difference*.
- Hedberg, C. and do Carmo, M.R., (Red). (2012). *Translocal Ruralism: Mobility and Connectivity in European Rural Spaces*.(s.1-9) Dordrecht: Springer.
- Hompland, A. (2000). Bygdedyret er dødt! Leve bygdedyret! Dagblad. 25.02.00
- Inglis, Tom (2009). *Local belonging, identities and sense of place in contemporary Ireland*. No. 4 in the Discussion Series: Politics and Identity. Institute for British-Irish Studies University College Dublin. Hentet 20.04.14 fra: <http://www.ucd.ie/ibis/publications/discussionpapers/>.
- King, R. (2002). Towards a New Map of European Migration. *International Journal of Population Geography* 8, s. 89-106.
- Kvale, S., & Brinkman, S. (2009). *Det Kvalitative Forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Levitt, P., & Glick Schiller, N. (2007). Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society. I Portes, A og DeWind, J. (Red.), *Rethinking Migration: New*

Theoretical and Empirical Perspectives. (s. 181-218) New York and Oxford: Berghahn Books.

Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology, Volume 31, Issue 3*, September, s. 207–230.

Massey, D. (1991). *A global sense of place*. London: Macmillan.

Massey, D. (1995) The Conceptualization of place. I Massey, Doreen & Jess, Pat (Red.), *A Place in the World* (45-85). New York: Oxford University Press Inc.

Mathisen, T. & Stenbacka, S. (forthcoming). Unge migranter skaper steder – Translokale og lokale praksiser. I *Sted – nye teorier i en norsk kontekst*.

Munkejord, M. C. (2009). *Hjemme i nord. En analyse av stedsopplevelser med utgangspunkt i kvinnelige og mannlige innflytteres fortellinger om hverdagsliv i Havøysund og Vadsø, Finnmark*. Avhandling for graden philosophiae doctor i kultur- og samfunnsfag Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, Universitetet i Tromsø.

Nav Troms (2014). Pressemelding. Hentet den 10.10.14 fra: <https://www.nav.no/no/Lokalt/Troms/Pressemeldinger/Stabilit+arbeidsmarked+i+Troms.393593.cms> .

Rapport: Strategisk utredning Midt-Troms. (2014). Troms fylkeskommune i samarbeid med Midt-Troms regionråd og Statens vegvesen. Hentet den 11.10.14 fra: <https://www.tromsfylke.no/Portals/0/Vedlegg/Miljø%20og%20Samferdsel/Rapport%20Strategisk%20utredning%20Midt-Troms%202014.pdf> .

Rose, G. (1995). Place and Identity: A Sense of Place. I Massey, D. & P. Jess (Red.), *A Place in the World?* Milton Keynes: The Open University.

Ruud, M. E (forthcoming). Utkast, foreløpig: Stedstilhørighet i dagens flerkulturelle samfunn. I *STED – nye teorier i en norsk kontekst*.

Røe, P. G & Sæter, O. (forthcoming). Med kroppsminner som flyttefølge mellom steder. I *Sted – nye teorier i en norsk kontekst*.

Savage, M., Bagnall, G., & Longhurst, B. J. (2005). *Globalization and belonging*. London: Sage.

Simonsen, K. F. (2005). *Byens mange ansigter: Konstruktion af byen i praksis og fortælling*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Simonsen, K. (2008). Place as Encounters: Practice, Conjunction and Co-existence. I Bærenholdt, J. O. & Granås, B. (Red.), *Mobility and Place – Enacting Northern European Peripheries*, (s. 13–25). Aldershot: Ashgate.

Skaptadottir, U.D., & Wojtynska, A. 2008. Labour Migrants Negotiation Places and Engagements. I Bærenholdt, J. O. & Granås, B. (Red.), *Mobility and Place. Enacting Northern European Peripheries*. (s. 115-126) Aldershot: Ashgate.

Statistisk sentralbyrå (2014). Befolkningsstatistikk Midt-Troms kommuner 4. kvartal 2014. Hentet den 07.01.15 fra: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/saveselections.asp> .

Staubæs, D. & Søndergaard, D. M. (2005). Intervju i en tangotid. I Järvinen, M. og Mik-Meyer, N. (Red.) *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. (s. 49-72) København: Hans Reitzel Forlag.

Stenbacka, S. (2012). «The Rural» Intervening in the Lives of Internal and International Migrants: Migrants, Biographies and Translocal Practices. I Hedberg, C.& do Carmo, R. M. (Red.), *Translocal Ruralism: Mobility and Connectivity in European Rural Spaces*. (s. 55-72) Heidelberg: Springer.

Stewart, P. J. & Strathern, A. (2003). Introduction. I Stewart, P. J. & Strathern, A. (Red.), *Landscape, memory and history. Anthropological perspectives*. (s. 1-15) London: Pluto press.

Søholt, S., Aasland, A., Onsager, K. & Vestby, G. M. (2012). «Derfor blir vi her»-innvandrere i Distrikts-Norge. NIBR-rapport 2012:5. Norsk institutt for by- og regionforskning. Hentet den 10.01.14 fra: http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/NIBRrapport_Derfor_bli_vi_2012-5A.pdf.

Sørensen, A. S., Høystad, O. M., Bjurström, E. & Vike, H. (2008). *Nye Kulturstudier*. Oslo: Spartacus Forlag.

Sørli, K., Aure, M., & Langset, B. (2012). *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet*. Oslo: Norsk Institutt for by- og regionforskning. NIBR rapport 12:22. Hentet den 10.01.14 fra: <http://www.nibr.no/filer/2012-22.pdf>.

Urry, J. (2007). *Mobilities*. Cambridge: Polity Press.

Urry, J. (2000). *Sociology and Beyond Societies: Mobilities for the Twenty-First Century*. London: Routledge.

Wiborg, A. (2003). Den flertydige lokale tilhørighet. I Thuen, T. (Red.), *Sted og tilhørighet*. Kulturstudier nr 27. Program for kulturstudier. (s.127-152) Kristiansand: Høyskoleforlaget AS –Norwegian Academic Press.

VEDLEGG:

Informasjonsskriv

Hei!

Mitt navn er Maiken Granberg, og jeg er student ved masterprogrammet i samfunnsplanlegging og kulturforståelse ved Universitetet i Tromsø og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er stedstilhørighet, og jeg ønsker å undersøke hvordan tilflyttere til kommunene i Midt-Troms skaper tilhørighet til bostedet. Jeg er interessert i å finne ut av hvordan det er for en familie å finne seg til rette i området, og hva som gjør at man føler tilhørighet til stedet. Studien tar utgangspunkt i familier som er flyttet til Midt-Troms. Jeg søker derfor etter mennesker som er flyttet til regionen, og som har lyst til å dele sine erfaringer med meg om det.

Bakgrunn for prosjektet

Masteroppgaven skrives i samarbeid med prosjektet Regionalt vertskap i Midt-Troms. Regionalt vertskap er ledet av Katja Wehner, og skal jobbe med å gjøre Midt-Troms til en mer attraktiv region for tilflyttere og varig bosetting gjennom å skape bevissthet omkring tilflytting og inkludering. Et viktig ledd i dette er at regionen skal profesjonisere vertskapet gjennom å jobbe med kommunene, bedrifter, offentlige statlige etater, enkeltpersoner og lag/foreninger.

Intervju og anonymitet

I arbeidet vil jeg benytte meg av kvalitative intervjuer. Hovedfokuset for intervjuene vil ligge på tema som flyttehistorie, bolig, stedsoppfatninger, stedstilhørighet og sosiale relasjoner. Det er frivillig å være med og deltakerne har mulighet til å trekke seg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom en trekker seg vil alle innsamlede data om vedkommende bli slettet. Opplysningene vil bli anonymisert. Jeg har taushetsplikt og vil behandle alle opplysninger konfidensielt, etter gjeldende retningslinjer for denne type forskning. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2015. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen, Maiken Granberg

Vil dere delta i prosjektet, eller har noen flere spørsmål kan dere ringe meg på 932 59 343, eller sende en e-post til: mgr067@gmail.com.

Intervjuguide

Introduksjon

Introdusere meg selv, oppgaven og generelle rammer for intervjuet. Diktafon og retten til å trekke seg.

Bakgrunn

Kan du begynne med å fortelle litt om deg selv.

Hva var grunnen til at du flyttet til Midt-Troms?

Var det noen spesiell grunn til at du ville flytte fra forrige bosted?

Hadde du noen diskusjoner og forhandlinger med partneren om hvor dere skulle bo, eller hvor dere skulle flytte? Hva veide for og imot å komme hit? Var det noe som var spesielt avgjørende?

Kjenner du til prosjektet Det gode liv i nord og/eller Regionalt vertskap i Midt- Troms? Har dette hatt noen innvirkning på ditt valg eller opplevelser?

Sted og stedsopplevelser

Kan du fortelle litt om hvordan det var å komme til Midt-Troms (Første møte. Første tiden på nytt sted.).

Hvilke forestillinger hadde du om Midt-Troms da du bestemte deg for å flytte hit?

Hvilke forventninger har du til det å skulle bo her?

Var det vanskelig å finne bolig? Er du fornøyd med boligen? Er rett hus/leilighet viktig for deg? Viktig for trivselen?

Er det noe spesielt med området som gjorde at du endte opp akkurat her?

Bruker du nærmiljøet mye?

Er det noe du savner? Er det noe du er spesielt fornøyd med? Betyr disse noe for trivsel (og tilhørighet)?

Hvor finner du informasjon om ting på stedet som du trenger? (butikker, fritidstilbud osv)

Fungerer dette bra? Du finner det du trenger?

Har du favorittsteder i området, steder som du føler er mer dine enn andre (betyr mer for deg enn andre)? Hvordan fikk du kjennskap til disse? (konkrete steder hvor går tur, griller, jakter, går på kafe)?

Føler du deg "hjemme" i Midt-Troms? Hvor regner du som hjemme?

Hvor feirer du jul og andre høytider (om andre religioner, feires ID etc i felleskap)?

Har du noen spesielle steder som dere tilbringer ferier?

Føler du tilknytning til andre steder enn akkurat der du bor (nærliggende sted, hjem-, eller oppvekststed, fritidsbolig/hytte, arbeidsplass, etc.)?

Hvordan er det å bo på et mindre sted langt nord? Hva er positivt med å bo her? Hva er negativt?

Er dette et bra sted for alle i familien? Oppvekstvilkår for barn/unge, arbeid/utdanningsmuligheter for voksne?

Sosiale relasjoner

Vil du regne det som lett/vanskelig å få nye bekjente her? (Hvilke opplevelser har du hatt?)

Kjenner du for eksempel naboene? Hvordan ble du mottatt da du først flyttet hit?

Har du mennesker som du omgås jevnlig med i nærheten? Er det viktig?

Er det andre steder i landet/utlandet du har kontakter/venner, og hvordan holder du kontakten?

Hvordan er det å holde kontakt når du bor her som du bor?

Samlet sett hvordan opplever du det sosiale livet her. Hvordan vil du si at det er å komme hit som innflytter og skape et sosialt nettverk?

Betyr de relasjonene du har her på stedet mye for deg?

Identitet

Er det viktig for deg å beholde tradisjoner «hjemmefra»? Mat, språk etc. Er det lett/vanskelig?

Vil du definere deg som nordlending? Evt en innflytter eller en av de lokale? Er dette med definisjon av identitet/tilhørighet viktig/uviktig, hvorfor/hvorfor ikke? Hvordan opplever du at andre ønsker å definere deg? (en av oss, eller fremdeles en innflytter?)

Hvor lenge må du bo her for å bli en av de lokale/nordlending tror du? Er det viktig å kunne være en del av de lokale?

Slutt

Har du lagt noen planer for fremtiden? Hvor tror du at du bor om 5 år eller når barna er blitt voksne?

Hva skal til for at du skal bli? Hva har betydning for en eventuell beslutning om å flytte

Er det noe du synes jeg har glemt å spørre om?